

T.C.

**YED TEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SINIF VE ATÖLYE ORTAMINDAKİ
OLUMSUZ DAVRANISLARININ ÖĞRETMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Serdar Yağar EVREN

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

İstanbul-2007

**T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MESLEKİ SES ÖĞRENCİLERİNİN SINIF VE ATÖLYE ORTAMINDAKİ
OLUMSUZ DAVRANISLARININ ÖĞRETMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLER**

Serdar Yağar EVREN

**Danışman
Prof. Dr. Semra ÜNAL**

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı**

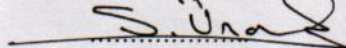
istanbul-2007

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sınıf ve Atölye Ortamındaki
Olumsuz Davranışlarının Öğretmenler Üzerindeki Etkileri

Sendor Yasar EVŞEN

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Semra ÜNAL

Üye : Prof. Dr. Selim ADA

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet ŞİAİN

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 03./03./2008

Ç NDEK LER	
S MGELER L STES	X
KISALTMALAR L STES	X
TABLOLAR L STES	X
ÖNSÖZ	XV
ABSTRACT	X X
ÖZET	XX
BÖLÜM 1	- 1 -
1. G R	- 1 -
1.1. PROBLEM DURUMU	- 1 -
1.2. PROBLEM CÜMLES	- 3 -
1.3. ALT PROBLEMLER	- 4 -
1.4. SAYILTILAR.....	- 4 -
1.5. SINIRLILIKLAR	- 5 -
1.6. ARA TIRMANIN AMACI.....	- 5 -
1.7. ARA TIRMANIN ÖNEM	- 7 -
1.8. TANIMLAR	- 7 -
BÖLÜM 2	- 9 -
2. LG L YAYINLAR	- 9 -
2.1. OLUMSUZ Ö RENC DAVRANI LARI VE NEDENLER	- 9 -
2.1.1. Olumsuz Ö renci Davranı ları	- 9 -
2.1.1.1. Ö rencilerin Arkada larına Dönük stenmeyen Davranı ları;	- 10 -
2.1.1.2. Ö retmene Dönük Davranı lar	- 12 -
2.1.1.3. Okulda Ve Sınıflarda Sıkça Görülen Olumsuz Davranı lar	- 13 -
2.1.1.4. Uzman Yardımı Gerektiren Olumsuz Ö renci Davranı ları	- 14 -
2.1.1.5. Bir Gurup Tarafından Gösterilen Olumsuz Davranı lar	- 17 -

2.1.2.	Olumsuz Ö renci Davranı larının Nedenleri	18 -
2.1.2.1.	Kontrolsüzlükten Kaynaklanan Olumsuz Davranı lar	18 -
2.1.2.2.	A ırı Kontrolden Kaynaklanan Olumsuz Davranı lar	19 -
2.1.2.3.	Aileden Ve Sosyal Çevreden Kaynaklanan Nedenler;	21 -
2.1.2.4.	E itim, Ö retim Etkinliklerinin Ö rencilerin İgi Ve ihtiyaçlarına Uygun Olmayıp Sıkıcı Olması	21 -
2.1.2.5.	Ö rencilerin Ö renmede Güçlük Çekmesi Ve Ba arısız Olması;	23 -
2.1.2.6.	Sınıf Ve E itim Etkinliklerinin Ö renci Merkezli Olmaması Ve Ö rencilere Sorumluluk Verilmemesi;	25 -
2.1.2.7.	Ö rencinin İgi Ve Sevgi ihtiyaı Nedeniyle Dikkati Çekmek stemesi;	26 -
2.1.2.8.	Ö rencinin Otoriteye Kar ı Gelme ste i;	26 -
2.1.2.9.	Okul ve Sınıf klimi;	27 -
2.1.2.10.	Ö retmenin Geçmi Ya antıları;	27 -
2.1.2.11.	Sınıf Yönetimi Konusunda Ö retmenin Yeterlili i;	27 -
2.1.2.12.	Ö rencinin Bireysel Durumuyla İgili Olumsuz Davranı ları	27 -
2.1.2.13.	Ö rencilerin okul ve sınıf kurallarını bilmemesi;	31 -
2.2.	OLUMSUZ Ö RENC DAVRANI LARI KAR ISINDAK Ö RETMEN DAVRANI LARI	33 -
2.2.1.	Görmezden Gelmek	34 -
2.2.2.	Uyarma.....	34 -
2.2.3.	Göz Teması	35 -
2.2.4.	Sözlü Uyarı	35 -
2.2.5.	Soru Sorma	36 -
2.2.6.	Do ru Davranı ı Gösterme	36 -
2.2.7.	Umursamama	36 -
2.2.8.	Fiziksel Müdahale	37 -
2.2.9.	Derste De i iklik Yapmak	37 -
2.2.10.	Sorumluluk Verme.....	38 -
2.2.11.	Ö renciyle Konu ma	38 -
2.2.12.	Okul Yönetimi Rehberlik Servisi Ve Aile le İletim Kurmak	39 -

2.2.13.	Ceza	- 40 -
2.3.	STENMEYEN DAVRANI LARA KAR I EYLEMLER SIRAD Z N	- 43 -
2.3.1.	Müdahale Etmeye Karar Verme	- 43 -
2.3.1.1.	Eylemin Kendisi	- 44 -
2.3.1.2.	.Eylemi Yapan Kim:	- 44 -
2.3.1.3.	Eylemin Oldu u Durum	- 44 -
2.3.1.4.	Eylemin Önceli i	- 44 -
2.3.2.	Kar ı Eylemlerde Gözetilmesi Gerekenler	- 46 -
2.3.2.1.	Sınıf Ortamının Bozulmasını Engellemek	- 46 -
2.3.2.2.	Sınıf İçi Davranı a İli kin Ö retmen Algısı:	- 46 -
2.3.2.3.	Ö renci Direncinin Yönetimi	- 47 -
2.3.2.4.	stenmeyen Ö renci Davranı larına Müdahale:	- 47 -
2.3.3.	stenmeyen Davranı lara Kar ı Stratejiler	- 49 -
2.3.3.1.	steneni Ça rı tırıcı Davranmak	- 49 -
2.3.3.2.	stenen Davranı a nandırmak	- 49 -
2.3.3.3.	stenen Davranı ı Güçlendirmek	- 50 -
2.3.3.4.	stenen Davranı ı Kolayla tırmak:	- 51 -
2.4.	OLUMSUZ Ö RENC DAVRANI LARINI ENGELLEMEDE ETK L SINIF YÖNET M	- 53 -
2.4.1.	Sınıfın Fiziksel Düzeni:	- 53 -
2.4.1.1.	Sınıf Yönetiminin Fiziksel De i kenleri:	- 54 -
2.4.2.	Sınıf Kural ve lemlerinin Belirlenmesi ve Bu Kurallara Uyulması:	- 58 -
2.4.3.	Zamanın Etkili Kullanımını Sa lama:	- 60 -
2.4.3.1.	Zamanı Etkili Kullanmanın Önündeki Engeller	- 62 -
2.4.4.	Sınıfta Motivasyon	- 70 -
2.4.4.1.	Güdü Türleri	- 72 -
2.4.4.2.	Motivasyona Duyulan htiyacın Temelleri	- 74 -
2.4.4.3.	Ö rencilerin Güdülenmesini Etkileyen Faktörler	- 76 -
2.4.4.4.	Ö retmenlerin Ö rencilerde Ö renme Motivasyonunu Arttırmak çin Yapabilecekleri Bazı Etkinlikler	- 77 -

2.4.5.	letim	- 77 -
2.4.5.1.	letimin Tanımı	- 77 -
2.4.5.2.	letim Süreci Ve letim Araçları	- 78 -
2.4.5.3.	E itimde letim Süreci	- 79 -
2.4.5.4.	E itimde letimin Önemi	- 80 -
2.4.6.	Sınıfta letim	- 82 -
2.4.6.1.	letim Ortamı	- 82 -
2.4.6.2.	Ö renci-Ö retmen letimi.	- 85 -
2.4.6.3.	Sözlü letim.	- 86 -
2.4.6.4.	Sözsüz letim	- 91 -
2.4.6.5.	letim Engelleri	- 100 -
2.4.6.6.	letim Engellerini A ma Yolları	- 108 -
2.4.7.	Ö retimin Yürütülmesi:	- 109 -
2.4.7.1.	Ders Öncesi lemler	- 109 -
2.4.7.2.	Ö retimin Uygulanması:	- 115 -
2.4.7.3.	Ö retimin De erlendirilmesi A aması:	- 118 -
2.5.	OLUMSUZ Ö RENC DAVRANI LARINI DE TİRME	- 119 -
2.5.1.	Davranı De i tirme Programları	- 119 -
2.5.2.	Uygun Olumlu Davranı ı Fark Etme:	- 121 -
2.5.3.	Davranı De i tirme Programlarında Kullanılabilecek Peki tireçler	- 123 -
2.5.4.	Davranı de i tirmenin ilkeleri	- 124 -
2.6.	Ö RETMEN NASIL OLMALIDIR	- 126 -
2.6.1.	Ö renciler Ö retmenleri Nasıl Görmek stiyor	- 126 -
2.6.2.	Ö retmen Etkili Bir nсан Olmalıdır	- 130 -
2.6.3.	Ülkemizde Mesleki Teknik E itim	- 132 -
2.6.4.	Mesleki Ve Teknik E itimin Tarihsel Geli imi	- 132 -
2.6.5.	Mesleki Teknik E itimin Kuramsal Temelleri	- 133 -
2.6.6.	Yönetim Boyutundan Mesleki E itimin Temel lkeleri	- 135 -
2.6.7.	Meslekî Ve Teknik E itime Olan htiyaç	- 135 -
2.6.8.	Meslekî Ve Teknik E itimi Etkileyen Faktörler	- 138 -

BÖLÜM 3	- 140 -
3. METODOLOJ	- 140 -
3.1. ARA TIRMANIN YÖNTEM	- 140 -
3.2. EVREN	- 140 -
3.3. ÖRNEKLEM.....	- 140 -
3.4. VER LER N TOPLANMASI.....	- 141 -
3.5. VER LER N ANAL Z	- 141 -
BÖLÜM 4.....	- 143 -
4. BULGULAR.....	- 143 -
4.1. BA IMSIZ VER LER N FRAKANSLARI VE KATILIM YÜZDELER	- 143 -
4.2. DENEKLER N BA IMLI DE KENLERE VERD KLER CEVAPLARA	
L K N BULGULAR	- 146 -
4.3. BA IMLI DE KENLER N BA IMSIZ DE KENLERE GÖRE	
DE PDE MED N TEST ETMEK Ç N YAPILAN	
DE ERLEND RMELER	- 157 -
4.3.1. “Cinsiyet” De i kenine li kin Bulgular	- 157 -
4.3.2. “Ya ” De i kenine li kin Bulgular	- 157 -
4.3.3. “Mesleki kıdem” De i kenine li kin Bulgular	- 158 -
4.3.4. “E itim Durumu” De i kenine li kin Bulgular	- 158 -
4.3.5. “Ö retmenlik Alanı” De i kenine li kin Bulgular	- 159 -
4.3.6. “Memnuniyet” De i kenine li kin Bulgular	- 161 -
BÖLÜM 5	- 163 -
5. TARTI MALAR	- 163 -
5.1.1. Ö retmenlerin Ki isel Bilgi Ve Di er Ba ımsız De i kenlere Verdikleri	
Cevaplara li kin Tartı malar	- 163 -
5.1.2. Deneklerin Ba ımlı De i kenlere Verdikleri Cevaplara li kin Tartı malar	- 165 -
5.1.3. Ö retmenlerin Ba ımsız De i kenlere Göre Ba ımlı De i kenlere Verdi i	
Cevaplara li kin Tartı malar	- 167 -

5.1.3.1.	“Cinsiyet” De i kenine li kin Tartı malar	- 167 -
5.1.3.2.	“Ya ” De i kenine li kin Tartı malar	- 167 -
5.1.3.3.	“Mesleki kıdem” De i kenine li kin Tartı malar	- 168 -
5.1.3.4.	“E itim Durumu” De i kenine li kin Tartı malar	- 168 -
5.1.3.5.	“Ö retmenlik Alanı” De i kenine li kin Tartı malar	- 169 -
5.1.3.6.	“Memnuniyet” De i kenine li kin Tartı malar	- 171 -
5.1.4.	Ö retmenlerin Ba ımlı Sorulara Verdi i Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapma Da ılımlarına li kin Tartı malar	- 172 -
5.1.5.	Alt Problemlere Göre Tartı malar	- 172 -
BÖLÜM 6		- 174 -
6.	SONUÇLAR	- 174 -
6.1.1.	Ö retmenlerin Ki isel Bilgi Ve Di er Ba ımsız De i kenlere Verdikleri Cevaplara li kin Sonuçlar	- 174 -
6.1.2.	Deneklerin Ba ımlı De i kenlere Verdikleri Cevaplara li kin Sonuçlar.	- 175 -
6.1.3.	Ö retmenlerin Ba ımsız De i kenlere Göre Ba ımlı Sorulara Verdi i Cevaplara li kin Sonuçlar	- 177 -
6.1.3.1.	Ö retmen Deneklerde “Cinsiyet” De i kenine li kin Sonuçlar	- 177 -
6.1.3.2.	Ö retmen Deneklerde “Ya ” De i kenine li kin Sonuçlar	- 178 -
6.1.3.3.	Ö retmen Deneklerde “Mesleki Kıdem” De i kenine li kin Sonuçlar	- 178 -
6.1.3.4.	Ö retmen Deneklerde “E itim Durumu” De i kenine li kin Sonuçlar ...	- 179 -
6.1.3.5.	Ö retmen Deneklerde “Ö retmenlik Alanı” De i kenine Ait Sonuçlar	- 179 -
6.1.3.6.	Ö retmen Deneklerde “Memnuniyet” De i kenine li kin Sonuçlar	- 179 -
6.1.4.	Ö retmenlerin Ba ımlı Sorulara Verdi i Cevapların Fraka ns, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapma Da ılımlarına li kin Sonuçlar	- 180 -
6.1.5.	Alt Problemlere Göre Sonuçlar	- 181 -
BÖLÜM 7		- 182 -
7.	ÖNER LER	- 182 -
KAYNAKLAR		- 186 -

EKLER	- 190 -
EK 1	- 190 -
EK 2	- 193 -
ÖZGEÇM	- 197 -

S İMGELER L İSTES

n Frekans

p Anlamlılık Düzeyi

Sd Serbestlik Derecesi

ss Standart Sapma

x Aritmetik Ortalama

% Yüzde

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB Milli Eğitim Bakanlığı

SPSS Statistical For Social Sciences

TABLolar L STES

Tablo 4-1 Ö retmenlerin "Cinsiyet" De i kenine Göre Da ılımı	- 143 -
Tablo 4-2 Ö retmenlerin "Ya r" De i kenine Göre Da ılımı	- 144 -
Tablo 4-3 Ö retmenlerin "Mesleki Kıdem" De i kenine Göre Da ılımı	- 144 -
Tablo 4-4 Ö retmenlerin "E itim Durumu" De i kenine Göre Da ılımı.....	- 145 -
Tablo 4-5 Ö retmenlerin "Ö retmenlik Alanı" De i kenine Göre Da ılımı	- 145 -
Tablo 4-6 Ö retmenlerin "Meslek Lisesinde Çalı maktan Memnunluk" De i kenine Göre Da ılımı	- 145 -
Tablo 4-7 "Ö rencilerin konuyla ilgili olmayan soru sorması" ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı	- 146 -
Tablo 4-8 "Derse hazır gelmi ği gibi kendini gösterme çabası" ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı	- 146 -
Tablo 4-9 "Atölyede bo bo dola ması" ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı	- 147 -
Tablo 4-10 "Okul kurallarına uymadı ğı halde, kural lara uyuyormu ği gibi konu malar yapması" ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı	- 147 -
Tablo 4-11 "Derse ilgi göstermemesi" ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı	- 148 -

Tablo 4-12 “Mesleki bilgi ve beceri öğrenmeye istekli olmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 148 -
Tablo 4-13 “Okulda geçen zamanı iyi değerlendirilmemeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 149 -
Tablo 4-14 “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması ” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 149 -
Tablo 4-15 “Öğretmenlerine karşı davranışlarının öğrenciye yakışırsızlıkta olmaması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 150 -
Tablo 4-16 “Arkadaşlarıyla ilişkilerinde istenmeyen davranışlar göstermeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 150 -
Tablo 4-17 “Ödev yapma alışkanlıklarının olmaması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 151 -
Tablo 4-18 “Okula öğrenmek amacıyla gelmemeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 151 -
Tablo 4-19 “Davranış bozukluklarının okulun değerlerine zarar verecek boyutlara ulaşması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 152 -
Tablo 4-20 “Birbirlerine karşı dürüst olmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 152 -
Tablo 4-21 “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı	- 153 -

Tablo 4-22 “Derse zamanında gelmemeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 153 -
Tablo 4-23 “Ders dışında kendileriyle yaptığımız konularındaki iyi niyete inanmamaları, güvensizlikleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 154 -
Tablo 4-24 “Olumlu ve olumsuz davranışları ayırt edememeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 154 -
Tablo 4-25 “Saygı ve sevgiye dayanan bir öğrenme ortamını yaratamamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 155 -
Tablo 4-26 “Düncelerini açıklayabilecek düzeyde bulunmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 155 -
Tablo 4-27 “Derse katılmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 156 -
Tablo 4-28 “Sınıf disiplinini bozmaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 156 -
Tablo 4-29 “Öğretmen ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta yetersiz olmaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.	- 157 -
Tablo 4-30 Eğitim Durumu Değerine Göre “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesi için Yapılan Anonim Grup Testi Sonuçları	- 158 -
Tablo 4-31 Öğretmenlik Alanı Değerine Göre “Okul kurallarına uymadığı halde kurallara uyuyormuş gibi konular yapması” ifadesi için Yapılan Anonim Grup Testi Sonuçları.....	- 159 -

Tablo 4-32 Ö retmenlik Alanı De i kenine Göre “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” fadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları ..... - 160 -

Tablo 4-33 Ö retmenlik Alanı De i kenine Göre “Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması” fadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları ..... - 160 -

Tablo 4-34 Memnuniyet De i kenine Göre “Atölyede bo bo dola ması” fadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları ..... - 161 -

Tablo 4-35 Memnuniyet De i kenine Göre “Derse katılmamaları” fadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları ..... - 162 -

ÖNSÖZ

20. yüzyıl tüm dünyada büyük sanayile me geli melerine sahne olmu ve buna müteakip olarak da teknolojik geli meler ba döndürücü bir hıza ula mı tır. Teknolojik geli melerin artımı olması insan faktörünü azaltmanın yanında daha da etkin kılmı tır. Ancak di er yüzyıllarla kıyaslandı ında günümüzün insanı; güce ve kuvvete dayalı çalı an bireyler olmaktan çok; teknolojik geli meleri yakından takip eden, kendi mesle inde bu yenilikleri uygulayabilen bireyler olmak zorundadır.

nsan gücünün teknolojik yeniliklerle yeti mi kalifiye insan gücü haline gelmesinde tüm dünya ülkelerinde ve ülkemizde mesleki e itim kurumları etkin rol oynamaktadır. Mesleki e itim kurumlarının arasında da meslek liselerinin üzerine dü en yük çok fazladır. Bu okulların ça ın gerektirdi i donanımlara sahip olmasının yanında, iyi birer e itimci kadrolarına da sahip olması gerekmektedir. yi bir ö retmeni; iyi yeti mi , mesle iyle ilgili bilgi ve beceriye sahip, yeniliklere açık, mesle ini seven ki i olarak tanımlayabiliriz.

Ancak ö retmen ne kadar kaliteli olursa olsun mesle inin gereklerine yerine getirirken, de i ik sebeplerden kaynaklanan sorunlarla da kar ıla abilir. Bu sorunlar okulun teknik alt yapısından, görev yapılan yerle im yerinin do al ko ullarına kadar birçok de i kenden olu abilir. Ancak herhalde ö retmeni en çok etkileyen belki ö rencilerinin sergilemi oldu u olumsuz davranı lardır. Her ö retmen, çabalarının sonucunu ö rencilerinde görmek ister. Bu bir ö retmen için en büyük mutluluk ve en büyük motivasyon kayna ıdır. Bunun aksi durumlarda ise, üzü lüp yılgınlık ve ümitsizli e de kapılabilir.

Ö retmen ö rencilerinin ba arısından mutlu olabildi i gibi, onlardan gelecek olumsuz davranı larla da yılgınlı a dü meden ba edebilmelidir. Bunun için öncelikle ö rencinin sorunlarının sebebini ö renmekle i e ba lamalıdır. Davranı ın sebebini de göz önünde bulundurup, çözüm yollarını belirlemelidir. En önemlisi de problem çıkmasını önleyecek tedbirleri alabilmelidir. te ö retmen ö renci sorunlarıyla ba edebilip, bu sorunlara çözümler

getirebilip, sorunların çıkmasını engelleyici tedbirleri alabildi i zaman; yeti en  rencilerin niteli i de daha da çok artacaktır.

Tez alı malarım esnasında anket uygulamasına ilgi gösteren tüm  retmen arkada lara, istatistik çalı malarımnda yardımcı olan ara tırma görevlisi Durmu mmet'e arkada ım Serkan Aydo an'a, sabrından ve deste inden dolayı sevgili e im Gönül'e ve en önemlisi tüm me guliyetine ra men bana her zaman yardımcı olan ve beni destekleyip bu çalı mayı sonulandırmamı sa layan de erli hocam tez danı manım P rof. Dr. Semra nal'a te ekkr ediyorum.

Serdar Ya ar Ev en

Aralık 2007

ABSTRACT

VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS NEGATIVE BEHAVIOURS EFFECT ON TEACHERS IN THE CLASSROOM AND WORKSHOP

Many technologic developments took place in the last century, these developments made factor more effective on the contrary of decreasing it. Because people should take the necessary knowledge in order to get the success. Being independent and to compete with others is possible only if you are not back of the time.

People must have a well qualified job to succeed their targets. The most important role among establishments in education of well qualified person is belonged to Vocation Schools.

These establishments must have well experienced highly educated staff as well as the technologic materials needed.

One of the most important factor that affects the teachers while training the qualified worker is the negative behaviours of the students. Teachers should know how to cope up with these unwanted behaviours and bring solutions to these problems. If it is done, the students' both personal and professional qualifications are increased.

In this observation; it is tried to understand the effects of negative behaviours of the students of Vocational Schools on their teachers in the classroom and workshop and it is tried to understand the behaviours which the teachers are effected most.

Before the field observation, what the negative behaviours are, the reasons of these misbehaviours, the attitudes of the teachers against the students' misbehaviours and what they can do to stop these negative behaviours were all explored.

After the application of the questionnaire on two hundred teachers working in ten different Vocational High Schools located in Anatolian part of Istanbul, data were loaded to excell then

analyzed by SPSS. Data were commented in discussion part and some advices were given about what the teachers should do against to these misbehaviours.

As a result; it is seen that however they are happy working in Vocational High Schools, they are having some problems also.

Serdar Ya ar Ev en

ÖZET

MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SINIF VE ATÖLYE ORTAMLARINDAKİ OLUMSUZ DAVRANILARININ ÖĞRETMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Geçtiğimiz yüzyıl önemli teknolojik gelişmelere sahne olmuştur. Bu gelişmeler sanayideki insan faktörünü azaltmaktan öte, daha da etkin hale getirmiştir. Çünkü insan bu yüzyılda kendini çağın gerektirdiği bilgi donanımıyla donatmak zorundadır ki, başarılı olabilsin. Kendi ayakları üzerinde durabilen ve rekabet edebilen insanlar olmak çağın gerisinde kalmamakla mümkündür.

Kişiler bunu başarabilmek için iyi bir mesleğe sahip olmak zorundadırlar. Ülkemizde kalifiye insan gücünü yetiştiren kurumların içinde en etkin rol meslek liselerindedir. Bu kurumlar çağın gerektirdiği teknolojik donanımların yanında iyi birer eğitimci kadrolarına da sahip olmak zorundadır.

Öğretmenlerin kalifiye eleman yetiştirme de kendilerini etkileyen en önemli unsurlardan birisi olarak öğrencilerin olumsuz davranışlarıdır. Öğretmenler bu davranışlara müdahale yöntemlerini, bu davranışlarla baş edebilmeyi, bu davranışlara çözümler getirebilmeyi ve sorunlu davranışların ortaya çıkmasını engelleyebilmelidirler. Bu yapılabildiğinde yeti en öğrencinin hem mesleki niteliği, hem de kişisel nitelikleri daha da artacaktır.

Bu araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin sınıf ve atölye ortamlarındaki olumsuz davranışlarının öğretmenler üzerindeki etkileri ve öğretmenlerin hangi olumsuz davranışlardan daha çok etkilendikleri araştırılmaya çalışılmıştır.

Yapılan bu araştırma için saha araştırmasına geçilmeden önce, literatür taraması ile öğrencilerin olumsuz davranışlarının neler olduğu, bu davranışları etkileyen faktörlerin neler

oldu u, olumsuz davranı lara gösterilmesi gereken ö retmen davranı larının n eler olaca ı ve ö retmenlerin bu davranı ları önlemek ve ortaya ıkmasını engellemek için neler yapacakları ara tırılmı tır.

Hazırlanan anket sorularıyla ö retmenlerin hangi davranı lardan etkilendikleri ara tırılmı tır. Anketler stanbul Anadolu yakasındaki 10 adet meslek lisesindeki 200 ö retmen üzerinde uygulandıktan sonra, elde edilen veriler önce Excel ortamına yüklenip, sonra SPSS programıyla analiz edilmi tir.

Ula ılan bulgular, tartı malar kısmında yorumlanmı , ö retmenlerin olumsuz ö renci davranı larıyla ilgili neler yapmaları gerekti ine dair önerilere yer verilmi tir. Sonuçta ö retmenlerin meslek liselerinde ıalı maktan genel olarak memnun olmakla birlikte, bazı sorunlar da ya adıkları görülmü tür.

Serdar Ya ar Ev en

Aralık 2007

BÖLÜM 1

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, ara tırmanın amacı, ara tırmanın önemi sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır.

1. G R

1.1. PROBLEM DURUMU

Davranı , organizmanın yaptığı her türlü hareketi ifade eder. Öyleyse organizmanın doğrudan ya da dolaylı olarak gözlenebilen her türlü hareketine davranı diyebiliriz. Örneğin konuşma, yürüme, elini oynatma, düşünme, bir kompozisyon yazma, bir radyoyu onarma, barınma, yüzün kızarması birer davranıdır. Elin oynatılması görülebilir, konuşma ve barınma i itilebilir; fakat ancak davranan organizma tarafından fark edilebilen düşünme gibi davranı lar ise bakıldıkça dolaylı biçimde gözlenebilir. Bir örneğin, çoktan seçmeli bir test maddesinde doğru cevap olarak dü ündü ü seçenek ya da seçenekleri belirten harfleri daire içine alabilir; burada daire içine alma bir davranı biçimidir. Bu sınavı de erlendiren öğretmen için ise bu dairenin düzgünlü ü de il de, bu davranı ın ürünü olan puan önemlidir. O halde davranı , gözlenebilir bir harekettir ya da bir veya birçok hareketin sonucu olarak ortaya çıkan gözlenebilir bir üründür(Tekin,1993, s.3).

İnsano lu kendini geli tiren bir varlıktır. Daha doğrusu sürekli ö renen, ö re ndi ini hayatına uygulayan yani, yeni bir davranı ürünü olarak ortaya koyabilen bir varlıktır. Sıcak bir sobaya dokundu unda eli yanan bir çocuk ikinci defa sobaya dokunmakta tereddüt eder. O çocuk artık sobanın kendisine zarar verebilecek bir obje oldu u nu ö renmi ve bunu hayatına geçirmi tir. Öyleyse ö renmeyi davranı larımızda meydana gelen de i iklikler olarak tanımlayabiliriz. İnsan sürekli ö renen bir varlıktır. Ö renme uzun bir süreç olarak aileyle balar ve bu süreci besleyen en önemli süreç ise eğitim sürecidir. “E itim, bir de i me sürecidir. Bu süreçten geçen ki inin davranı larında bir de i me olması beklenir. Söz konusu olan de i me, kusuz, istenilen yönde ve do rultudaki bir de i medir. Bu yüzden, dar ve teknik anlamıyla

e itim, bireyin davranışında kendi ya antısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik de i meydana getirme sürecidir (Tekin, 1993, s.1) ” diye tanımlanabilir. Yukarıda da belirtildi i üzere e itim ailede ba lamakla beraber, okul döneminde okulda ve paralel olarak okul dı ında da devam ederek sürer gider. Demek ki birey okul dı ında etkile im içinde oldu u toplumun kültürel yapısı do rultusunda da bazı ö renmeler edinebilir. Ne var ki, okul dı ında ö renilen bu davranı ların tümü istenilen, hiç de ilse öncelikli istenilen davranı lar olmayabilir. Çevre ö eleri arasında tutarlılık olmayabilece inden, herhangi bir davranı ın kazanılması güç hatta geç olabilir(Tekin, 1993, s.7).

Okullar, önceden belirlenmi belli özellikleri ö rencilere kazandırmaya çalı an maksatlı ö retim kurumlarıdır. Maksat, ö renci davranı larında istenilen de i iklikleri olu turmak ya da ona yeni davranı lar kazandırmaktır. Ö renciler okulda, önceden belirlenmi özellikleri kazandırıcı nitelikteki, seçilmi ve kendi arasında örgütlenmi ö retim durumları içine sokulurlar. O halde okul, belirli ö retim programlarının uygulandı ı ya da uygulamaya konuldu u yerler olarak görülebilir(Tekin,1993, s.7). Hiç üphesiz bu yapıda uygulayıcı rolü de ö retmene dü er. Ö retmenin temel görevi ö rencilerde hedefler do rultusunda istendik davranı de i ikli ini meydana getirmektir. Ancak ö retmen bu davranı de i ikli ini meydana getirirken, ö rencilere yeni bilgiler sunmanın yanında derslere devam etmeyen ö rencileri belirleme, ö rencilerin sınıf içi etkinliklerini ve ö devlerin i kontrol etme, ö retim materyallerini belirleme ve düzenleme, sınıftaki çalı ma ko ullarını geli tirme, ö retimi engelleyici etmenleri ortadan kaldırma görevleri de üstlenir (Erden, 2003, s.16).

Son yıllarda ö retmen, yönetici ve velilerin en önemli sorun larından biri okullarda istenmedik, ö renme ortamını bozucu ö renci davranı larının artmasıdır. Herhangi bir ö retim kademesinde bir sınıfı gözledi iniz zaman; bir a ızdan konu an, birbirleriyle sohbete dalmı , sınıfı gezinen, aya ını uzatarak dinlenen, birbirine tebe ir kâ it ve benzeri nesnelere atan ö renciler görmek maalesef hiç de a ırtıcı manzaralar olmamaktadır. Bu tür manzaralar özellikle büyük ehirlerdeki okullarda sık sık görülmektedir. Ku kusuz ö rencilerin bu davranı ları bir yandan e itim ve ö retimin niteli ini olumsuz yönde etkilerken, bir yandan da ö retmenleri her geçen gün yıldırma ve bazen çözüm bulamadıkları için çaresiz

bırakmaktadır (Erden, 2003, s.14). Öyle ki ö retmen yılgnlı ının sonucunda amaçlarından uzak yeti mi ö renciler okullardan mezun olmaktadır.

Bu çalı ma olumsuz ö renci davranı larının neler oldu u, bu davranı ları ortaya çıkaran etmenlerin neler oldu u, ö retmenlerin bu olumsuz davranı lardan etkilenme düzeyine göre tutumlarının neler olabilece i ve olumsuz davra nı ları olan grupların veya bireylerin davranı larını olumlu düzeye getirmek için neler yapılabilece ini içerecektir.

Ara tırma için geli tirilen anket ise meslek liselerinde görev yapan ö retmenler üzerinde yapılacaktır. Bir meslek lisesinin amacının sa nayiye kalifiye ara eleman yeti tirmek oldu u dü ünülürse, ö retmen yılgnlı ı nedeniyle amaçtan uzak yeti mi ve mezun olarak diploma almı bir bireyin durumunu bir dü ünelim. Bu birey haklı olarak e itimini aldı ı meslek dalıyla ilgili bir sanayi kurulu una i çi olarak girecektir. Okulda aldı ı yetersiz bilgilerin üzerine yenilerini bu kurulu ta koyma a amasında belki önce kendinin sonra di er çalı anların hayatlarını tehlikeye atabilece i gibi, büyük maddi hasarlara da yol açabilecektir.

Bu çalı ma ile meslek liselerinde görev yapan ö retmenlerin atölye ve sınıf ortamlarında daha çok hangi tür olumsuz davranı lardan ne düzeyde etkilendirdikleri de anket sorularının yardımıyla belirlenecektir ve bu do rultuda çıkan sonuçlara göre çözüm önerilerine yer verilecektir. Aslında çalı ma meslek liselerini kapsamakla birlikte tüm lise ve belki ilkö retim okullarında çalı an ö retmenlere de önemli katkılar sa layacaktır.

1.2. PROBLEM CÜMLES

Meslek lisesi ö rencilerinin sınıf ve atölye ortamındaki olumsuz davranı larının ö retmenler üzerindeki etkileri nelerdir?

1.3. ALT PROBLEMLER

- Meslek dersleri ö retmenleri ve di er bran ö retmenlerinin, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeyleri arasında farklılık görölmekte midir?
- Ö retmenlerin kıdemine göre, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeylerinde farklılık görölmekte midir?
- Ö retmenlerin cinsiyetine göre, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeyleri arasında farklılık görölmekte midir?
- E itimini aldı ı mesle e ilgisi olan ve ilgisi olmay an ö rencilere göre, ö retmenlerin davranı larında farklılık görölmekte midir?
- Sınıf disiplininin bozulması nedeniyle olu an olumsuzluk, ö retmenlerin etkilenme düzeyleri arasında farklılık olu turur mu?

1.4. SAYILTILAR

Bu ara tırmayla meslek liselerinde görev yapmakta olan ö retmenlerin, ö rencilerin sınıf ve atölye ortamlarındaki olumsuz davranı larından genel manada ne düzeyde etkilendikleri ortaya konulacaktır. Ayrıntılı anlamda ise, ö rencilerin hangi davranı larının ö retmenleri ne düzeyde etkiledi i, bu etkilenme düzeyinin; ö retmen ya ına, cinsiyetine, kıdemine ve bran ına göre nasıl de i iklikler ortaya koydu u belirlenecektir. Bu durumu belirlemek için bir anket çalı ması yapılacaktır.

- Veri toplama aracı, uzmanların görü ü alındıktan sonra düzenlenmi tir.
- Anketin geçerlilik ve güvenilirli i yapılmı tir.

- Ara tırma anketi, örneklem olarak alınan meslek liselerindeki ö retmenler tarafından, gönüllü olarak cevaplandırılmıştır.
- Ara tırma anket sonuçları uzmanların görüşleri alınarak yorumlanmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

- Ara tırma İstanbul Anadolu yakasındaki meslek liselerinde görev yapan ö retmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.
- Ara tırma anket sorularına verilen cevaplar ile sınırlıdır.
- Ara tırma 2007–2008 eğitim öğretim yılındaki örneklem olarak alınan meslek liselerinde görevlerine devam eden ö retmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.

1.6. ARA TIRMANIN AMACI

Son yıllarda okullardeki ik öğrenci problemleriyle gündeme gelmektedir. Problemlili öğrenciler genel olarak içinde buldukları okulun havasını da bozabilmektedirler . Bu problemlerle uğraşmak zorunda kalan kişiler ise genellikle bu öğrencilerin derslerine giren öğretmenler olmaktadır. Öğretmenin sorunla baş edemediği zamanlarda devreye okul idaresi, öğrenci velileri, okul rehberlik servisi hatta disiplin kurulu girmektedir. Ancak bazen var olan problemlili bir davranışı daha sınıf ortamında çözmek bu davranışı gösteren öğrenciyi ve e zamanlı olarak sınıftaki diğer öğrencilerin de bu davranışlardan soyutlanması adına atılabilecek ilk adımdır.

Eğer öğretmen bu ilk adımı atmaz veya ne yapacağını bilemezse sorun daha büyük bir şekilde öğretmenin karşısına çıkabilir. Belki kişiler hem öğrenci hem öğretmen ve hatta okul için zor bir duruma gelebilir.

Bu ara tırmanın amacı ö retmenlerin, sorunlu ö renci davranı larının neler oldu unu, bu davranı ların sebeplerini, ö rencilerde sorun olarak görülebilecek davranı ların neler oldu unu, bu davranı lara gösterilecek ö retmen tepki ve yakla ımlarının neler olabilece ini, sorunlu davranı ları daha ba ında engellemek için neler yapılması gerekti ini ortaya koymaya çalı maktır. Ara tırma “meslek lisesi ö rencilerinin sınıf ve atölye ortamlarındaki olumsuz ö renci davranı larının ö retmenler üzerindeki etkileri” adını ta ısa da, ortaya çıkan sonuçlar itibariyle, di er liselerde hatta ilkö re tim okullarında çalı an ö retmenlerin de bu ara tırmadan faydalanabilecekleri dü ünülmektedir.

1.7. ARA TIRMANIN ÖNEM

Meslek liseleri ülkemizde i dünyasının ihtiyaç duydu u kalifiye insan gücünü yeti tirmede büyük bir role sahiptir. Yeti en bireylerin nitel i inin yüksek olması, hem i veren için, hem ki i için, hem de ülke ekonomisi için oldukça önem arz etmektedir. Hiçbir i veren iyi yeti memi bir teknik elemandan kaynaklanan sorunlarla u ra mak istemez. Bu noktada bireylerin aldıkları mesleki e itimin nitel açıdan kalitesini etkileyen faktörlerin neler oldu una bakıldı ında; okulun atölye ve laboratuvarlarının donanımları veya teknik alt yapısı etkili oldu u kadar, e itimci kadrosunun da önemli etkisinin oldu u göz ardı edilemez.

E er ö retmen veya ö retmenler yılgınlık içinde ise, burada nitelikli e itim ö retim yapıldı ı söylenemez. Ö retmen yılgınlı ının sebepleri arasında, ö rencilerin olumsuz davranı ları etkili bir rol oynamaktadır.

Bu ara tırma; meslek liselerinde görev yapan ö retmenlerin hangi olumsuz ö renci davranı larından etkilendi ini ortaya koymaya çalı rken, ö retmenlerin bu olumsuz davranı larla nasıl ba edebileceklerine dair önerileri içerecektir.

Sorunlu ö rencilerin davranı larına çözüm bulundu unda bundan ; hem ö renciler karlı çıkacak, hem ö retmenler i lerini severek yapacaklar hem de yeti en ö rencilerin mesleki niteli i artacaktır. Nitelikli i gücünün ülke ekonomisine sa layaca ı katkılar dü ünüldü ünde ise, ara tırmanın önemi de ortaya çıkacaktır.

1.8. TANIMLAR

Meslek Lisesi: İkö retimin üzerine 4 yıl ö rencinin seçmi oldu u bölümle ilgili meslek e itimi veren, ö rencilerini i hayatına ve yüksek okula hazırlayan okul.

Uygulamalı Ders. Ö rencilerin herhangi bir dersle ilgili almı oldukları teorik bilgileri pratikle birle tirme imkânı sa layan ders.

Yöntem: Bir amaca ulaşmak için izlenen, tutulan yol, usul ve sistemlere ilişkin bilgi .

İstenmeyen Davranı : Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranış , istenmeyen davranıştır .

BÖLÜM 2

2. OLUMSUZ Ö RENCİ YAYINLAR

2.1. OLUMSUZ Ö RENCİ DAVRANI LARI ve NEDENLER

2.1.1. Olumsuz Ö renci Davranı ları

Eğitim etkinliklerinde amaca ulaşabilmek için olumlu bir sınıf ortamının yaratılması gerekir. Olumlu sınıf ortamı, olumsuz öğrenci davranışlarının olmadığı, öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissederek ilgi ve dikkatlerini eğitim etkinliklerine yönelttiği ortamdır. Okulda ve sınıfta eğitim öğretim etkinliklerini engelleyen her türlü davranış olumsuz davranıştır. (<http://www.cagdasegitim.org> 09/09/07) Okulda ve sınıfta, eğitimel çabalara engel olan davranışların tümü istenmeyen davranış olarak nitelendirilir. Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorla tıran veya engelleyen her davranış, istenmeyen davranıştır (Igar, 2000, s.167). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları sadece eğitimi engellemez, bununla birlikte bazı fiziksel ve psikolojik huzursuzlukları da beraberinde getirir. İstenmeyen davranışlardan bazıları, en büyük etkisini davranışı yapan üzerinde gösterir ama bir kısmı bunun ötesinde öğretmeni, sınıfın tümünü ve dersi olumsuz etkiler (Bağcı, 1999, s. 95). Uzun yıllar öğrencilerin sınıf içi olumsuz davranışları, disiplin sorunu olarak ele alınmış ve okul yönetimi ve öğretmenler bu tür davranışları gösteren öğrencileri korku ve baskı ile yönetmeye çalışmışlardır. Bağcı, üzerine yürüme, itekleme, dayak, vurma, yerme, tehdit etme, alay etme ve azarlama evlerde ve okullarda oluşan durumlardır (Erden, 2003, s. 14). Elbette ki böylesi durumlar istenen öğretmen veya yönetici davranışları değildir. Ancak her öğretmenin karşılaştığı olumsuzluklar karşısında mutlak bir tepki verebileceği düşünülmelidir. Belki gösterilen tepkinin de öğrenci üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulmadan. “ Bu tür disiplin uygulamalarıyla okulda düzen sağlanırken, çocuğun olumlu doğasına zarar verilir. Bunun yanı sıra çocukların duygusal toplumsal ve eğitimel gelişmelerinin önü kesilir. Bu yaklaşımın sonucunda, bir çocuk başarısızlıktan dehşet duyar, korku içinde yaşar, öğrenmeye karşı ilgisini yitirir ve çoğu zaman intikam duygularını yetkin yaşama talar (Erden, 2003, s.14).”

Ö retmenlerin sınıfta veya meslek okullarındaki uygulama ortamlarında kar ıla tıkları olumsuz davranı ların kar ısında dengeli ve tutarlı tepki vermeleri, ö rencinin belki kazanılması noktasında etkili olacaktır. Öyleyse bazı temel olumsuz ö renci davranı larına bir göz atalım.

2.1.1.1. Ö rencilerin Arkada larına Dönük stenmeyen Davranı ları;

a) Arkada larının Ba arısını Kiskanmak;

Kıskançlık duygusu belli bir düzeyde kaldı ında ö renci ba arısını arttırm ayla birlikte, a ırı oldu unda bireyin hem kendisine hem de çevresindeki di er insanlara, zarar verir. Ö retmen ö rencilerdeki bu duygunun farkında olmalı ve herhangi bir ö rencinin di erine zarar vermesini önlemelidir. Çünkü a ırı kıskanç ö renciler; yala n söyleme, iftira atma ve benzeri hırçın davranı lar içine girebilir.

b) Arkada larını Ö retmenine ikâyet Etme;

Ö rencinin arkada larını sürekli ikâyet etmesindeki temel neden, kendisine yöneltilen herhangi bir hareketi, ki ili ine saldırı olarak algılam ası ve bu saldırı kar ısında çaresizlik duygusuna kapılarak ö retmenine ba vurmasıdır. Ö retmen ö rencilerin bu tür davranı larını destekler davranı ve tavırlar içinde olmamalı; ö rencinin arkada larını zor durumda bırakacak davranı ları yapmasına kapalı bir tutum sergilemelidir.

c) Arkada larına Lakap Takma;

Bir ö rencinin belirgin bir özelli inden hareket ederek, o ki iye ismiyle hitap etmek yerine yakı tırılan bir lakapla seslenmek, bunu yapan ki ileri genellikle e lendirirken, genellikle lakap takılan ki ileri rahatsız eder, incitir. Takılan isim ya da isimlerden ö rencinin rahatsız olması durumunda ö retmen konuya müdahale etmelidir.

d) Arkada larını Küçük Görme;

Ö retmen ö rencilerine her eyden önce, bütün insanların e it oldu u bilincini kazandırm alı, onlara insancıl duygular kazandırmaya çalı malıdır.

e) Derste Arkada larını Rahatsız Etmek;

Ö retmen bu tür davranı içine giren ö rencileri sözel olarak uyarmalı, davranı ın sürmesi halinde onların yerlerini de i tirmeli, gerekiyorsa sınıf dı nda öz el konu malarla, bu tür davranı ları engelleme yoluna gitmelidir.

f) El akası Yapmak;

El akası yapmak belli bir düzeye kadar ho kar ılanmakla birlikte, akanın tehlikeli boyutlarda yapılması, genellikle olumsuz ve beklenmeyen sonuçlara yol açabilir. Baz en bu akalarda kullanılan kesici ve delici araçlar, aka yapılan ö renciye zarar verebilir.

g) Ba kalarının E yalarını zinsiz Almak;

Ö retmen sınıfın güven ortamını zedeleyen bu davranı ı kesinlikle görmezden gelmemeli, okul yönetimi ve ailelerle i birl i i yaparak, gerekli uygulamaları yapmalıdır.

h) Arkada larıyla Sa lıklı leti im Kuramamak;

Ö retmen bu tür ö rencilerle gerek sınıf içinde gerekse de sınıf dı nda özel olarak ilgilenerek, bu davranı ını düzeltmesini sa layacak çe itli görev ve sorumlulu klar vererek, toplu etkinlikler içerisine dâhil ederek ö rencinin geli imini sa lamalıdır.

2.1.1.2. Ö retmene Dönük Davranı lar

a) Verilen Görevi Yapmamak;

Ö retmen her eyden evvel bu davranı ın nedenini ara tırmalı ve elde etti i bilgiler sonucunda ö renciyi yönlendirmelidir. Ö renci hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadan do rudan tepki göstermek, ö renciyi kaybetmeye neden olabilir.

b) Verilen Ev Ödevlerini Yapmamak;

Ö rencilerin verilen ödevleri düzenli olarak yapmalarını sa lamak, için ö retmen, verdi i ödevleri düzenli olarak her gün kontrol etmeli, ödevin içeri i hakkında ö renciye geri bildirim vermelidir. Ö rencilerin birbirlerinden kopya çekmelerini önlemek için de olabildi ince kısa sürede yapılabilecek ve her bir ö renci için farklı ödevler verilmelidir .

c) Ö retmenine Kar ı Gelmek;

Böyle bir durumla kar ıla an ö retmen, olabildi ince duygularına hâkim olmalı, ö rencinin ya , içinde bulundu u ko ullar ve mekânı da dikkate alarak, olay anında ö renciyi sakinle tirmeye çalı malı, sınıf içinde ö renciyle özel tartı maya girmemelidir. Daha sonra ö renciyle bireysel olarak ilgilenerek davranı ın nedeni ara tırmalı, gerekiyorsa ö renciye çe itli yaptırımlar uygulanmalıdır.

d) Ö retmeni Ailesine ikâyet Etmek;

Ö rencilerin, ö retmenlerinin olumsuz yanlarını di er ö retmenlerine anlatmak suretiyle, ö retmenini kötülemek, küçük dü ürmek ve statüsünü sarsmak gibi giri imlerde buldukları görülmektedir.

e) Sınıfta Oturma Biçimine Dikkat Etmemek;

Ö retmen sınıfın düzenini bozacak bu tür davranı lar için öncelikle davranı ın niçin ho olmadı ını açıklamalı, davranı konusunda ısrar eden ve kasıtlı davranan ö rencilerle ilgili olarak gerekiyorsa yaptırım uygulamalı, sınıf düzeninin bozulmasına müsaade etmemelidir.

f) Ö retmenle Sa lıklı İletim Kuramamak;

İletimin sa lıklı olmaması, ö renciyi sınıf içi ve sınıf dı ı etkinliklerde ba arısızlı a götüren en önemli etkenlerden biridir. Bu tür ö renci davranı ları, genellikle aileden ve çevreden kaynaklanmaktadır. Ö retmen, ö renciyle iyi iletişim kurmak için acele etmemelidir. Bunu zamana yaymalıdır. İnsanlar birbirlerini daha iyi tanıdıkça iletişim kurma ve birlikte çalı ma istekleri artacaktır(İman ve Selahattin, 2006, s.46, 47,48, 49).

2.1.1.3. Okulda Ve Sınıflarda Sıkça Görülen Olumsuz Davranı lar

- Okula devam etmeme ve derse geç kalma.
- Derse hazırlıksız gelme ve ödev yapmama.
- Arkada larına, kendisine ve e yalarına zarar verme.
- Okula, sınıfa ve e yalarına zarar verme.
- Sınıfta uygun olmayan yerde ve zamanda konu ma.
- Derste arkadaş larıyla konu ma, ba ka kitap okuma, dı arıyı seyretme vb. gibi ders dı ı etkinliklerle u ra ma.

Her olumsuz davranı ın bir görünümü, bir de nedeni vardır. Ö rencinin sınıfta ders dı ı etkinliklerle u ra ması, arkadaş ını rahatsız etmesi bu olumsuz davranı ın görünümüdür.

Örencinin derste sıkılmı olması bu davranının nedenidir. Bu durumda öğretmenin yapacağı, görünüm üzerinde fazla durmadan olumsuz davranının nedenini araştırıp ortadan kaldırmaktır.(<http://www.cagdasegitim.org> 09/09/). Yukarıda belirtilen olumsuz davranı lara verilecek örnekler ço altılabilir. Her öğretmen sınıfta karşıla tı ı bir istenmeyen hareketi, olumsuz bir davranı olarak nitelendirebilir. Burada önemli olan; olumsuz hareketlerin sayısından ziyade, bu hareketlerin özellikleri ve sebepleridir.

Humphreys olumsuz öğrenci davranı larını, kontrolsüzlükten ve a ırı kontrolden kaynaklanan davranı lar olarak iki guruba ayırmaktadır. Kontrolsüzlükten kaynaklanan davranı lar, öğrencinin kendisiyle birlikte çevresindekilere de zarar verir. Bu nedenle öğretmenler daha çok bu davranı ları olumsuz olarak kabul ederler ve bu davranı ları kontrol etmeye çalışı ırlar. Oysa a ırı kontrollü öğrencilerin davranı ları da üzerinde durulması gereken önemli bir sorundur.

A ırı kontrolden kaynaklanan olumsuz davranı lar genellikle sınıftaki di er öğrencileri rahatsız etmez. Ancak bu davranı lar öğrencinin kendisini sınıfta rahatsız hissetmesine ya da derslerle ilgilenmemesine neden olur. Bu öğrencilerin bir kısmı derslerde, bir kısmı ise hayatta başarısız olur. Bu nedenle öğretmenin kontrolsüz davranı larda bulunan öğrencilerin yanında, a ırı kontrollü öğrencilerin davranı ları üzerinde de durması ve bu davranı ları olumlu davranı lara dönü türmesi gerekir.

2.1.1.4. Uzman Yardımı Gerektiren Olumsuz Öğrenci Davranı ları

Olumsuz öğrenci davranı larının çok nedenleri vardır. Ancak olumsuz davranı olarak isimlendirilebilecek davranı ların birço u, uygun ortam ve artlarda öğrencilerin tümü tarafından gösterilebilir. Başka bir ifadeyle bunlar normal bir çocuk ya da ergenin gösterebilece i davranı lardır. Bu davranı lar etkili sınıf yönetimiyle kontrol altına alınabilir. Ancak sınıfta öğrencinin kişilik özelli inden, kalıtsal etmenlerden, ya da çevreden kaynaklanan ve sorun olarak nitelendirilebilecek davranı bozuklukları ile karşıla mak da mümkündür. A a ıda örne i verilen bu tür sorunlar ancak, öğretmen, rehberlik birimi ve

ailenin i birli i ile çözülebilir. Bazı durumlarda psikolog, psikiyatrist gibi uzman ki ilerin yardımına ihtiyaç duyulabilir.

a)Ba arısızlık Sendromu: Bu ö rencilerde ba arısız olma korkusu vardır. Çalı maya ba lamaktan kaçınırlar ve hemen çalı maktan vazgeçerler. Ba arılı oldukları konularda bile ba arısızlık beklerler. aretleri; kolaylıkla hüsrana u rama, pes etme, bir ey istendi i zaman “bunu yapamam” deme.

b)Mükemmeliyetçilik: Bu ö renciler hata yapmaktan korkarlar. Kendileri için belirledikleri standartlar gerçekçi olmayacak kadar yüksektir. Bu nedenle yaptıkları i ten hiç tatmin olmazlar. aretleri; ço unlukla kaygılı ve endi elidirler, yaptıkları i i be enmezler.

c)Dü ük Beklentili Olma: Bu ö rencilerin ba arı beklentileri dü üktür. Yapabileceklerinin sen azını yaparlar. Okul çalı malarına önem vermezler. Ülkemizdeki tabiri ile 5’ ten a ma 6’ yı a ma prensibini benimserler. aretleri; okul çalı malarına kar ı kayıtsız olma, çalı maya kar ı güdü eksikli i.

d)Dü ük Ba arı: Bu çocukların ö renme güçlükleri vardır. Çalı maya istekli olsalar da ba arısız olurlar. Sorunları güdü eksikli inden çok hazır bulunu luluk düzeylerinin yetersiz olmasından kaynaklanır. aretleri; ö rencinin sınavlar da ba arısız olması, çaba gösterdi i halde ba arılı olamaması.

e)Dü manca Saldırganlık: Bu ö renciler dü manlıklarını açıkça gösterirler. Davranı larını kolay kontrol edemezler. aretleri; arkada larına vurma, e yalara zarar verme, kolayca kızma, her eye muhalefet olma.

f)Pasif Saldırganlık: Bu ö renciler ö retmene kar ı dolaylı yoldan direnirler, dü manlıklarını açıkça göstermezler. aretleri; kurnazlıkla kar ı gelme, kurallara sınırda uyma, katı özellikler, dersi gizlice engelleme.

g)Meydan Okuma: Bu ö renciler otoriteye direnirler. Ö retmenle güç mücadelesine girerler. Kendi yollarında gitmek isterler. aretleri; bir ey söylendi i zaman, “bana yaptırılmazsın...” gibi sözcüklerle kar ılık verirler. Bazen aya nı uzatma, alaycı gülümseme, dinlerken uzak lara bakma gibi sözel olmayan ifadelerle ö retmenlere meydan okurlar.

h)Hiperaktif: Bu ö renciler oturdukları yerlerinde bile a ır ve sabit hareketler gösterirler. Hareketleri amaçsızdır. aretleri; yerinde duramama, bir eyleri kurcalama, hareketlilik, obje ve ki ilere a ır dokunma.

ı)Dikkati da mık: Bu çocukların dikkat süreleri çok kısadır. Dikkatlerini ö retim materyali üzerinde toplamada ve konsantre olmada çok güçlük çekerler. aretleri; de i ime uyum sa lamada güçlük çekme, nadiren i ini tamamlama, dı uyarıcılardan (ses, konu ma, i aret vb.) kolaylıkla etkilenerek dikkatin da ılması.

i)Olgunla mama: Bu çocuklar kendini kontrol etme, kendini koruma, sosyal beceriler ve sorumluluk açısından ya ıtlarına göre daha az olgunla mı lardır. aretleri; k endisinden daha küçük çocukların davranı larını gösterme, kolayca a lama, ba ımlı olma, zayıf ait olma duygusu.

j)Arkada ları Tarafından Reddedilme: bu çocuklar arkada ları ile etkile ime girmek isterler ancak, onlar tarafından kabul görmezler. aretleri; yalnız ba ına çalı ma ve oynama, sosyal becerilerde yetersizlik ve çevresini rahatsız etme.

k)Kenara Çekilme: Bu çocuklar di erleri ile etkile ime girmekten kaçınırlar ve onlara olumlu tepkiler göstermezler. aretleri: sessiz ve ciddi olma, bir i i yapm aya gönüllü olmama, kendine özen göstermeme.

Elbette ki yukarıdaki özellikleri gösteren ö rencilerin davranı ları ö retmenleri rahatsız edecektir belki iyi niyetli yapacakları bazı yardım giri imleri sonucunda hem kendileri ve hem de ö rencilerin zarar görmeleri söz konusu olabilir. Bu yüzden, bu tür davranı bozuklukları

için mutlak aile ve uzman ki ilerin i birli ine ihtiyaç vardır (Erden, 2003, s. 36, 37, 38, 39, 40, 41).

2.1.1.5. Bir Gurup Tarafından Gösterilen Olumsuz Davranı lar

Yukarıda ele alınan olumsuz davranı lar bireyseldir. Ancak sınıf küçük bir gurup oldu u için, ö renciler arası etkile im sonucu bir gurup ö renci birle erek, olumsuz bir durum yaratabilir. Gurup olarak yaratılan sorunlar a a ıdaki gibi özetlenebilir.

a)Çalı ma Ve Davranı Standartlarına Uymama: Ö retmenin verdi i ödevi grup olarak reddetme ve yapmama. Dersten toplu olarak kaçma vb.

b)Sınıftaki Bir Ö renciye Topluca Tepkide Bulunma: Ho lanmadıkları bir ö renciyi kendilerinden uzakla tırma, onunla konu mama.

c)Gösterilen Olumsuz Bir Davranı ı Sınıf Olarak Onaylama: Sınıfta komiklik yapan ö renciye gülme ve onun eylemine katılma, sınıftan atılan bir ö renciyi destekleme vb.

d)Çevredeki De i ikliklere Uyum Sa lamama: Yerlerinin de i tirilmesine sınıf olarak kar ı çıkma, ders saatinin ya da sınav tarihinin de i tirilmesine kar ı koyma vb.

e)Sınıf Bütünlü ünü Bozma: Sınıfın ço unlu u tarafından alınan bir karara kar ı koyma , sınıfta alt gruplar olu turma vb. Olumsuz davranı gösteren ö renci sayısının artması, sınıfta daha ciddi boyutlarda sorun çıkmasına neden olur. Bu nedenle olumsuz davranı ların yayılmasına engel olunmalıdır ve sınıfta olumlu bir sınıf dinami i yaratılmaya çalı ılmalıdır(Erden, 2003, s.41).

2.1.2. Olumsuz Ö renci Davranı larının Nedenleri

2.1.2.1. Kontrolsüzlükten Kaynaklanan Olumsuz Davranı lar

Hiperaktiflik

Dü ünmeden karar verme

Ba kalarına zarar verme

Ödevlerde özensizlik

A ır ı uyarılabilirlik

Kontrolsüz gülme veya kıkırdama

Iginin kolayca ba ka yöne kayması

A ır ı hızlı konu ma

Kendi ya da di erlerinin malına zarar verme

Kaba ya da müstehcen dil kullanma

Dinlememe

Okuldan nefret etme

Yanlı lar ya da ba arısızlıklardan dolayı ba kalarını suçlama

Di erlerini kıyasıya ele tirme

Kibirlik

Gösteri

İgi görme merakı

Tartı macılık

Haşin tavırlar

Makul ele tiriye dümanca tepkiler

Huysuzluk nöbetleri

Makul ricalara saldırganca patlamalarla yanıt verme

Arkadaşları ile sık sık kavga etme

Arkadaşlarına hükmetme ve onları kontrolü altına alma

2.1.2.2. Akrabaları Kontrolde Kaynaklanan Olumsuz Davranışlar

Uç noktada utangaçlık

Özgüven zayıflığı ya da eksikliği

Güçlü bir yalnız kalma eğilimi

Okul fobisi

Ürkeklik

Mücadeleden korkma

Konu mama

Oyunlardan uzak durma

Diğer çocukların arasına karı mama e ilimi

A ır ı çalı kanlık

Sıklıkla hayallere dalma

Yersiz kaygılanma

Ö renmeye kar ı zayıf güdü

Ba arısızlıklar ve yanlı lar nedeniyle yersiz üzülme

Mükemmeliyetçilik

A ır ı duyarlılık

Çok az ya da hiç yardım istememe

Her zaman be enilmek isteme

Onay ve övgüye zayıf tepki verme sınıfta görülen olumsuz ö renci davranı larının nedenlerini birkaç örnek öylece sıralanabilir:

2.1.2.3. Aileden Ve Sosyal Çevreden Kaynaklanan Nedenler ;

Aile öğrenci davranışının şekillenmeye başladığı, örnek alındığı, bazı temel davranışların kazanıldığı yerdir. Öğrenciler zamanlarının önemli kısmını ve ilk sosyalleşmelerini aile içinde tamamladıkları için, istenmeyen davranışların kaynaklarının ilk çekirdekleri de aile içinde atılmaktadır(Türnüklü ve diğerleri, 2001, s. 436). Ailedeki birey sayısı, ailenin gelir ve eğitim durumu öğrenci davranışlarını etkileyen faktörlerden bazılarıdır. Sınıf ortamında gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarının aileden kaynaklanan diğer bir nedeni ise anne-baba tutumlarıdır. Aileyle ilgili olarak öğretmenlerin aileyi tanıması ve aileyle ilişkiler kurması ortaya çıkabilecek bazı olumsuz davranışların önlenmesinde etkili olabilir.

Öğrencileri problem davranışlara sevk eden en önemli faktörlerden birisi de okulun sosyal çevresidir. Okulun bulunduğu fiziksel, kültürel ve sosyal çevre öğrenci davranışları üzerinde büyük ölçüde belirleyici etkilere sahiptir. Öğretmenin, çevrede karşılaşılan bazı olumsuz davranışların sınıf ortamına girmesini önleyebilmesi için çevreyi tanıması, ekonomik, sosyal, kültürel geçmişi ve kaynaklarını çok iyi bilmesi gerekir. Öğrencilerin içerisinde yaşadıkları çevre, davranışlar üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bazen çevreyi değiştirmeden davranışları değiştiremezsiniz (Apuhan, 2002, s. 128).

2.1.2.4. Eğitim, Öğretim Etkinliklerinin Öğrencilerin İlgileri Ve İhtiyaçlarına Uygun Olmayıp Sıkıcı Olması

Shalaway'a (1997) göre, planlama; belirli bir dersin ve konunun

Ne Zaman?

Nerede?

Neden?

Nasıl?" öğretilen konularında karar vermektir (Shalaway, 1997,s.33).

Bu bakı açısı ile planlama, nelerin yapılaca mın listelenmesi de ildir.

Plan,

Yön gösterir,

Kendinden emin olmayı sa lar.

Zamanın en etkili biçimde kullanılmasını sa layıp bo a zaman harcanmasını ve karma ayı azalttı ı için e itim-ö retimi güvenceye alır.

ABD'de Michigan Üniversitesinde yapılan bir ara tırmaya göre, ö retmenler bir etkinli i planlarken a a ıdaki konuları dikkate almalıdır.

Planlama için zaman ayırmak,

Plana ba lamadan önce bir konuda ö rencilerin daha önceden neler bildi ini ön testler ile ortaya koymak,

Yıllık plana uygun ünite ve ders planı yapmak.

Ö rencilerin plan ile ileti imini kurmak

Plânlaması yapılacak etkinli in bütün ünü anlamak,

Etkinli in sınıf içerisinde nasıl gerçekte tirilece ini gözünde canlandırmak,

Kar ıla ılabilecek problemleri önceden görüp bunlardan kaçınma yollarını ve bunlarla kar ıla ıldı nda anında geli tirilecek çözümleri dü ünme,

Bölünmeler ve beklenmeyen durumlar ortaya çıktı nda bunların ders akı nı etkilememesi için yapılacakları planlamak,

Zaman kaybını, karı ıklılı ı ve problem davranı ların ıkmasını önlemek, için bir ıalı madan di er ıalı maya geçi leri planlamak

Görüldü ü gibi ö retim etkinliklerinin planlaması, uygulamaya dönük kapsamlı bir çerçeve içerisinde, esnek bir yapıda ve yaratıcılık unsuru da devrede oldu unda i levsellik kazanmaktadır.

E itim ö retim etkinliklerinin planlanmasında sistemsizlik ö renci verimli li ini üphesiz etkilemekte hatta ö rencilerin derse olan ilgilerini zayıflatıp, uygunsuz davranı lar sergilemelerine neden olmaktadır.

“E itim ö retim için gerekli olan materyal, araç, gereç ve kaynakların yoklu u ya da yetersizli i de ö renciyi istenmeyen davranı a sevk eden di er bir nedendir(Ba ar, 1999, s. 106)”.

2.1.2.5. Ö rencilerin Ö renmede Güçlük Çekmesi Ve Ba arısız Olması;

Belli alanlarda yetersizlik ya ayan ö renciler, dolayısıyla ders ıalı mayı, ödev yapmayı, kitap okumayı sevmez, kolay sıkılır, dikk at süresi kısadır, ıalıırken birisinin yönlendirmesine ihtiyaç duyarlar. Genellikle e ya-oda düzeni konusunda sorun ya arlar, zaman(bugün -yarın), yön kavramında (sa -sol-kuzey-güney), saati ö renmekte güçlük ya arlar. Dili kullanma becerisi zayıftır. Hikâye anlatma, bir olayı anlatma, kendi duygu -dü üncelerini ifade etmede, soyut kavramları anlamada zorlanırlar. Motor becerileri zayıftır. Sık sık sakarlık yapabilirler.

Bu yetersizlikler, bu çocukların toplumda farklı ve ba arısız algılanmalarına sebep o lmakta, ki inin e itimini, meslek hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla sosyal ili kiler bozulmakta ve kendine güven azalmaktadır.

Ö renme bozuklukları, genellikle çocuk okula ba ladı ı zaman, kendisinden beklenen akademik performansı gösteremedi i durumda fark edilmektedir. Bazı ki ilerde davranım bozuklu u, kar ıt olma-kar ı gelme bozuklu u, dikkat eksikli i/hiperaktivite bozuklu u, majör

depresif bozukluk veya distimik bozukluklarla birlikte öğrenme bozukluğu da bulunabilir. Dil gelişimindeki gecikmeler, öğrenme bozukluklarıyla birlikte görülebilmektedir.

Öğrenme güçlü üryan çocukların öğrenme süreçleri farklıdır. Erken dönemde teşhis edilip, gereken tedavi ve eğitim alınması gereklidir. Tanı koymada de erlendirmenin temel taşı psikometrik testlerdir. Çocu un hangi alanda yetersizlik ya adısı klinik ortamda birtakım test ve tetkiklerle belirlendikten sonra çocu a özgün özel eğitim programı yapılarak, aile-öğretmen işbirliği ile tedavi yürütülmelidir. Tedavide tıbbi boyut ve özel eğitim önem taşımaktadır(http://www.mcaturk.com/cocuk_ozelogrenme.htm15/09/07).

Öğrenim güçlü ü çeken öğrencilerin birçoğ u belki özel eğitime tabi olarak geçtikleri bir süreç sonrasında bu sıkıntıdan kurtulabilirler. Ancak ortaöğretim veya mesleki eğitime aamasına gelerek karımıza çıkan öğrencilere de rastlamamız mümkün olabilir. Bu aamada yine de bu öğrencilerin profesyonel destek almaları sağlanabilir. Rehberlik servisi ve belki rehberlik ara tırma merkezleri (RAM) aracılığıyla öğrencinin sorununa çözüm bulunabilir.

Ancak ortaöğretim veya meslek lisesi aamasında karşılaşılan sorun kiinin konuyu anlayamayacağı korkusu veya öğrenilen uygulamaları uygulayamayacağı korkusudur. Yani öğrencinin kendine olan güvenini yitirmesinden kaynaklanan özgüven eksikliği sorunudur. Çalışam da yapamam, bir türlü başarılı olamıyorum gibi yakınmalara da sıklıkla rastlamak mümkündür. Bu durumun asıl sebebi öğrencinin akademik altyapı eksikliği dir aslında. Ayrıca ders içeriğinin belki biraz ağır olması soyut kavramların çokluğu u da öğrencilerin öğrenme güçlü ü çekmelerine sebep olmaktadır. Bu sıkıntıların aılmasında ise öğrencilerin derse güdülenmesi önemli bir aamadır. Dersin öğrenciye gelecekte ne gibi faydalar sağlayacağı öğrencilere mutlaka anlatılmalı dersin öğrenmesinde yeterince uygulama ve somut örneklerle yer verilmelidir. Sarımı yapılan bir motor uygulamasının öğrenciye gelecekte kendisine para kazandırabilecek birçok bilgi içerdiği gibi yaklaşımlar öğrenciyi hem derse motive eder, hem de dersi öğrenme isteğini süreklilik haline getirebilir.

“Ö renmeye güdülenmi ö renciler, sınıfta derse istekle katılırlar, ödevlerini zamanında ve düzgün yaparlar, okula severek gelirler, zorlukla kar ıla tıklarında çaba gösterirler, ö retmeni dikkatle dinlerler, ö retmenin hazırladı ı etkinliklere katılırlar. Ku kusuz bu özelliklerden olu an bir sınıfta sorun çıkması zordur. Böyle bir sınıfı yönetmek son derece kolaydır.

Sınıfta birçok olumsuz ö renci davranı mın nedeni, ö rencilerin derslerde sıkılması, di er bir deyi le ö rencilerin ö renmeye güdülenmemi olmalarıdır. Dersle ilgilenmeyen ö renciler sınıfta ya farklı etkinliklere yönelerek ö retmeni ve arkada larını rahatsız etmekte, ya da hayal kurarak, iç dünyalarına çekilerek dersten uzakla maktadırlar.(Erden, 2003, s.116).”

2.1.2.6. Sınıf Ve E itim Etkinliklerinin Ö renci Merkezli Olmaması Ve Ö rencilere Sorumluluk Verilmemesi;

Geleneksel ö retim yöntemleriyle ö retilen konuları ve kavramları ö rencilerin istenen düzeylerde ö renemedikleri ve ö renmelerin ço u zaman hazır bilginin ezber lenmesi ekinde oldu u bilinmektedir. Bu durum bilginin ö rencilere hazır halde sunuldu u geleneksel müfredatların aksine, ö rencinin ön bilgilerini dikkate alan ve ö rencinin bilgiye kendisinin ula masına olanak sa layan, yani ö rencilerin ö renme süreci ne aktif olarak katıldıkları ve ö renmede sorumluluk aldıkları yeni müfredatların hazırlanmasının gereklili ini ortaya koymaktadır. Bu tür müfredatlarda laboratuvar etkinliklerine a ırlık verilmesi, bu etkinliklerin yapılandırmaçı bakı açısına göre düzenlenmesi ve müfredatların geli tirilmesi ve ö renci etkinliklerinin planlanması a masında teknolojiden, özellikle bilgisayarlardan, yararlanılması ö rencilerin aktif katılımının sa lanması ve kalıcı izli davranı de i ikliklerinin meydana getirilmesinde faydalı olacaktır. Ö renme ortamlarında teknoloji kullanımı ö rencilere daha zengin ö renme ortamları sunmakta, ilgi uyanmakta, motivasyonlarının artmasını ve konuya ili kin eski bilgilerini hatırlamalarını sa lamaktadır. Ö renci merkezli yakla ımda ö renci ö renme süreçlerinde aktif olarak rol aldı ı için yeni ö renme ürünlerini ortaya çıkartabilmektedir. (man, Baytekin, Balkan, Horzum, Kıyıcı, 2002). Sınıfta veya uygulama ortamında ö rencilerin pasif kalmaları ya da çok az sayıda ö rencinin aktif olması maa lesef di er ö rencileri küstürebilmekte veya onları davranı bozuklu una itebilmektedir.

2.1.2.7. Ö rencinin İlgisi Ve Sevgi İhtiyacı Nedeniyle Dikkati Çekmek İstemesi;

“ İnsanlar hangi ya da olurlarsa olsunlar, her zaman için sevgi ve şefkate muhtaçtırlar. Onun içindir ki; sevildi imiz ve alaka gördü ümüz kimselere karşı içten bir yakınlık duyarız. Yapaylıktan ve sahtelikten uzak sevgi ve şefket, eğitim ve rehberliğin bağı arısı için kullanılması gereken vazgeçilmez değerlerdir. Sevgiyle süslemeyen bir eğitim, boşuna bir gayrettir”(Kaya, 2003,s.105).

Yeni bir öğretmen, öğrencilerine karşı engin bir sevgi besler, onlarla ilgilenir, yardıma muhtaç olanların her zaman yardımlarına koşar. Hatalarına karşı tükenmez bir sabır taşır. Onlara güvenir. Onlarla arasına ayırmaz duvarlar örmez. Öğretmenlerinden yeteri kadar ilgi görmeyen öğrencilerin çoğu da zaman zaman bu durumu ya öğretmenlerine fark ettirirler, ya da öğretmenleri ile aralarına mesafe bırakıp öğretmenlerine darılmaya varan tavırlar takınabilirler(Kaya, 2003,s.105). Öğretmen belki de bu durumun farkında bile değildir. Bazen öyle ki takınılan tavırlar dersin ve sınıfın huzurunu bozan boyutlara bile ulaşabilir. Öğretmenin sert tepkileri ile öğrenci karşı karşıya kalabilir. Buna meydan vermemenin yolu öğrencilerin her birine olan ilginin öncelikli olarak dengeli olmasıdır. En azından her öğrenci kendilerinin asgari düzeyde de olsa öğretmenleri tarafından sevildiğini bilmelidir.

2.1.2.8. Öğrencinin Otoriteye Karşı Gelme İsteği;

Otoriteye karşı gelme isteği, genellikle ergenlik dönemindeki öğrencilerde gözlenir. Sınıf kurallarının ve sınıf içi etkinliklerin belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerinin alınması, sınıfta demokratik ortamın sağlanması, öğrencilerin ilgi ve beklentilerine uygun eğitim verilmesi, öğretmenin öğretim sürecine bir rehber olarak katılması, öğrencilerin otoriteye karşı gelme isteğini azaltabilir(<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ipsir.htm> 14/09/07).

2.1.2.9. Okul ve Sınıf klimi;

nsanların birbirlerine saygı ve sevgi gösterdiği, ortak amaçlar doğrultusunda görev ve sorumluluk duygusuna sahip, işbirliğinin güçlü olduğu okullarda davranışla ilgili sorunlara daha az rastlanmaktadır.

2.1.2.10. Öğretmenin Geçmiş Yaşantıları;

Yaşantısı düzenli, kendine güvenen, mutlu, olaylara iyimser açıdan yaklaşan, duygusal yönden dengeli olan öğretmenin yaşantı özellikleri, sınıfa öğrencilerinin davranışlarına olumlu olarak yansır.

2.1.2.11. Sınıf Yönetimi Konusunda Öğretmenin Yeterliliği;

Sınıf yönetimi konusunda yeterli donanımı olmayan öğretmenlerin, öğrenci davranışlarını yönetmeleri ve disiplinle etmeleri oldukça güçtür. Öğretmenlerin özellikle psikoloji ve sosyoloji gibi insan davranışlarını inceleyen sosyal bilimler alanındaki bilgileri, öğrenci davranışlarını inceleyen sosyal bilimler alanındaki bilgileri, öğrenci davranışlarını yönetmenin yönünü de belirlemektedir(İman ve Selahattin, 2006, s.45).

2.1.2.12. Öğrencinin Bireysel Durumuyla İlgili Olumsuz Davranışları

a) Öğrencinin Derse Hazırlıksız Gelmesi;

Derse hazırlıksız gelmek iki boyutta düşünülebilir. Birincisi öğrencinin zihnen, ikincisi ise fiziki (ders kitabı, defteri, kullanacak malzeme ve materyal) açısından öğrenmeye hazır olmasıdır. Öğrencilerin derse hazırlıklı olarak gelmesi, öğretmenin öğrencilerde, en fazla görmek ve geliştirmek istediği davranışlar arasındadır. Öğrencilerin derse hazırlıklı olarak gelmelerini sağlamak için öğretmen, her dersin başında, derse başlamadan önce öğrencileri düzenli olarak kontrol etmelidir.

b) Dersle İlgilenmemek;

Örencinin derste ders dışı konularda ilgilenmesi ya da dersle ilgileniyormu gibi görünüp dikkatini başka konularda yoğunlaştırması, öğrenmeyi engeller. Sınıf etkinlikleri sırasında öğrencinin hayal kurması, pencereden dışarıyı izlemesi, başını herhangi bir yere yaslayarak uyuması, ya da kalemle defterine resim ve karalamalar yapması, dersle ilgilenmediğinin göstergeleri arasında sayılabilir.

c) Derste Söz Almadan Konu Mak;

Sınıfta düzeni ve dersin akışını bozan önemli davranışlardan bazıları, öğrencinin kurallara uymadan konuşmaya başlaması, öğretmen söz hakkı vermeden konuşmalarına girmesi ve konuşma sırasında öğrencilerin sözlerini kesmeleridir.

d) Derste Başka Derslere Çalışmak;

Ödevlerini zamanında yapmayan, sınavlarına çalışmayan ya da ders ve konu ilgisini çekmediği için sıkılan öğrencilerin başvurduğu bir davranış şeklidir. Bu tür davranışları bazen öğretmen gizlenerek bazen de açık bir şekilde yapılmaktadır. Öğretmen bu davranışı önlemek için, yapılacak her etkinliği önceden iyi planlamalıdır, bütün etkinlikler için, yeterli zamanı ayırmalıdır.

e) Derse Geç Gelmek;

Örencinin, öğretmen derse başlamasından sonra derse girmesi, hem öğrencilerin hem de öğretmenin dikkatinin dağılmasına yol açmakta, öğretmen ve diğer öğrencilerin derse yeniden yoğunlaşması büyük zaman kayıplarına neden olmaktadır.

f) Yalan Söylemek;

Yalan söyleme davranışı, gerek bireysel gerekse toplum tarafından gelecekte yaratacağı sakıncalar dikkate alınarak önlenmesi gereken davranıştır. Öğretmenin öğrencilerin yalan söylemesine ilgisiz ve duyarsız kalması, davranışın giderek artmasına, yayılmasına ve alışkanlık haline gelmesine yol açar.

g) Başarısızlıkları için Sürekli Mazeretleri Sürmek;

Öğrenci kendince mantıklı bazı gerekçeleri sürerek, başarısızlığını haklı göstermeye çalışabilir. Öğretmen, başarısızlık durumunda mazeretleri süren öğrenciyi karşılayamaz, gerçek kapasitesinin bu olmadığını çalışmaya gayret etmesi durumunda çok fazlasını başarmaya anlatabilir, öğrencilerini güdülemelidir.

ç) Sınıfta Gereksiz Konu Anlatmak;

Sınıfta gereksiz konu anlatan öğrencilerin kendilerince bir takım amaçları vardır. Öğretmenin ve arkadaşlarının ilgisini çekmek, öğretmen otoritesine karşı gelmek, arkadaşları takdir edilmek bunlardan bazılarıdır. Öğrencilerin bu tür konuları, hem zaman kaybına yol açmakta, hem de öğretmenin sınıf içindeki otoritesini sarsmaktadır.

h) Nezaket Kurallarına Uymama;

Okulda ve sınıflarda da her öğrenciden bazı kurallara uyması beklenir. Arkadaşlarıyla selamlaşmayan, onlara saygı göstermeyen, argo konuşan öğrenciyi kimse onaylamaz. Öğretmen de eğitimci aile kültüründen gelen öğrencilerine her şeyden önce toplum tarafından benimsenen davranış kurallarını açıklamalı, benimsetmeli ve sınıfında söz konusu kurallara uygun bir iletişim isteğini açıkça ortaya koymalıdır.

ı) Sıralara Yazıp izmek;

Ö rencilerin okulda dikkat etmeleri gereken bir konu da, o kuldaki e yalara kullanırken dikkat etmek ve onlara zarar vermemektir. Oysa özellikle ilkö retimin ikinci kademesinde ve ortaö retim kurumlarında okuyan ö rencilerin yazıp çizerek sıralara zarar verdikleri bilinmektedir.

i) Argo Konu mak;

Ö retmen sınıfında argo konu malara izin vermemelidir. Konuyla ilgili olarak ö rencilerin de birbirlerini denetlemelerini sa layacak yöntemler geli tirmelidir.

j) Ki isel Temizli ine Dikkat Etmemek;

Ö rencinin ki isel temizlik anlayı ı, özellikle ya amının ilk yıllarında ailesinden aldı ı e itimle ekillenir. Temiz olmayan ortamlar, çocukların toplu ya anılan yerlerde salgın ve bula ıcı hastalıklara yakalanma riskini arttırdı ı için, son derece tehlikelidir. Bu konuda ailelerle i birli i yapmak gerekmektedir. Bu konudaki çalı malarda daha çok ilkö retim birinci kademe ö rencilerine alı kanlık kazandırmak için önemlidir.

k) Kılık Kıyafetine Özen Göstermemek;

Okul yönetimi ve okuldaki bütün ö retmenlerin, ö rencinin kılık kıyafeti konusunda görü birli i içerisinde olması önemlidir. Yalnızca bir veya birkaç ö retmenin konunun üzerinde durması, di er ö retmenlerin ilgisiz kalması, davranı ın düzeltilmesi açısından yeterli olmaz.

l) Okul Dı ndan stenmeyen Alı kanlıkları Sınıfa Yansıtma;

Sınıfın ö renmenin gerçeyle eabilmesi açısından özel bir çevre oldu u ve bir takım düzenleme ve kısıtlamaların kaçınılmaz oldu u konusunda ö rencilere bilgi verilmeli, ailelerle ili ki kurularak e güdüm içerisinde bu tür alı kanlıkların sınıfa ta ınması önlenmelidir.

2.1.2.13. Ö rencilerin okul ve sınıf kurallarını bilmemesi;

a)Ö rencilerin Uyaca ı Kurallar

Madde 5- Ö rencilerden;

- Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kanunlarına, toplumun ahlâk kurallarına ve okul düzenine uymaları, çevreye iyi örnek olmaları,
- Atatürk ilke ve inkılâplarına ba lı kalmaları, kor umaları ve kollamaları,
- Do ru sözlü, dürüst ve çalı kan olmaları, yalan söylememeleri,
- Çevresindeki ki ilere, ö retmenlerine, okul yöneticilerine, görevlilere, arkada larına kar ı saygılı ho görülü ve çevreye iyi örnek olmaları,
- Bütün okul arkada larının kendisi gibi Türk toplumunun ve Türkiye Cumhuriyetinin bir ferdi oldu unu unutmamaları, onları sevip saymaları onur ve haklarına saygı göstermeleri,
- Millet malını, okulunu ve e yasını kendi öz malı gibi korumaları,
- Sigara, içki ve uyu turucu gibi sa lı a zararlı maddeleri kullanmamaları,
- yi i ler ba armak için çok çalı maya ve zamana muhtaç olduklarını unutmamaları, de erlendirilmesi gereken zamanın kaybolmasına neden olan, insanı istenmeyen sonuçlara sürükleyen kumar ve benzeri oyunlardan uzak kalmaları,
- çkili ve zararlı yerlere gitmemeleri,
- yi ve nazik tavırlı olmaları, kaba söz ve davranı lardan kaçınmaları,

- Zararlı, bölücü, yıkıcı, siyasî amaçlı faaliyetlere katılmamaları, bunlarla ilgili amblem, afi , rozet, yayın ve benzerlerini taşımamaları ve bulundurmamaları,
- Okula ve derslere düzenli devam etmeleri,
- Çevrenin tabii, tarihi güzelliklerini korumak ve onları geli tirmek için katkıda bulunmaları,
- Kitapları sevmeleri, korumaları, okuma alı kanlı ı kazanmaları, bo zamanlarını faydalı i ler yaparak geçirmeleri,
- Fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini uyumlu olarak yönetmeleri; beden, zekâ ve duygularını ve bunları verimli ve yararlı kılacak irade yeteneklerini geli tirmeleri; böylece dengeli bir biçimde geli tirdikleri varlıklarını, millet, yurt ve insanlık için yararlı bir şekilde kullanmaları,
- (Ek: 26.2. 2002/24679 RG) nsan hakları ve demokrasi bilincini özümsemi ve davranı a dönü türmü olmaları, istenir.

b) Davranı ların Kazandırılması

Madde 6- 5. maddede belirtilen kuralların, derslerde, törenlerde, toplantılarda, rehberlik çalı malarında, sosyal, kültürel ve benzeri tüm e itici faaliyetlerde davranı olarak ö rencilere kazandırılmasına özen gösterilir (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/22188_0.html 15/09/07).

Disiplin yönetmeli i ö rencilerin okul içinde ve dı nda uymaları gereken hususlar hakkında yeterince bilgi içermektedir. Hangi davranı ların ne şekilde cezalandırılıp, hangi davranı ve faaliyetlerin ne şekilde ödüllendirilece i bu yönetmelikte ayrıntılı olarak belirtilmi tir. Her ö retmen veya en azından sınıf rehber ö retmenlerinin bu yönetmeli i okuyarak ö rencileri mutlaka bilgilendirmeleri arttır.

Bu genel kuralların yanında atölye ve sınıf ortamlarında öğrencilerin can güvenliği ve çalışmaları için mutlaka özel kurallar belirlenmeli hatta bu kurallar öğrencilerin de görüşleri alınarak belirlenmelidir ki öğrenciler tarafından daha çabuk ve kolay olarak kabullenilsin.

2.2. OLUMSUZ ÖĞRENCİ DAVRANILARININ KARŞISINDAKİ ÖĞRETMEN DAVRANILARI

Öğretmenin bütün çabalarına karşılık ister istemez sınıfta istenmeyen davranışlar öğrenme öğretme etkinliklerinin amacına ulaşmasını engelleyici durumlar olabilir. Bundan kaçınmak çoğu zaman olanaksızdır. Ancak istenmeyen davranışların neden kaynaklandığını bilmek bu davranışların düzeltilmesinde öğretmenin işini kolaylaştırır.

Sınıfta her şey normal giderken öğretmen bir anda birden fazla istenmeyen davranışları karşılayabilir.

Örneğin: Bir öğrencinin defterini ya da masanın üstünü karalamaya başlaması diğer yandan bir başka öğrencinin arkadaşlarına bir şeyler atması, bir başka öğrencinin elindeki cep telefonu ile masanın içerisinde oyun oynaması ya da gelen iletileri okuması, bir başka öğrencinin kafasını masanın üzerine koyması öğretmenin karşılaştığı birden fazla istenmeyen davranışın aynı anda görülebileceği durumlardır.

Bu durumda öğretmen sınıfta istenmeyen davranışları ortadan kaldırırken, diğer taraftan da öğrencileri derse karşı motive etmelidir (Kaya, 2002, s. 182,183).

Öğretmen sorun durumunda kendinden emin, güvenli ancak hata yapan öğrencilerin de iyi niyetine inanan bir tutum sergilemelidir; çünkü istenmeyen davranışın denetlenmesi öğrencinin kişilik değerleri ve öz güven duygularının pekiştirilmesine bağlıdır (Aydın, 2000, s.155).

Ö retmenin sınıftaki rolü ö rencilerin istendik davranı ların a rehberlik etmek, yardımcı olmak, ö renmeyi kolayla tırmak ve sınıfta istenmeyen davranı ların olu masına engel olmaktır (Kaya, 2002, s.183). Sınıfta olu an istenmeyen davranı ları önlemek ve düzeltmek amacıyla ö retmenin uygulayabilece i stratejiler vard ır. Bunlar: (Görmezden gelme, Uyarma, Do ru davranı ı gösterme, Umursamama, Fiziksel müdahale, Derste de i iklik yapmak, Sorumluluk vermek, Ö renciyle konu mak, Okul yönetimi rehberlik servisi ve aile ile ileti im kurmak, Ceza.)

2.2.1. Görmezden Gelmek

Bazı davranı lar yo unluk, süreklilik, yaygınlık göstermeden sadece o anın durumsal ko ullarına ba lı olarak ortaya çıkan masum ö renci kusurlarıdır. Bu tür sorunları problem durumu gibi algılamak do ru de ildir. Ancak ö retmen görmezden geldi i davranı ı peki tirmekten kaçınmalıdır. Böyle bir durumda ö renci hatalı davranı ının ö retmen tarafından onaylandı ı yanılgısına dü ebilir. Do al olarak hata hususunda hiç bir dönüt almayan ö renci tutumunu de i tirme gereksinimini duymaz. Bu nedenle ö retmen yüz ifadesini, beden dilini kullanarak davranı ı fark etti ini göstermelidir.

Görmezden gelmek hatalı davranı ın farkında oldu unu ar ı tarafa esnek bir ileti im diliyle yansıtabilme ustal ının anlatımıdır. Ancak dikkatli kullanılmadı ında görmezden gelme yönteminin ciddi sorunlara neden olması mümkündür (Aydın, 2000, s.158.159).

2.2.2. Uyarma

stenmeyen davranı a kar ı ö retmenin beklemeden uyarma eylemine geçmesi önerilmektedir. Aksi halde yanlı davranı sürer. Ö renci ö retmenin gördü ü halde harekete geçmedi ini görürse bundan onay ve cesaret alabilir. Yanlı davranı ların vaktinde görülmesi ö retmenin sınıftan haberdar oldu unu gösterir. (Ba ar, 1999, s.166).

Uyarma yöntemi kademe kademe gerçekleştirilmelidir. Uyarma yönteminden biri vücut dilinin uzaktan kullanılmasıdır. Bunu da ilk basamağı istenmeyen davranışı yapanla göz teması kurmaktır.(Başar, 1999, s.166).

2.2.3. Göz Teması

Öğretmen istenmeyen davranışı sergileyen öğrenciyle göz teması sağlayarak öğrencinin yaptığı davranışın farkında olduğunu ve bu davranışını onaylamadığını göstermesidir. Göz teması sonucunda öğrencinin istenmeyen davranışı bırakması umulur. Öğrencinin yaptığı istenmeyen davranışı yalnızca öğretmen fark edebilir ve sınıfın olayın farkına varmasını engellemek için yalnızca göz teması kullanılır. Ara sıra öğretmenlerimiz o anda müdahale etmeden dersin sonunda konuyu tercih etmektedirler. Bu durum sakıncalıdır. Çünkü diğer öğrenciler sorunun farkına vardıklarında istenmeyen sonuçlar ve yorumlar çıkarabilirler (Kaya, 2002, s.183).

Uyarma yöntemlerinden biri öğrenciyle göz teması kurulamadığında vücut dilinin yakından kullanılması olan yaklaşımdır. Öğretmenin fiziksel yakınlığı öğrencinin bu durumu hissedip yanlış davranışı bırakmasına yol açabilir.

Yanına yaklaştığı halde öğrenci öğretmenin farkına varmamı ve istenmeyen davranışı sürdürüyorsa üçüncü yöntem kullanılabilir. Dokunma, öğretmen varlığını dokunarak duyurabilir. Öğrencinin masasına, eline, omzuna dokunabilir (Başar, 1999, s.168).

2.2.4. Sözlü Uyarı

Öğretmen istenmeyen davranışla ilgili olarak bu davranışı yapan öğrenciyle bire bir iletişimden çok, duruma genel olarak müdahale edebilir. Örneğin: “Sanki köşe, Sol köşe, Arka taraf neler oluyor.” gibi sınıfın tümüne istenmeyen davranışı onaylamadığını söylenebilir (Kaya, 2002, s.184).

Sözel uyarılar farklı anlam ve duygu taşıyan bir sesle yapılmalı ve yumuşak olmalıdır. Kabul edilmeyenin öğrenci de il, davranış oldu u belirtilmelidir. Öğrencinin, halen daha derli ve saygıya değer oldu u vücut diliyle kendine iletilmelidir. Soru sorma ve söz hakkı verme değer bir sözel uyarı yöntemidir.” İmdi söz sırası sizde.” denerek öğrencinin istenmeyen davranış bırakmasını sağlar (Başar, 1999, s.168).

2.2.5. Soru Sorma

Öğretmen istenmeyen davranış gösteren öğrenciye soru sorabilir. Bu sorular dersle ilgili olabileceği gibi o andaki öğrencinin sorunuyla da ilgili olabilir. Örneğin: “Niçin dersi dinlemiyorsun, neden arkadaşlarınla sürekli konu uyorsun...?” gibi sorular duruma göre çözümlenerek öğrenciye sorulabilir. Bir başka yöntemde öğretmen yaptığı eylemle ilgili sorular sorarak istenmeyen davranış hakkında sınıfı haberdar etmesidir. Böylece öğrencinin yapmış oldu u davranışın bütün sınıfın farkına varmasını sağlayarak tekrar edilmesi önlenmiş olur (Kaya, 2002, s.184).

2.2.6. Doğru Davranış Gösterme

Öğretmen sözlü uyarı yapmadan önce istenmeyen davranış yapan öğrencinin yanına yaklaşır ve öğrencinin derse dönmesini sağlar. Örneğin: Öğretmen elinde dergi, gazete, ya da farklı bir kitap okuyan öğrencinin yanına gelerek onları masanın içerisine koyar. Bir başka örnek ise öğretmen masayı karalayan bir öğrencinin yanına gelip elindeki kalemi alıp masanın üzerine koyar (Kaya, 2002, s.185).

2.2.7. Umursamama

Ara sıra öğrenciler yalnızca öğretmenin dikkatini çekmek için istenmeyen davranış gösterir. Öğretmenin istenmeyen davranış gösteren öğrencilerle ilgilenmemesi ve istenmeyen davranış gösterenlerle ilgilenmesi öğrencilerin istenmeyen davranışlarını bırakmasını sağlayabilir (Kaya, 2002, s.185).

Ö retmen sınıftaki bazı ö rencilerin sürekli ayakta dola tıklarını ve bu sorunu bir türlü çözemediklerini anlatıyor. Ö retmenin de i ik stratejiler denemesine kar ılık bu ö renciler istenmeyen davranı larından vazgeçmiyor. Belli bir süre sonra ö retmen stratejisini de i tirip ayakta dola an ö rencilerle hiç bir ekilde ileti ime geçmiyor ve onları umu rsamıyor. Yalnızca yerinde oturan ö rencilerle muhatap oluyor. Ö retmenin karalı tutumu kar ısında ö renciler sınıfta gezme davranı ından vazgeçiyor (Kaya, 2002, s.185).

2.2.8. Fiziksel Müdahale

Ö retmenin istenmeyen davranı da bulunan ö rencinin yeri ve ortamın ın de i tirmesidir. Örne in: Ö retmen ders anlatırken arka sıradaki iki ö renci kendi aralarında sürekli olarak konu uyor. Ö retmen bunların ayrı yerlere oturmalarını isteyebilir ya da birini öne çıkarabilir. Bazı ö retmenler bu durumda ö renciyi dı arıya çıkarmaktadır ancak ö renciyi dı arıya atmakla ödüllendirmiş oluruz. İlk ve orta ö retimde ö rencilerin dı arıya çıkarılması yasaktır ve ö retmen bunu yapmadı ında idari soru turma kar ı kar ıya kalabilir (Kaya, 2002, s.186).

2.2.9. Derste De i iklik Yapmak

istenmeyen davranı derse ilginin azaldı ını ve dersten kopuldu unu gösterir. Ders ö renci için ilginç olmaktan çıkmı tır. Ö retmenin sınıfı ilginç bir yer yapması gerekir. Dersin düzeni, akı hızı ve yönetsel ba arıyla ilgili kararsızlık ve gecikme ders dı ı d avranı ları artırır. Böyle durumlarda ortam, yöntem ve ö retmen davranı larının bir kaçında de i iklik yapmak gerekir. Sorunları sınıf etkinli ine katılmayan ö renciler yaratır ve di erlerini de etkinliklerden koparabilir. Bu durumda istenmeyen davranı ın nedenini ortadan kaldırmak, o ö rencileri sınıf etkinli ine katıcı düzenlemelere ba vurmak gerekir. Sorun iddetlenmi ders ikinci plana itilmi , duygu mantı ın yerine geçmi se derse bir süre ara vermek gerekir. Ara vermek, sürdürülen etkinli e ara verip ba ka u ra a geçme olabilece i gibi dersi kesip “be dakika sonra sınıfa geliriz imdi biraz dı arı çıkıp hava alalım” denip sınıf dı ına çıkarmada olabilir (Ba ar, 1999, s.169).

2.2.10. Sorumluluk Verme

Yapılacak bir işi olmadı nı dü ünen veya işi ona ilginç gel meyen öğrencinin istenmeyen davranışa yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona bir işi vermek işini ilginç olanla de işitirmek yararlı olur. Bunun için öğrenci iyi tanınmalıdır. Özet çıkarma, rapor yazma, kayıt tutma, dersteki sunu urasını yazıp sırası geleni duyurma, araç getirip götürme, karatma ve aydınlatma görevi, kura çekirme gibi sınıf içi yapılabilecek e itsel kol ve etkinliklerde daha geni seçeneklerle, öğrencinin işie yöneltilerek istenmeyen davranış de işitirmede kullanılabilir. Ödev ve görev verme en az karış gelinen davranışlardır. Öğrenci bu verilenleri yaparak arkadaşları arasında üstünlük ve be eni kazanabilir. Yalnız ödevin ceza olarak algılanmamasına dikkat edilmelidir. Görev ve ödev yoluyla verilen sorumluluklar, öğrencinin kendi davranışını kontrol sorumlulu unu üstlenmesine yardım etmelidir. Bunda öğretmeninin inanılan, güvenilen, destekleyen olması önemlidir. Böyle öğretmenler yetkici - serbest bırakıcı olanlardan daha da etkili olmu tur (Ba ar, 1999, s.169,170).

2.2.11. Öğrenciyle Konu ma

Sınıfta sorunu dolaylı yollarla çözme girişimleri istenilen sonuçları vermezse veya sorunun önemi nedeniyle veremeyece işi bant belli olursa sorunu konu arak çözmeye çalışmak gerekir. Konu ma ders içinde-dında, ki işile-grupla yapılabilir. Konu di er öğrencilerin de konu up davranışlarının de işitmelerine yardımcı olacaksa ki işel olmadan ders içerisinde konu ulur. Olayı ki işelle tirmeden, birey söz konusu edilmeden yalnızca istenmeyen davranış ele alınmalıdır. Bu yöntem henüz davranış göstermeyen ama e ilimi olan lar üzerinde de etkili olur. Bunun için baskı ve azarlama de il, davranışın bir kaç adım sonrası gösterilerek bilincine seslenme metodu kullanılmalıdır. Sınıfta grupla konu manın ki işelle memesi önemlidir. Bireyin yaptı işi istenmeyen davranışla ilgili konu u mak dersi aksatacaksa, sınıf dında konu ulmalıdır. Öğrenci içinde uygun olaca işi bir zamanda, di er öğrencilerin farkına varmamasına dikkat edilerek öğrenci görü meye çalışılır. Bunun için okul yönetici odaları ve rehberlik servisi odaları kullanılabilir. Öğretmen okul dında bir süre yürüyerek de konu abilir. Bu yönetenlerden uygun olan öğrencinin ya işi psikolojik durumu, duygusal hali

gibi özellikler gözlemlenerek seçilmelidir. Örneğin: Ergenlik çağındaki bir öğrenciyle karşılaştığında bir öğretmenin konuşması sıkıntı yaratabilir.

Öğrenciye ders dışında konuşma, diğer öğrenciler yanında alınacak olumsuz tepkilerin sıkıntılarını da önler. Öğrenci diğer arkadaşları bilmeden, onları ne düşünene ini kaygı etmeden rahatça konuşabilir. Aynı durum öğretmen içinde geçerlidir. Öğrenciyle yapılacak konuşmanın en kısa zamanda yapılması gerektiğini savunanlar aradan zaman geçmesi durumunda, öğrenci davranışının onaylandığını en azından pek olumsuz görülmediğini düşünmesini verebileceğini ifade ederler. Bu nedenle yanlış davranışın öğrenciyle en kısa zamanda konuşulmalıdır. Sınıf dışında konuşmak öğretmene düşünmek plan yapmak için zaman sağlar. Öğretmen ve öğrenci öfkeli kişiler aradan geçecek zaman sorunlarının kazanılmasına yardım eder. Öğrenciyle konuşmak yalnız bir davranış için değil öğrencinin eylem ve yönelimlerinin tümü için destekleyici nitelikte olmalıdır (Bar, 1999, s.170, 171, 172).

2.2.12. Okul Yönetimi Rehberlik Servisi Ve İletişim Kurmak

Bazı davranış sorunları öğretmenin okul yönetimi ve rehberlik servisi ile birlikteliğinde çözümlenmesini gerektirir. Esasen ilke olarak öğretmenin her konuda okul yönetimi ve rehberlik servisiyle iletişimi kurması beklenir. Ancak sınıf içerisinde oluşan bazı davranış sorunları öğretmen tarafından çözüme kavuşturulabilir. Ne var ki okul içerisinde ve çevrede oluşan iddet gruplarının neden olduğu yıkıcı madde bağımlılığı gibi ağır davranış problemlerinin çözümünde özellikle okul yönetimi sorumludur. Ayrıca devamsızlık, yalancılık, okuldan kaçma gibi istenmeyen davranış yönetiminde öğretmenin kurumsal destekten yararlanması gerekmektedir. Davranış sorunlarının çözümü kolektif birlikteliği gerektirmektedir. Öğretmenin rehberlik servisinde görevli eğitim uzmanlarıyla çalışması başarılı kazanması öncelikle kendisinin birlikteliğinde hareket etmesine bağlıdır. Öğretmen rehberlik servisi uzmanlarıyla sorunu tartışarak, çözüm sürecinde izlenmesi gereken yaklaşımları belirlemelidir. Davranış sorunları gözlemlenen öğrencilerin rehberlik servisi tarafından izlenmesi sırasında öğretmen uzmanlarla görüşme ortamında bulunmalıdır. Bu amaçla daha önce sorun hakkında

bilgilendirilen anne-babanın deste inden yararlanılmalıdır. Ö retmen rehberlik servisi ve ailenin davranı yönetiminde dayanı ma içerisinde hareket etmesi sorunun çözümlünü kolaylaştırır. Ancak bunun için tarafların sorunların nedenlerini betimlemesi ve sonuçları hakkında benzer bakı açılarına sahip olması gerekir. Buna göre ö retmen sorunun her a amasında oldu u gibi rehberlik servisiyle kurulan ili kiden do an sonuçları da aile ile paylaşılmalıdır. Aile ile yapılan görüşmede gözlemlenen davranı sorununun niteli i kapsamlı yorumu yer vermeyen nesnel bir yaklaşımla aktarılmalıdır. Taraflar arasında güven duygusunun geliştirilmesi daha çok ö retmenin mesleki yeterlili ne bağlıdır. Bu amaçla ö retmen tutarlı, planlı bir yaklaşım izleyerek sorun çözme sorumlulu unun paylaşılmasıdır. Buna göre ö retmen, rehberlik servisi ve aile ile görüşmeden önce amaçları gündemi belirlemelidir.

Sorunlu davranı a karşı geliştirilecek önlemlerin belirlenmesinde tarafların anlaşması ve birbirlerine tutarlı davranmaları gerekir. Ayrıca alınan kararların uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi a amasında kararlılık görüşü alı veri i sürdürülmelidir. Esasen ö retmenin okul yönetimi, rehberlik servisi ve aile ile kalıcı kurumsal ilişkiler içerisinde olması mesleğinin gereğidir. Ancak güvenilir, etkili ve anlamlı bir bağın oluşmasında en önemli faktör ö retmenin insan ilişkilerinde yeterliliğidir (Aydın , 2000, s.162, 163, 164).

2.2.13. Ceza

Ceza ö retmenin öğrencinin istenmeyen davranı na karşılık öğrencinin hoşuna gitmeyen şeylerden alıkoymasına ya da öğrencinin hoşuna gitmeyen işleri yaptırmasıdır. Örneğin: istenmeyen davranı ta bulunan öğrenciyi teneffüse çıkarmama ya da ödevini yapmayan öğrenciyi daha fazla ödev verilmesi hoşuna gitmeyen işlerdendir. Kısacası ceza alan öğrenci bazı haklardan mahrum olur. Kabul etsek de etmesek de öğrencilerin öğretmenlerin sınıf kontrolü ve yönetiminde ceza kullanmaları bir gerçektir. Öğretmenlerin kullandıkları cezalar farklılık göstermemektedir. Çünkü öğretmenlerimiz görevlerine ilk başladıklarında cezaya tümüyle karşıdır. Ancak zamanla ceza verenler tarafına geçmektedir. Hatta öğretmenlerimizin çoğunluğu cezaya karşı olmalarına rağmen sınıfta uyguladıklarını ifade etmektedirler (Kaya,

2002, s.186). Ceza istenmeyen davranı a kar ı en son ba vurulabilir olmalı di er seçenekler i e yaramadı nda dü ünülmelidir. Ö retmen cezadan çok önleyici yöntemlere ba vurmalı ama ceza vermemek u runa dersin engellenmesine de izin vermemelidir. Ceza davranı la orantılı olarak davranı ın yinelenmesini engelleyecek ekilde uygulanmalı, bunun içinde ö renci neyi nasıl yaptı ı için ceza aldı nı bilmelidir. Cezalar istenmeyeni vermek ve istenenden yoksun bırakmak olmak üzere iki grupta toplanır. Örne in: Sıranın üzerine yazı yazan ö renciye o sıranın hatta di er sıraların üstünü temizletmek istenmeyenin verilmesi türünden bir cezadır. istenenden yoksun bırakmak dı lama -erteleme eklinde olabilir. Sınıfın ortak bir etkinli inden, televizyon izlemekten yok sun bırakmak bir dı lamadır (Ba ar , 1999, s.174,175).

a) Cezanın Etkisi

- Ço u zaman e itimciler istenmeyen davranı ların en gellenmesinde ve istedik davranı ların kazanılması sürecinde cezanın etkisinin boyutunu tartı maktadırlar. Kısa süreli cezanın etkili oldu nu söyleyebiliriz. Ancak psikologlar ve e itimciler cezanın uzun sürede istenmeyen sonuçlarının olabilece ine dikkat çekmektedirler. Örne in: Ö retmen tarafından azarlanan bir çocuk okula kar ı fobi geli tirebilir.
- İkinci de model alma gücüdür. Ö retmenin yaptı ı bütün davranı lar sınıf tarafından dikkatlice izlenir ve benimsenir. Ö retmenin sınıfta bir ö renciyi sert ekilde azarlaması di er ö renciler tarafından model alınarak ileti im ve etkile imde ö retmenin gösterdi i davranı biçimi gösterilir.
- Üçüncü etkisi de ba ı ıklık kazanmasıdır. Cezanın tekrarı birey üzerinde düzeltici etkisini kaybettirir. Di er bir ifadeyle ilk uygulandı nda bireyi rahatsız eden ceza sonradan etmeyebilir.

b) Ceza vermede uyulması gereken ilkeler

- Cezaya olabildigince az ba vurmak:
- Ceza nedenlerini açıklamak
- Ö renciye altemetif sunarak ö rencinin peki tireç kazanması sa lanmalıdır.
- E er olanaklıysa istenmeyen davranı ı istendik davranı haline getirmek
- Fiziksel cezayı kullanmaktan çekinmek.
- Sinirli olundugu zaman cezaya ba vurmamak.
- Istenmeyen davranı ın bitimini beklemeden hemen ba ında cezalandırmak (Kaya, 2002, 186.188.189).

a) Cezanın Etkisi

- Ço u zaman e itimciler istenmeyen davranı ların engellenmesinde ve istendik davranı ların kazanılması sürecinde cezanın etki sinin boyutunu tartı maktadırlar. Kısa süreli cezanın etkili oldu unu söyleyebiliriz. Ancak psikologlar ve e itimciler cezanın uzun sürede istenmeyen sonuçlarının olabilece ine dikkat çekmektedirler. Örne in: Ö retmen tarafından azarlanan bir çocuk okula k ar ı fobi geli tirebilir.
- kincisi de model alma gücüdür. Ö retmenin yaptı ı bütün davranı lar sınıf tarafından dikkatlice izlenir ve benimsenir. Ö retmenin sınıfta bir ö renciyi sert ekilde azarlaması di er ö renciler tarafından model alınarak ileti im ve etkile imde ö retmenin gösterdi i davranı biçimi gösterilir.

- Üçüncü etkisi de ba ı klık kazanmasıdır. Cezanın tekrarı birey üzerinde düzeltici etkisini kaybettirir. Di er bir ifadeyle ilk uygulandı nda bireyi rahatsız eden ceza sonradan etmeyebilir.

b) Ceza vermede uyulması gereken ilkeler

- Cezaya olabildgince az ba vurmak:
- Ceza nedenlerini açıklamak
- Ö renciye altnetif sunarak ö rencinin peki tireç kazanması sa lanmalıdır.
- E er olanaklıysa istenmeyen davranı ı istedik davranı haline getirmek
- Fiziksel cezayı kullanmaktan çekinmek.
- Sınırlı olunduğu zaman cezaya ba vurmamak.
- İstenmeyen davranı ın bitimini beklemeden hemen ba ında cezalandırmak (Kaya, 2002, 186.188.189).

2.3. İSTENMEYEN DAVRANI LARA KAR I EYLEMLER SIRA D Z N

2.3.1. Müdahale Etmeye Karar Verme

Ö retmenler için olumsuz bir davranı kar ısında müdahale edip etmemeye karar verme önemli bir sorundur. Etkili bir ö retmen sınıfta neler oldu unu gözler ve ne zaman müdahale edeceğini bilir. Sınıfta soruna müdahale etmeden önce ö retmenin a a ıdaki unsurları gözönünde bulundurması gerekir.

2.3.1.1.Eylemin Kendisi

Sınıfta meydana gelen bazı eylemler öğrencilere zarar verebilir. Bu durumda öğretmenin duruma derhal müdahale etmesi gerekir. Öğrenciler arasında kavga çıkması, öğrencilerin birbirlerine zararlı cisimler atması v.b. eylemler bu duruma örnek verilebilir. Ancak bazı eylemler bu kadar ciddi olmasa da öğrenciler öğretmeden olaya müdahale etmesini bekleyebilirler. Örneğin sınıfta bir öğrenci öğretmene sürekli gereksiz sorular sorduğu zaman, bir grup öğrenci diğerlerini rahatsız edecek derecede sınıf gürültüye neden olduğu zaman öğrenciler sıkıldıklarını, rahatsız olduklarını belirten yüz ifadeleri takınırlar ve davranışlarında bulunurlar. Öğretmen bu gibi durumları hissederse derhal müdahale etmelidir.

2.3.1.2..Eylemi Yapan Kim:

Bazı öğrencilerin karıştıran eylemler, diğerlerine göre daha zarar verici olabilir. Lider niteliği taşıyan, sınıfta sürekli olumsuz davranışlar gösteren öğrencilerle birlikte içinde olan ve arkadaşlarını etkileme gücüne sahip öğrencilerin hafif bir kırılmayı, öğrenciler arasında hızla yayılarak büyüyen olaylara neden olabilir. Bu nedenle öğretmenin eylemin kimin tarafından yapıldığına bakması, olayın büyüme tehlikesi varsa derhal harekete geçmesi gerekir.

2.3.1.3.Eylemin Oldu u Durum

Sınıfta değişik etkinlikler yapılır. Bu etkinlikler sırasında, öğrencilerden beklenen davranışlar farklıdır. Örneğin öğretmenin anlatım yaptığı ve öğrencilerin dinlediği etkinlikte bir öğrencinin ayağa kalkarak arkadaşının yanına gitmesi uygun değildir ve müdahale edilmelidir. Ancak aynı davranış, grup çalışması esnasında ve atölye ortamında hoş karşılanabilir.

2.3.1.4. Eylemin Önceliği

Öğretmenin müdahale etmesi gereken davranışa karar vermesini belirleyen diğer bir etmen de öğretmenin o anda yaptığıdır. Örneğin öğretmen ders anlatıyor ve öğrencilerin büyük bir

kısmı onu dinliorsa, sınıftaki bir iki küçük olumsuz davranı için tepkide bulunmak, tüm ö rencilerin dikkatinin da ı lmasına ve sorunun büyümesine neden olur. Böyle bir durumda ö retmenin dersi anlatmaya devam etmesi gerekir(Erden, 200 3, s.192,193).

stenmeyen davranı lara kar ı eylemlerin seçimi eylemin türüne, iddetine, ba kalarını etkileyi ine, eylemin amaçlarına ve olası sonuçlarına göre de i ir. Yine de bu eylemin bir sıraya göre yapılması gerekir.

Yapılacak her türlü eylemin ilk basama ının anlamaya çalı mak oldu u söylenebilir. Eylemin nedeni ve ö rencinin niyetine uygun yönetimin seçimi buna ba lıdır. *Örne in:* Arkada ıyla konu an biri için eylem kısa sürüyorsa görmezden gelmekle ba lanabilece i gibi, kitap defter getirmeyen için dersten sonra konu makla ba lanabilir. Eylem sıra dizini izlemede ve eylem seçmede temel kaygılardan biri sınıfın e itsel i levini bozmamak olmalıdır. Bir ö rencinin istenmeyen davranı a kar ı kullanılan eylem di erlerini olumsuz etkileyecekse eylem seçiminin ve sırasının uygun oldu u söylenemez. Eylem sıra dizini, sınıf düzenini ve ders akı nı en az aksatandan ba lanmalıdır. Bu sorunların büyümesini önler, ö renciye davranı larını düzeltme san ı verir. Küstah ve kindar ö renci engellemelerinde ilk eylem, paniklememek, öfkelenmeden duruma hakim oldu unu göstermek olmalıdır. Bu durumda ilk i ö rencilere bir görev vererek yapmalarını istemek olabilir. kinci basamak sorunu yaratanla ilgilenmek olabilir. Bu ilgi sorunu o an için dondurmak ve dersten sonra ko nu mak için ö renciyle yapılan so uk kanlı bir anla ma olabilir. Bu ö renciye davranı larıyla ilgilenildi ini gösterdi i için ilgi çekme amaçlı eylemler için uygun olabilir. stenmeyen davranı ı yapana onun gibi de il di er ö rencileri de etkiler, ö retmen in yanında yer almalarını sa lar. Elbette uygun eylem sıra dizininin sonunda okul yönetimine ba vurmakra vardır. Sorumsuz davranı lar hemen hemen her sınıfta görülebilir. Bunların ço unu amaçsız yapan ö renci de bilinçsizdir. Sorunun kayna ı ö rencinin yet ersizli i ise yardım edici güdü yoklu u ise güdü sa layıcı eylemlere kar ı davranı a ba lamak gerekir. Okulda seyrekte olsa zorbalık ve kabadayılı a rastlanabilir. Yeti me ça nda olan, kimli ini bulmaya, kendini kanıtlamaya çalı an ö renci bu gereksinimle rini sanat ve spor gibi etkinliklere yöneltilecek kar ılanmadı nda bunları güç kullanarak kar ılamaya giri ebilir. Bu ö renciler ço gu kez

yalnızdır. Bu durumda sorunun anlaşılmasını sorumluluk verme eylemi izleyebilir. Toplu ceza, alaycı söz, özür dilemeye zorlama, ceza amaçlı ödev, bedensel ceza eylem sıra dizin içerisinde yer almamalıdır. Eylem sıra dizinlerinde olumlu davranışla bitenlerin sonunda ödül verilmelidir. Buna hıfı süslendirme veya tatlandırma yöntemi denir. Örneğin: Masaların temizlenmesi bitince bir öykü okuyacağız veya bir şarkı söyleyeceğiz. Ö renci istenmeyen davranıştan vazgeçince, işi şimdi oldu güzel denilebilir.

2.3.2. Karşı Eylemlerde Gözetilmesi Gerekenler

İstenmeyen davranışta bulunan öğrenciye karşı eylemde bulunurken, bu eylemin amaçları; öğrenciyi, sınıfı, dersi, öğretmenini nasıl etkileyeceği gözletilmelidir.

2.3.2.1. Sınıf Ortamının Bozulmasını Engellemek

Davranış hedeflemi olan eğitim her öğrencinin davranışıyla tek tek ilgilenmesini gerektirir. Ama bir öğrencinin istenmeyen davranışlara veya bunlarla ilgili tutumlara sahip olmasına yol açmamak gerekir. Bunun için de bir sorunla uğraşırken sınıfın o andaki işlevini olasıncaya az engellemeye çalışılmalıdır. Öğretmen öğrenciden çok düzenli davranmalıdır. Bu yönelim sınıfın duygusal havasını, öğrenme ortamını bozar. Ama öğrenci istenmeyen davranış yapar ve sürdürürse bu da öğrenme ortamını bozar. Öğretmen bu ikilemi denge içerisinde çözebilmeli; ne öğrencinin istenmeyen davranışını sürdürmesine ne de sınıf ortamının bozulmasına izin vermemelidir.

2.3.2.2. Sınıf İçi Davranışla İlişkin Öğretmen Algısı:

Bir öğretmenin etkinlik ve etkililik düzeyi, öğrencileriyle iletişimi kurmada gösterdiği düzey ve çeşitliliği ile gözlemlenebilir. Öğretmenin öğrencilerle kurduğu ilişkiler, farklı yer ve duruma bağlı olarak şekillenebilir. Bu durumların boyutları ve olumlu olumsuz etkileri aşağıdaki gibi ifade edilmektedir.

a)Akademik: Yeni sunulan konunun ö renci tarafından algılanmaması halinde, ö retmen ona sabırla konuyu yeniden anlatabilece i gibi, kırıcı davranı tada buluna bilir.

b)Yönetmel: Dersini tamamlayıp sınıfı temiz bırakan ö renciye ö retmen gülümseyece i veya te ekkür edece i gibi, da ımıklıktan dolayı ilgili olmayan ö renciyi suçlayabilir.

c)Beklentiler: Ö rencilere hafta sonunda ne yaptı ıyla ilgili olumlu nitelik ve ba arı beklentisi içinde bulunabilece i gibi, ö renciden dü ük ba arı bekleyebilir, çalı malarının veya davranı larının sürekli olumsuz yönlerini göz önüne alabilir.

d)Ev/Okul/Toplum: Ö rencinin ait oldu u toplulukla ve ailesi ile olumlu ili kiler kurabilece i gibi, ö rencinin de er ve inançlarına ilgisiz de kalabilir.

e)Bireysellik: Ö renciyi e iz bir birey olarak görebilece i gibi, sınıftaki ö rencilerin hepsini, bireysel farklılıklarını dikkate almadan tek bir birey gibi de kabul edebilir(Celep, 2 004, s.74).

2.3.2.3. Ö renci Direncinin Yönetimi

Ö retmenin istemeyen ö renci davranı larına kar ı tepkisi her zaman istenerek benimsenmez. Ö renci bu tepkiyi açık ya da gizli bir direçle kar ılayabilir. Sınıf tartı malarına az katılma bu direncin gizli, dersle ilgili olarak ö retmenle sık sık tartı ma da açık ekline örnek olarak verilebilir. Ö rencilerin, kendilerini derse vermelerini sa layıcı bir program ve yönetim istemeyen davranı ları azalttı ı gibi ö retmene kar ı ö renci direncini de azaltır. Yanlı davranı ın ço u çevre açısından uygundur. Ö renci sınıfta uygun bir çevre bulursa yanlı davranı a ö retmenin tepkisine direnmeye cesaret eder. Ö retmen sınıfta böyle bir çevre olu mamasına çalı malıdır (Ba ar, 1999, s. 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182)

2.3.2.4. İstemeyen Ö renci Davranı larına Müdahale:

Ö retmen de insandır, ki sel problemleri ve sabrını sırları vardır. Zaman zaman kendilerini kontrol etmekte güçlük çektikleri anlar da olabilir. Böyle durumlarda ö retmenlerin e itsel

amaçları da göz önünde bulundurarak, öncelikli olarak ö rencisine nasıl yardımcı olabileceğini düşünmesi gerekir. Böyle durumlardaki aksi bir davranış muhattap alınan ö renciyi davranışından caydırmak yerine belki de ö rencini tamamen tepkisel davranıp, topluma kazandırma amacına ters davranışlara sevk edilmesine sebep olabilir. Böyle durumlarda ö retmen a a ıdaki yaklaşımları gösterirse belki ortamı biraz olsun yatıştırıp ö rencinin tepkisini çok fazla çekmeden ona yaklaşmasını bulabilir.

a) Ö rencinin Yansıtıcı Kişiliğini Kabul Edin: Ö rencinin hatalı olan yönleri olabilir. Bu hatalarına hatta, ö rencinin kendisine bile tahammul etmek zor olabilir. Ancak insanlar kendilerini kabul eden kişilerin eleştirilerini dinler ve onlara özel önem verir. Eğer ö rencilerinize yönelik eleştiriler olursa, bunları kabul ettirmenin ve düzeltmenin tek yolu ö rencilerin olumlu yönlerini farkedip, bu özellikleri vurgulayarak ona yaklaştırmaktır.

b) Ö rencinize Seçme Hakkı Verin: Ne kadar geçerli olursa olsun, insanlar sadece kendilerine gösterilen davranışları uygulamaktan rahatsız olurlar. Bazı durumlarda insanların kendi yanlışlarını yapmaları ve sonuçlarını yaşamaları ehtiyaçlıdır. Böylesi kritik durumlarda, „bir tek davranış var o da benim davranıştır“ yaklaşımından ziyade ö renciyi belki yaptığı hatanın cezasını çekebileceği bir durumda bırakmak, daha sonraki davranışlarda ö retmenin sözünün daha çok itibar görmesine neden olabilir.

c) Ö rencinizi Asla Utandırmayın : Kuralsız muhakkakki suçları ne olursa olsun topluluk içinde utandırılan ve tehliye edilen bir ö renciyle ö retmen arasındaki köprüler atılmış demektir. Çünkü insanlar utandırılmaktan nefret ederler. Bu sebeptendir ki olaya yol açan kusurlarını düşünmek yerine, buna sebep olan kişiden nefret ederler.

d) Ö renciler Övgü ve Onay Beklerler: İnsanlara ulaşmanın yolu, onların olumlu özelliklerini fark etmek ve bu konuda olumlu geri bildirimde bulunmaktır. Bu yapılabildiği takdirde; ö renci ö retmeninin söylediği her şeye, derse, ve eleştirilere daha çok kulak verirler.

Unutmamak gerekir ki, ö retmenlerin ve okul yöneticilerinin esas görevi hataları yakalamak değil, öğrencilerin yaptıkları hataları yakalamaktır. Çünkü insan davranışlarını değiştirmek, ancak olumlu veya istenen yönde davranışların yapılabildiği geribildirimlerle pekiştirilmesiyle mümkündür. Bu nedenle öğrencilerin hatalarını yakalamaya büyük özen göstermek gerekir(Acar, 1991, s. 23, 24).

2.3.3. İstenmeyen Davranışlara Karşı Stratejiler

2.3.3.1. İstenenini Çağırarak Davranmak

Öğrenciyi istenen davranışa iletmenin bir yolu öğretmenin örnek, anlayışlı destekleyici davranmasıdır. İstenmeyen değil, istenen davranış gündemde tutulmalı öğretmende bunun modeli olmalıdır. Tutarlı bir biçimde iyi niyetle kendine ve başkalarına saygılı sorumlu bir genç olarak davranan insanlar olumlu davranışları daha çok gösterirler.

İletiminde kullanılan dil öğrencinin kullanması istenilen olumluyu çağırarak olmalıdır. Yaramaz, haylaz gibi sıfatları zamanla öğrenci kendine mal ederek böyle olmaktan sıkıntı duymamaya başlar ve böyle olmaktan sıkıntı duymaz.

Olumsuz sözlerle etiketlenmek çocuğun “Nasıl Olsa Böyleyim.” diye düşünüp eyleminde haklı olduğunu yargısına varması sonucunu doğurur. Olumsuz etiketlenmenin yanında olumlusu da sakıncalı olabilir. Başka çocuklar alınabilir, kıskanabilir, moralleri bozulabilir. Öğrenci değil, davranış nitelenmelidir (Başar, 1999, s.149).

2.3.3.2. İstenen Davranışa İnandırmak

İnsanları kandırmak kolay; inandırmak güçtür. İnandırmak için uzun süreli, sabırlı, örneklemeli, somut durumlar yaratıcı çabalar gerekir. Bunun için kullanılacak çeşitli yollar vardır. İstenen davranışın yararını belirtmek, istenen zevk veren sonuçları göstermek

Olumlu örnekler inanmayı kolayla tırabilir (“ben hep böyle yaptı ımda insanlar benden ho lanıyor...”vb.)

Davranı ların yasallı nı belirtme yapılmasını kolayla tırabilir (“kural böy le, bana böyle söylendi, böyle yapmamız gerek...”vb.)

Ba kalarınca da öyle davranıldı nın örneklenmesi (“uygar herkes burnunu mendille siliyor.”)

Suçluluk duygusu uyandırılarak uygun davranı alı tırılabilir (“böyle yapmazsak ba kaları incinebilir.”)

Aksi davranı ların zarar ve ceza getirece inin belirtilmesi de uygun davranı a götürücü olabilir (“böyle yapmazsan zararlı çıkarsın, mutsuz olursun.”).

stedi ini belirtmede bir yoldur (“böyle yapmanı istiyorum, senden bunu bekliyorum.”)

Davranı n gruba ve ba ka insanlara kar ı görevi oldu unu söyleyerek inandırma da bir yöntemdir (“grubun böyle davranmana ihtiyacı var...”vb.)

2.3.3.3. stenen Davranı ı Güçlendirmek

stenen davranı n bir kez yapılmasını sa lamak yetmez. Davranı yerle inceye kadar izlenmeli, uygulanan yöntem sürdürülmeli, gerekti inde de i tirilmelidir. stenen davranı n gösterilmesini ve yerle mesini sa lamanın yolları olarak övgü ve ödülle destekleme (olumlu peki tireç), övgü ve ödülü kaldırma (ara verme), istenmeyen bir sonuca son verme (olumsuz peki tireç), acı ve sıkıntı veren bir uyarıcıyı verme (ceza) önerilmektedir.

stenen tepkinin peki tirilmesi istenmeyeni ortadan kaldırır. Peki tirme davranı n arkasından gelen süreci uzatan, sıklı nı, olma olasılı nı arttıran bir olaydır. yi davranı ı ödüllendirme onun sürmesine hizmet eder. Gülümseme, yüksek not verme, bir kaç dakikalık ba zaman verme, iyi bir söz söyleme, yakınlık gösterme, ilgilenme, be endi ini belli etme gibi. Bir

peki tireç amaca götürüyorsa sürdürülmeli ama bıktırılmamalıdır. Bu nun için peki tireçlere belli sürelerle ara verilmelidir. Fakat bu istenmeyen davranı ı eçtirecek kadarda olmamalıdır. Peki tireç amaca götürmüyor ise de i tirilmelidir. Fiziksel peki tireçler birincil peki tireçler olarak adlandırılır (yiyecek,içecek tuv alet ihtiyacı...vb). kinci peki tireçler sosyaldır. Gücünü birincilerle olan ili kilerden alır. Birinci peki tirenler verilince ikincilerden biri verilerek desteklenmelidir. Olumlu peki tiren istenen davranı lara ula abilmek için davrananın zevk alaca ı, ho lanaca ı sonuçlar do uran eylem ve ö elerdir.

2.3.3.4. stenen Davranı ı Kolayla tırmak :

stenen davranı ı göstermek bazı engellerin a ılmasına ba lıysa, ö renci bu davranı a isteksiz, çekingen olabilir. stenen davranı ın gösterilmesi istenmeyen gösterilme sinden daha kolay oldu unda ö retmenin i i kolayla acaktır. Bunun sa lanması sınıfın fiziksel, e itsel, sosyal düzenine ba lıdır.

Sınıf ortamı seçenek sa layıcı olmamalı, ö renciyi ki isel özelliklerine uygun farklı durumlara, olanaklarla kar ı kar ıya ge tirmeli,

Ö retim programı ö retim hızındaki farklar gözetilerek düzen lenmeli; ö renci okulda farklı ilgilere seslenen sosyal etkinliklerde bulunmalıdır.

Çocuk uygun durumlarda ula amadı ı gereksinimlerine yanlı davranı larla ula mayı dener. Seçenek kıtlı ı yetenekli, ba arılı ö rencilerin ilgi ve gereksinimlerinin kar ılanmaması istenmeyen davranı lara yönelmelerine yol açar. Gereksinimleri ö retmenlerce iyi tanınmayan bu ö renciler uyumsuz, geçimsiz, yaramaz olarak nitelenip dı lanabilirler. Ö renci ders ten kopar; so ur yetenekleri ziyan edilir.

Ö rencilerin bir kısmı çe itli nedenlerle ilgi ve gereksinimlerini açıkça belirtemez, söyleyemez. Ö retmen hem onlarla ilgili çok bilgiye ula arak onları tanımaya hem de dikkatli bir gözlem ve anlayı la bunları fark edip kar ılanmalarını kolayla tırmaya çalı malıdır.

Ba arı olası ı arttırıcı, denetlenen beklentilerin sınıf kuralları yoluyla, açıkça belirlendi i etkinliklerin uygun bir sıra ile ve herkesi i e ko up süreçteki ö renci davranı larını belirleyici ekilde planlandı ı, bir sınıf ortamında istenen davranı lar daha çok görülecektir (Ba ar , 1999, s.147, 149, 150, 151, 152, 156, 157).

Sınıf içi disiplini sa lamada ö retmenler a a ıdaki yakla ımlara dikkat edebilirler. Böylelikle hem ö rencilerin olumsuz davranı larının önü alınmı olur hem de etkili bir sınıf ortamı için gereken zemin hazırlanmı olur.

- Ara sıra ufak tefek disiplin olaylarını akaya dönü türün.
- E lenceli durumlarda sınıfla birlikte gülme sonucunda sınıfı kontrol edemez hale gelme gibi bir korkuya kapılmayın
- Ö rencinin hiç bir ey sormaksızın itaatkâr davranmasının arzu edilen bir ey olmadı ını biliniz.
- Bir ö renciyi uyarmanız gerekiyorsa bunu herkesin önünde yapmayınız.
- Disiplin sa lamanın birçok ö retmenin iddia etti i kadar önemli bir soru n olmadı ını unutmayınız
- Bazen ö retmenlerin tutumu yüzünden de ö rencilerin disiplin kurallarına uymadıklarını aklınızdan çıkarmayın.
- Ö rencilerinizde kendi kendine disipline edebilme alı kanlı ı geli tirmeye çalı ınız. Kötü bir davranı ının her eyden ön ce kendi ki ili ine kar ı bir saygısızlık oldu unu belirtiniz.
- Unutmayınız ki ö retmenin derste disiplini sa laması için çok sert olması gerekmez.

- Suçluyu bulamadı nız zaman tüm sınıfı cezalandırmaktan kaçınınız.
- Disiplin problemlerine mani olmak, bir kere olduktan sonra onu düzeltmekten daha kolaydır.
- Disiplin problemi sizi a madıkça ba kalarına duyurmayın.
- Derhal önlem alınması gereken durumlarda ya da sınıfta ders yapmanız imkânsızla tı ı hallerde idareye haber veriniz.
- Sınıfta disiplini bozan bir davranı olu tu unda tepkide bulunmadan önce biraz dü ününüz. Örne in içinizden 60'a kadar saymanız daha mantıklı davranmanız için size gerekli zamanı sa layacaktır(Küçükahmet, 1992, s.90).

2.4. OLUMSUZ Ö RENC DAVRANI LARINI ENGELLEMEDE ETK L SINIF YÖNET M

2.4.1. Sınıfın Fiziksel Düzeni:

Sınıf, ö retmen ve ö renci için en iyi ö renme çevresidir. Ö retmen sınıfta düzenlenecek etkinlik türüne, kullanılacak ö retim yöntemine ve içeri ine göre sınıfta farklı düzenlemeler yapmak zorundadır. Sınıfın fiziksel düzeninin nasıl olaca ı konusunda karar vermek için a a ıdaki dört anahtar izlemelidir.

1. Çok fazla hareketin olaca ı alanları belirlemek: sınıfta ö rencilerin bir araya geldi i ve çok fazla kullanılan alanları belirlemek gerekir. Bu alanlar hareketlili in yo un olaca ı anlar ile grup çalı ma alanları, ö rencilerin kendi masalarına, ö retmen masasına ve bilgisayar masasına gitmek için kullanaca ı alanlar ve kitaplı a gitmek için kullanaca ı alanlardır. Ayrıca atölye ve uygulama sınıflarında ö rencilerin uygulama yapacakla rı alanlar,

malzeme depolarının bulunduğu alanlar teorik çalışma alanlarıdır. Bu alanların belirgin bir biçimde bir di erinden ayrılmalı ve yeteri genilik ve rahatlıkta olmalıdır. Ö renci aynı zamanda bir alandan bir di er alana rahatlıkla geçebilmelidir .

2. Ö rencinin ö retmeni kolayca görebildi inden emin olmak: Ö retmenin ö renciye sınıf içinde etkili bir biçimde rehberlik etmesi, sınıf içi yönetim becerisiyle ilintilidir. Ö retmenin sınıfı yönetme başarısı aynı anda bütün ö rencilerini görme yeterli ine bağlıdır. Bunun için ö retimsel alanlar, ö retmen masası ile ö renci masaları ve bütün ö rencilerin çalış tıkları alanlar arasında açık görme hattı olmalıdır.
3. Ö retim araç-gerecinin kullanımı ve ö renci gereçlerinin hemen ula ılabilir olmasını sağlamak: Ö retim araç gereçlerine yalnızca zaman kaybetmeden ulaşmak de il, aynı zamanda ve sınıfın-atölyenin düzenini bozmadan ve dikkati dağıtmadan ulaşmak önemlidir.
4. Ö rencilerin sınıfta yapılan bütün etkinlik ve faaliyetleri görebildi inden emin olmak.

2.4.1.1.Sınıf Yönetiminin Fiziksel De i kenleri:

Sınıftaki sıra, masa, dolap, di er ö renciler ve uzaklık fiziksel engeller, ö retmen ö renci arasında psikolojik engel de olur turur. letim ve etkile imi de i tirir. Sınıftaki ö rencilerin sayısı, duvar ve e ya renkleri, ı k, ısı, temizlik, gürültü düzeyleri, görünüm, sınıftaki fiziksel ortamın ö eleri olarak sayılabilir.

a)Ö renci Sayısı: Ö renci sayısı az olan sınıflarda daha çok sayıda ö retim yöntemi kullanılabilir. Kalabalık olmayan sınıfların faydalarından biri de ö retmene sağlad ı kolaylıklardır. Bu sınıflar ö retmene ek zaman kullanımı, az kaynakla yetinebilme, her ö renciye daha fazla zaman ayırabilme, ö renci geli imini kolay gözlemleyebilme, sınıfı daha kolay yönetebilme, etkin ö retimi kolayla tırabilme fırsat ı verir.

b)I k: Sınıfta görme ve oturmanın kolaylıkla yapılmasını sağlayacak bir aydınlık olmalıdır. Bunun az veya çok olması ö retmen ve ö rencinin i ini zorla tırır. Gözü yorar, dikkatsizlik, sinirlilik, edim dü üklü ü gibi sorunlara yol açabilir.

Sınıfa ı ık do rudan de il dolaylı gelmelidir. Do al aydınlatma yolları kullanılmalıdır. I ık ve pencere düzeninin güne e ve mevsimlere göre de i tirilebilmesi, güne ı ı ı de i melerine uyarlanma olana ı verir. Pencerelerin alanı, güne ı ı nlarından yeterince yararlanmaya uygun olmalıdır.

e)Isı: Ortama uygun giyinen bir insan için gerekli oda ısısının yirmi derece oldu u söylenebilir. Sınıfın ısısı mevsimlere, neme oldu u kadar ö rencilere göre de de i ebilir. Giyim ve sınıfın fiziksel ko ulları, ısının etkisi ni de i tirir. Sınıfın ısısının düzenlenmesi, ısıtıcı ve so utucularla yapılabilece i gibi, ö rencilerde ısı de i imine göre tutarlı giysi seçimi yapabilmelidirler. Isının ayarının yükselmesi, fiziksel rahatsızlıklara, ilginin azalmasına, zihnin gev emesine ve bunların neden oldu u yansıma sorunlara yol açmaktadır. Dü ük ısı ö renci çabalarını ısınmaya yöneltmekte, zihnin ö retime odakla masını güçle tirmektedir.

d)Renk: renkler ö rencinin fiziksel ve davranı sal durumunu etkilemektedir. Nefes alı ımız, kan basıncımız, nabız, kas etkinli i renklerle de i ebilmektedir. Renklerin dilinde açık mavi, gev etici ve rahatlatıcı, koyusu uyarıcı, kırmızı heyecan verici ve kı kırtıcı, gerilim yaratıcı, açık sarı ve portakal rengi, uyarıcı olarak görölmektedir. Yapıl an ara tırmalar belki renklerin ba arıya fazla etkisinin olmadı ını ortaya koysa da, duyguları ve davranı ları etkileyebilmektedir. Renkler ve insan psikolojisini dü ündü ünde, renklerin dili öyle sıralanabilir:

1.Turuncu: Hareket, enerji ve canlılık verdi inden uyarıcı olarak de erlendirilir.

2.Mavi: Dü ündürücü, derinlik, dinginlik ve karar vermeyi ifade eder. Açık mavi; gev etici, rahatlatıcı; koyu mavi ise, uyarıcıdır.

3.Ye il: Serinlik, tazelik, yansızlık, yansızlık, olgunluk, ho görü, sadakat ve di nlendiricili i sembolize eder.

4.Sarı: Güneşin rengi olup, pankreas sıvısını artırır. Umut, ilham ve bilginin simgesidir. Çılgın zihin açıcı ve neşelendiricidir.

5.Kırmızı: Heyecanlandırıcı, stres yaratıcı, kan dolaşımını artırıcıdır.

6.Lacivert: Düzensellik, sonsuzluk, derinlik ifade eder.

7.Mor: Kederlendirici ve korku vericidir.

8.Leylak: Mavi ve kırmızının karışımı olduğundan, ikisinin özelliklerini dengeler ve dengeleştirir.

9.Siyah: Keder, ölüm ve bitimsiz duygularını simgeler.

10.Beyaz: Temizlik, berraklık, ferahlık ifade eder.

Renkler öğrenciye ve mekânların, araçların kullanılma amaçlarına göre, değerlendirilmelidir. Spor salonlarında, laboratuvarlarda, sanat atölyelerinde, renkler değerlendirilmelidir.

Soyut renklerle boyanmış bir oda, alıştırma çalışmaları için iyi bir ortam oluştururken, kalabalık dersliklerde mekânı geniş göstermek yine açık renklerle olanaklıdır.

Bilgisayar laboratuvarları gibi, görsel ve zihinsel çabaların hâkim olduğu öğrenme ortamlarında, mavi-yeşil, gri ya da bej renkler daha uygundur. Öğrenme ortamlarında kullanılması önerilen renkler ve farklı etkileri şöyledir.

Pastel tonlarda olan sarı ve turuncu renkler öğrencilerin yalnız çalışmasını gerektiren mekânlarda kullanılmalıdır. Mavi ve kırmızı tonları görsel sunum zeminlerinde kullanılmamalıdır, öğrencilerde gerilim yaratabilir. Bu renkler duyguları ortaya çıkarabileceklerinden, sanat etkinlikleri, sergi düzenlemeleri için idealdir. Kırmızı

heyecanlandırıcı, stres yaratıcı oldu undan spor yarışmalarının yapıldığı alanlarda kullanılması uygundur.

e)Gürültü: Rahatsız edici, iitmeyi engelleyici, dikkati daıtıcı, fiziksel ve ruh sa lı mı bozucu bir de i kendir. Sınıf dı ndan gelen gürültünün engellenmesi daha zordur. Bu i okul yapımı sürecinde dü ünülmelidir. Sınıf içinden kaynaklanan gürültüyü azaltmanın yolu sınıf kurallarının gürültüyü de içermesi ve bu kurallara özenle uyulması ile mümkün olabilir.

Gürültü sonucu sınıfta söyleneni i itemeyen bir ö renci bu durumu ö retmenime de söylemeye çekiniyorsa, dersleri eksik ve yanlış anlayabilir. Gürültü nedeniyle ö retmenin ders anlatırken, ifadesini tekrarlamak zorunda kalması, zamanını iyi ve verimli kullanmasını engeller. Gürültü var diye ö retmen sesini yükseltmemelidir. Bu gürültüyü daha da artırır. Kısa bir süre sessiz kalmak varlı mı hissetti rici bir davranı yapmak veya söz söylemek, ara sıra rastlanan gürültülü durumlar da yararlı olabilir .

f)Oturma Yerleri: Yazmak ve okuyabilmek için ö rencilerin rahat bir yerde oturması gerekir. Sallanan bir sıra da ya da sandalyede oturan bir ö rencilerin okuyup yazmaları verimlerini dü ürür. Masalar çalı maların özelli ine göre düzenlenmelidir. Ö renciler tahtayı, ö retmeni ve konu macıyı rahatlıkla görebilmelidirler.

g)Sınıf Kitaplı ının Yeri: En iyi yeri sınıfın gerisidir. Ö rencilerin rahatlıkla ula abilece i bir noktada bulunmalıdır. Tahtayı ve di er düzenlemeleri görmeyi engelleyici bir yerde olmamalıdır.

)Temizlik: sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra masa ve e yaların, havanın temiz olması fiziksel ve dü ünsel rahatlık açılarından ge reklidir. Ö renciler sınıfı temiz bulmalı, temiz terk etmeyi ö renmelidir. Oksijen azlı ı ö rencileri dikkatsiz, uykulu yapar. Böyle durumlarda ö retmen ö renciyi suçlamak yerine, örne in pencereyi açtırmalıdır.

h)Görümün (Estetik): Sınıf ölçülerini uyumunun yanı sıra duvar ve tavanların uygun renklerle boyanması veya badanalı olması, varsa perdelerin temiz olması sınıf içinde bulunan dolap sıra masa gibi araç gereçlerin yerlerinin sınıf dizaynında dikkat edilecek unsurlara göre yerle tirilmesi, sınıfa giren her öğrenciye rahatlık veren hatta evini aratmayacak bir ortamın oluşturulması gerekmektedir.

Bir sınıfın fiziksel düzeni, öğretmenin öğretim etkinliklerini rahat bir biçimde yürütmesinde ve öğrencinin derse etkin olarak katılımında önemli rol oynamaktadır. Öğrenciyi unutmamak gerekir ki, sınıftaki her alan, öğrenci için bir öğrenme uyararı niteliindedir. Sınıfın fiziksel yapısının düzensiz, iç karartıcı, havasız, gürültülü, sınıfdışı uyaranlara açık olması, öğrenmeyi olumsuz yönde etkiler(Celep, 2004, s.27, 28, 29, 30, 31).

2.4.2. Sınıf Kural ve Davranışlarının Belirlenmesi ve Bu Kurallara Uyulması:

Sınıf kurallarının belirlenmesinde aşağıdaki unsurlara dikkat edilmelidir.

- Okul kurallarını biliniz ve sınıf kurallarının okul kurallarıyla tutarlı olmasına dikkat ediniz .
- Sınıf kurallarının belirlenmesi sürecine öğrencileri de katınız.
- Uygun davranışları belirleyip bu davranışları sınıf kuralların, dönütürünüz.
- Önemli davranışlar üzerinde odaklanınız.
- Kural sayısını 5–8 arasında tutunuz.
- Kuralları olumlu şekilde belirtiniz.
- Her kuralı basit ve kısa olarak belirtiniz.
- Kuralların gözlenebilir davranışları hedeflemesini sağlayınız.

- Uygulanabilecek kurallar belirleyiniz.
- Farklı ö retim ortamları için farklı kurallar olu turunuz. (Örne i Büyük grup, küçük grup, laboratuvar çalı maları, ba ımsız çalı ma için).
- Ö rencinin kurallara uyması ve kuralları çı nemesi durumum olu acak sonuçları belirleyin(<http://www.egitim.com/egitimciler/0753/0753.1/0753.1.sinifyonetimi.p04.asp14/10/07>).

Bir toplumsal gurup olarak ö rencilerin sınıfta uymaları gereken kuralların saptanması sınıfın düzenlili i ve ö retimin etkilili i açısından önem ta ımaktadır(Celep, 2004, s.47). Ö retmenler, sınıf kurallarını belirlemeden önce okul kurallarını ve bunlarla ilgili olarak ö retmen sorumluluklarını bilmelidirler. Okul kurallarının bazıları yasaklanan davranı ları (koridorda ko mayın), bazıları da istenen davranı ları (ö retmeni sessizce bekleyin) belirtir. Ö retmen, sınıf kurallarının belirlenme sürecine ö rencileri ne kadar kataca ına karar vermelidir. Ö retmenlerin ço u, kuralların olu turulmasında ö rencilerin görü lerinin alınmasının ne kadar önemli oldu unun farkında de ildirler ve kuralların belirlenmesi sürecine ö rencileri katmazlar. Oysa ö rencilerin, kuralların olu turulmasına katılmaları, onların bu kuralları benimsemelerine ve kurallarının sonuçlarına gönüllü olarak ba lı olmalarına olumlu bir etkide bulunmaktadır. Ö retmenler, öncelikle sınıf kurallarının belirlenmesinde ö rencileri ne ölçüde katabileceklerine karar vermelidir. Demokratik anlayı a sahip bir ö retmen, sınıf kurallarının belirlenmesinde ö renci katılımını sa lar ve kuralların mantı ını ö rencilerle birlikte tartı ır (<http://www.egitim.com/egitimciler/0753/0753.1/0753.1.sinifyonetimi.p04.asp14/10/07>). Çünkü Ö renciler, sınıfta uyula cak davranı standartlarının geli tirilmesinde sorumluluk üstlenmeye gereksinim duyarlar(Celep, 2004, s.47).

Kuralların anla ıldı ı biçimde ifade edilmesi gerekir (Celep, 2004, s.47). Sınıf kurallarının belirlenmesinden sonra sanki ders konusuymu gibi ilk derste, ö retmenin ö rencilere kuralları ö retmesi gerekir. Böylece, ö renciler kuralları anlar. Kuralların ö retilmesi sürecine, kuralların açıklanması, tartı ma, dönüt, düzeltme ve tekrar ö retme yer almalıdır.

Kuralla altında yatan mantı ın ö rencilerce anla ılması ve ö rencilere her kural için ne tür beklentiler oldu unun sunulması çok önemlidir. Kurallara uyulmasının ve kuralların çi nenmesinin sonuçları sınıfta tartı ılmalıdır. E er de i ik sınıf ortamları ve etkinlikleri için (büyük grup, küçük grup, laboratuvar, ba ımsız çalı ma vb.) farklı kurallar uygulanacaksa, bunlar açıklanmalıdır. Daha sonra kurallar bir kartona yazılabilir ve sınıfın ö renciler tarafından kolaylıkla görülebilecek bir yerine asılabilir. Sınıf kurallarının ve bu kuralların uygulama sonuçlarının yazılı oldu u raporun bir kopyası ana -babalara gönderilebilir. Kuralların sunulması ve tartı ılmasındaki amaç; ö rencilerin kuralları anlamalarına, kurallarla ba ıntılı olarak kendi sorumluluklarını bilmelerine, kurallara uymayı kabul etmelerine yardımcı olmaktır. Her e itim kademesinde, ö retim yılı ba ladıktan birkaç hafta sonra kuralların incelenmesi ve yeniden gözden geçirilmesi önemlidir. Bu incelemelerin ilk hafta her gün, ikinci hafta haftada üç kez ve daha sonraki günlerde ayda bir kez yapılması önerilir. Ayrıca ilk birkaç haftada ö rencilerin kendi davranı larını incelemeleri ve bir de i iklik yapılması gerekip gerekmedi i konusunda de erlendirmeler yapmaları da yararlı olabilir. Bu konuda yıl boyunca belli aralarla incelemeler yapılması, istenen davranı ların olu turulması açısından önemlidir. Özellikle tatillerin hemen sonrasında sınıf kuralları yeniden incelenmelidir. Dönem ba ladıktan sonra sınıfa yeni ö rencilerin gelmesi durumunda; sınıfa yeni gelen ö renci ile konu ulması, ku ralları bilen ve bunlara uyan bir ö rencinin bu süreçte yardımcı olması, kurallara uymada devamlılık sa lama açısından önemlidir. Kısakürek (1985), yaptı ı ara tırma sonucunda, ö rencilerin derste uyulması gereken kuralları önceden bilmesinin ba arıyı etkiledi ini belirtmektedir (<http://www.egitim.com/egitimciler/0753/0753.1/0753.1.sinifyonetimi.p04.asp> 14/10/07).

2.4.3. Zamanın Etkili Kullanımını Sa lama:

Okullarda ders süresi 45–50 dakika arasındadır. Bu süre ö rencilerin dikkat süreleri göz önünde bulundurularak belirlenmi tir. Ö retimin etkinlili i ders süresinin uzunlu undan çok, bu sürenin ö retmen tarafından kullanılma biçimine göre de i ir. Ö renci ö renme i i ile ilgili ne kadar çok zaman harcarsa ve ne kadar çok akademik olmayan i lerle u ra ırsa o kadar çok ö renir. Bu nedenle sınıf yönetiminde zamanın etkili kullanımı çok önemli rol oynar. Etkili

sınıf yönetimi ile sınıftaki zamanın kullanımı arasında yakın bir ilişki vardır. İyi yönetilen bir sınıfta, öğretime ayrılan zaman daha uzundur (Erden, 2003, s.19).

Öğretmenin zamanı dikkatlice kullanması hem öğrencilerin başarısı, hem de disiplin problemlerini ortadan kaldırmak açısından önemlidir. Öğretmenin zamanı dikkatlice kullanması öğrenciler için daha çok öğrenme fırsatı yaratması anlamına gelir. Öğrenciler öğrenme için daha çok fırsat bulduklarında ise, doğal olarak başarıları artar. Ayrıca zamanı etkili bir biçimde kullanan öğretmenler öğrencileri öylesine meşgul ederler ki, yanlış davranarak düzeni bozacak vakit bile bulamazlar.

Zamanın etkili kullanımı süphesiz öğretmen içinde faydalı olacaktır. Öncelikle öğretmeni derinlikten kurtarır. Fiziksel ve zihinsel yorgunluğu azaltır. Enerji tasarrufuna lüzum kalmayacağı için, hem sosyal yaşamını, hem de evdeki yaşamını kolaylaştırır.

Zamanı etkili kullanmanın en önemli unsurlarından birisi belki çelişki görülse de, biraz zaman harcayarak elimizdeki zamanı planlamaktır. Plan yapmanın zaman alıcı bir çalışmadığı düşünülse de, hazırlanacak planda uygulanacak eğitim etkinliklerinin yanına ne kadar süre ayrılacağı yazmak ya da planın sonuna etkinlikleri ve bunlara ayrılacak zamanı gösterir bir tablo ilave etmek sınıfta zamanın etkili kullanımı için yol gösterici olacaktır (Küçükahmet, 2003, s.90,91).

Eğitim öğretim etkinliklerinde zaman Anderson ve Ekiciye göre dört farklı boyutta ele alınmaktadır.

a)Ayrılmış Zaman: Belli bir konu, içerik ya da etkinlik için ayrılan zamandır.

b)Öğretim Zamanı: Sınıfta yoklama yapılması, sınıf defterinin doldurulması, sınıf içerisinde disiplin sağlanması gibi rutin işlemlerin tamamlanmasından sonra geriye kalan süredir.

c)Me gul Olunan Zaman: Ö rencilerin dikkatinin en üst düzeyde oldu u ve derse en üst düzeyde katıldıkları süredir.

d)Akademik Ö renme Zamanı: Ö rencilerin yapılan çalı maya tamamıyla odaklandı ı, ba arılı oldukları yani ö renmelerin olu tu u zamandır.

te plan kavramı ö rencinin akademik ö renme zamanlarını üst düzeyde olmasını sa lama adına önemlidir. Yapılacak i ler plan çerçevesinde yürütülmezse, sınırlı olan zamanda ba arıya ula ılması mümkün olamayacaktır. leri gere i ünitelendirilmi yıllık plan ve ders planları hazırlayan ö retmenler bu konuda anslıdırlar. Hazırlanan planlar konuların ne zaman ve ne kadar süre içinde i lenece inin zaman sırasına göre düzenlenmesini, ayrıca programın süresi içinde tamamlanmasını sa lar. Görüldü ü gibi ö retmenlerin hazırladıkları planlar, kısıtlı süre içinde amaca ula abilmek için ö retmenlere en büyük yardımcı olmaktadır. Ancak ö retmenlerin plan hazırlamaları, yapmaları gereken rutin bir görevi ba tan savmak anlamını ta mamlıdır. Etkili bir planda; derse giri , sunu ve de erlendirme a amalarına ne kadar zaman ayrılaca ı belirlenmi ve çalı malar bu do rultuda tasarlanmı tır. Yukarıda da de inildi i gibi plan ö retmeni da mıklıktan kurtararak daha ço k ö renme zamanı sa lar. Zaman kaybı önlendi i için ö retmenin ve ö rencinin verimi artar(Yılman, 2006, s.50).

Zamanı verimli kullanmanın kar ısında belki ilk sırayı plansızlı a verebiliriz ancak bunun yanında a a ıdaki unsurlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

2.4.3.1.Zamanı Etkili Kullanmanın Önündeki Engeller

a)Yetersizlik:

Mesleki yetersizlik zamanı etkili kullanmayı engeller. Ö retmenler alan bilgisi, genel kültür bilgisi, formasyon bilgisiyle becerilerine sahip olmalıdırlar. Ö retmenin alan bilgisi ve genel kültür bilgisine sahip olması elbette ki önemlidir. Ancak en iyi ö retmen bildiklerini ö renciyle payla bilendir. Ö rencinin geli im özelliklerini bilen ve sınıfa buna uygun

Öğretmenlerin yöntemleri ve materyalleri ile gelen ve bu araç gereçlerle dersini etkin kılan bir öğretmen zamanını da iyi planlayabilir. Teknolojik olanakları sınıfta kullanmak zamanı etkili kullanmada yardımcı olur. Okulun teknolojik olanaklarını da göz önünde bulundurarak, dersleri ders sunum uygulamaları hazırlayabilir. Öğretmenlerin bu hazırlıkları bu materyalleri belki kendi aralarında deşirmeleri, öğretmenler arasındaki ilişkileri güçlendirmenin yanında, birbirleriyle bilgi alışverişlerini de artırarak öğretmenler için belki bir eğitim ortamı hazırlayabilir. Ancak öğretmenlerin kendilerini geliştirecekleri faaliyetler, yayınlar, seminerler ve hizmet içi eğitimleri takip etmeleri gerekmektedir.

b)Erteleme

Yapılacak işleri erteleme davranışı önemli bir zaman kaybıdır. Erteleme bir alışkanlıktır. Eğer öğretmen erteleme gibi bir alışkanlığa sahipse, bunu kabullenmeli ve bir an önce bu davranışından kurtulmalıdır. Öğretmenlerin sınıfta ve okulda yapacakları işleri planlamaları, erteleme davranışını engelleme konusunda kendilerine yardımcı olacaktır.

c)Kendine Aşırı Güven ve Güvensizlik

İnsanın kendine güvenmesi önemli bir özelliktir. Ancak aşırı güven ve güvensizlik zamanı etkili kullanma adına engeldir. Bir öğretmen yapacağı işlerde kendine güven duygusuna sahip olmalıdır. Güvensizliğin en önemli nedenlerinden biri öğretmenin yetersizliğidir. Bu durumda çare öğretmenin kendini mesleki anlamda gerekli donanımları kazandırıcı faaliyetlerle yetiştirmesidir. Aşırı güven ise, öğretmenin yapacağı işleri belki planlamamasına, hafızasına güvenen bir öğretmen; belki yapacağı işleri her işi aklında tutabileceğine inanarak not alma ihtiyacı hissetmediği için, derse gelirken ders aracını unutup dersin geç başlamasına neden olan sıkıntılar yaşayabilir. Çoğu zaman basit uygulamalar bizim için değerli, bilgimiz ve mesleğimizi elimizde bizden kaybettirmez, aksine kazandırır.

d)Mükemmeliyetçilik

Her zaman mükemmel olanın peşinde koşmak bir ideal olarak güzel olabilir. Ancak özellikle aırı mükemmeliyetçi bir eğitimci, öğretmenlik mesleğinin icrasında zaman kaybı anlamına gelebilir. Çünkü imkânların kısıtlı olduğu okullarda projeksiyonlu bilgisayarlı bir ortamı beklemek belki bir hayalden öteye geçemez. Bu yüzden imkanlar dahilinde en iyi eğitim ortamını hazırlayıp imizi zaman kaybetmeden hızlı bir şekilde en mükemmel bir biçimde gerçekleştirmek doğrudur.

e)Kontrol Edilmeyen Sosyal İlişkiler

İnsan sosyal bir varlık olduğu için çevresiyle sürekli bir iletişimindedir. Kurduğu ilişkilerle hem kendini ve hem de başkalarının gelişimine katkıda bulunur. Öğretmenlerin öğrencileri, öğretmen arkadaşları ve diğer personelle ilişkileri kurmaları ve bu ilişkileri güçlendirmeleri istenen bir durumdur. Ancak burada unutulmamalıdır ki bir okulda informal iletişim arttıkça, işle ilgisi olmayan bazı dedikodular yayılır. Bazıları ise bu dedikoduları fazla önemseyerek hem kendi, hem de başkalarının zamanını çalarlar ve böylece süre ders süresinden çalınmış olur. Gereksiz konular öğretmenlerin zihinlerini de bulandırdığı için, öğretmenin ders verimliliği düşer. Bu durumlara karşı alınacak tedbir hem öğrencileri hem de okul personeli ile olan sosyal ilişkilerini gözden geçirmesidir.

f)Sınıf Mevcutlarının Kalabalık Olması

Planlanmış eğitim etkinlikleri sınıfta yapılır. Ancak sınıflarda öğrenci mevcudunun çok kalabalık olması, öğretim için daha az zaman kalması demektir. Çünkü kalabalık sınıflar da eğitim öğretim etkinliklerinin uygulanması zaman alıcı olabildiği gibi, disiplin problemleri de sıklıkla yaşanabilir.

g)Yetki Devretmeme

Yetki devri bazı i lerin sınıf içinde ö renciler tarafından yapılması anlamına gelmekte dir. Örne in mesleki okullarda e itim ö retim materyalleri ve el takımlarının da ıtılması veya bu malzemelerin takım hanelerden ta ınarak kullanıma hazır hale getirilmesi, sınıfta yoklama yapmak, ödevleri toplamak gibi. Her eyi kendisi yapmaya çalı an ö retmen çok zaman kaybeder. Yetki devri sayesinde bazı ö rencilerin sorumluluk almaları, bu ö rencilerin kendilerine olan güvenlerini arttırmanın yanında bu ö rencilerin ba arılı rını da olumlu etkileyebilir.

) Okulun/Sınıfın Fiziki artlarının Yetersizli i

Çalı ma ortamının çok küçük olması, iyi aydınlatılmaması, gere inden fazla sıcak veya so uk olması, verimi azaltan ve zaman kaybına neden olan faktörlerden bazılarıdır. Ö retmenler derse ba lamadan önce, sınıfın fiziksel özelliklerini gözden geçirmeli ve sorun varsa da gidermek için çaba harcamalıdır. Örne in sınıfın ortamının temiz ve düzenli olması, hem ö retmeni hem de ö rencileri da ınıklıktan kurtararak zaman kazandırır. Sınıfta çalı mayan bir priz, arıza yapmı bir lamba bile zamandan çalınmasına neden olabilir, sınıfta yapılacak bazı faaliyetlerin engellenmesine neden olabilir. Ö retmenler sınıfında olu a bu tür arızaları anında tespit etmeli, yönetimler i birli i yaparak çözümlenmesini sa lamalıdır.

h)Görü meler

Ö retmenlerin, di er meslekta larıyla, okul yönetimiyle, ö rencileri ve velileriyle, belli durumlarda görüşmeler yapması gerekir. Ancak görüşmelerin tamamı ders saatinin dı ndaki zamanlarda gerçekleştirilmelidir. Aksi halde yapılan görüşmeler zamanı sinsice çalan birer hırsız haline gelebilir. Ö retmen velilerle ve ö rencilerle görüşme saatleri belirleyip, mümkünse

velilerin randevu olarak görü me yapmalarını sa lamalıdır. Ayrıca okul yönetimince yapılan toplantılar da, ders saatlerinin dı nda gerçekle melidir.

I)Rutin ler

Ö retmenlerin her gün sınıfta yoklama yapması, devamsızlıkları takip etmesi, sınıf defterlerini doldurması, gerekli duyuruları yapması gibi bir takım rutin i leri vardır. Özellikle kalabalık sınıflarda yoklama yapmak, oldukça fazla zaman kaybına neden olabilir. Bu durumun çözümünde ise belki yoklama sorumlulu unu sınıf ba kanına vererek a abilirler. Veya sınıfı sayarak sadece sınıftaki olmayan ö rencileri tespit edebilirler(Yılman, 2006, s.55, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58).

i)Ö rencilerin Sınıfa Giri ve Çı kıl arı

Ö rencilere ders zili ç alar ç almaz sınıfa girmeleri, yerlerine oturmaları ve verilen etkinlik üzerinde hemen ç alı maya ba lamaları ö retilebilir. Ancak bunun için ö renciler sınıfa girdi inde, ne yapılaca ının ö retmen tarafından belirlenmi olması ve bunun tahtaya yazılı olması ya da tepegöz kullanılarak, ö rencilerin tümünün görebilece i bir yere yansıtılm olması gerekir. Ders i lenme a amasında ö rencilerin dı arıya de i ik nedenlerle çı kmak istemesi, hem di er ö rencilerin dikkatini da ttabilir, hem de ders in akı nı bozabilir. Bu durumların e itim ö retim faaliyetini aksatmaması için ö rencilerin kendi ihtiyaçlarını molalarda gidermeleri gerekti i noktasında tutarlı davranı lar sergilemelidir. Çünkü bir süre sonra bu tür isteklerde bulunacak ö rencilerin sa yıları artabilir.

j)Yoklama Devamsızlık ve Geç Kalma

Yoklamanın yapılması ö retmenin görevleri arasındadır. Ancak ö retmen bu i için ders saatinin ba langıcında geni zaman harcıyorsa, ö renciler ö retmenin her dersin ba nda önemli bir ey yapmadı nı dü ünerek, geç kalmayı alı kanlık haline getirebilirler. Bu durum hem dersin kesintiye u ramasına, hem de ö retim dı nda bir i e gere inden fazla bir zaman

ayrılmasına neden olabilir. Yoklama i lemi daha önce de bahsedildi i gibi yetki devri ve ö retmen kontrolü ile daha kısa sürede gerçekleştirilebilir. Bura en önemli uygulama ve ö rencilere örnek davranı ı ö retmen sergileyerek, sınıfa sürekli zamanında girip, ö retim etkinlikleri için ayırdı ı zamana uymasındır.

k)Ö rencilerin Sınıfta Dola maları

Bu durum lise seviyesindeki ö rencilerin çok fazla sergiledikleri bir davranı de ildir. Daha çok ilkö retim birinci kademe ö rencilerin de i ik nedenlerle sık sık sınıfta dola tıkları bir gerçektir. Arkada ından kalem almak, kalemini açmak, çöpe kâ ıt atmak gibi istekleri olabilir. Lise seviyesinde de bazen bu tür davranı lar ya ö retmeni tahrik için yapılabilir, ya da ö rencinin bazı sa lık problemleri olabilir. Böyle durumlarda ö retmen ö renciyi uygun dille uyarmalı, kendine yönelik kasıtlı bir durum varsa ö r enciyle önce konu up soruna çözüm yolları aramalı veli ile ili kiye geçmeli veya son olarak disiplin kuralları do rultusunda hareket etmelidir. E er ö rencinin sa lı ından kaynaklanan bir durum varsa sorunu rehberlik servisiyle çözmelidir. Bu durumlar hem huzuru bozabilir, en iyi arlarda dersi kesintiye u ratabilir.

l)Gerekli Materyallerin Sınıfa Getirilmemesi

Bu özellikle ö retim kurumlarında sıkça rastlanan bir durumdur. Bu gibi durumlar için ö retmenin yedek birkaç kitap ya da kalem kâ ıt veya ö rencini n o an kullanaca ı malzemelerden yanında bulundurması uygun olur. Meslek liselerinde belki gerekli el takımlarının uygulama atölyelerinde fazladan bulundurulması ö rencinin malzemesi yok mazeretini ortadan kaldırabilir. Ancak nasılsa ö retmen de veya atölye de vardır dü üncesi ile materyallerin unutulma sıklı ının artmasına kar ı gereken tedbirler alınmalıdır. Tedbirler alındı ı takdirde burum belki sıkıntı olmaktan çıkacak ve dersin i leni i sekteye u ramayacaktır.

m)Verilen Ödevlerin Bir Yönerge Do rultusunda Hazırlanması

Ödevlerin yapılmasına yönelik açık bir yönerge verilmesi oldukça önemlidir. Aksi takdirde öğrencilerden gelecek birçok soruyla karşılaşmak mümkündür. Bu durum da zaman kaybetmeye neden olur. Uygun yazım ekli nedir? Kâ it düzeni nasıl olacak? Yararlanılan kaynaklar neler olabilir? Ödevin uzunluğu ne kadar olmalıdır? Bunlara benzeyen ödevin de erlendirilmesi, teslim tarihi gibi daha birçok konuda soru ile karşılaşmak mümkündür. Sözlü açıklamalar yapılabilir. Ancak sözlü açıklamalar yazılı ol anlar kadar kalıcı ve etkili de ildir. Duymadığını ve o gün okula gelmedi ini söyleyen öğrenciler için sözlü yönergeler iyi bir mazeret olabilir. Sınıfın daha önceden belirlenen bir kö esine ödevlerle ilgili yönergeleri asmak veya yönergeleri fotokopi ile ço altıp öğrencilere dağıtmak ve öğrencilere ara sıra bunlara bakmalarını hatırlatmak daha güvenilir bir yoldur. Ayrıca yönergelerin yazılı olması çocuklarına yardımcı olmak isteyen veliler için de oldukça yararlı olacaktır.

n)Sınıfta Birbirleriyle Konu ma :

Öğrencilerin sınıfta birbirleriyle konularını grup çalışmaları nda istenen bir durum de ildir. Ancak öğrencilerinde sosyal varlıklar olduklarını ve birbirleriyle etkileşimde bulunma ihtiyacı hissettiklerini unutmamak gerekir. Bazı öğretmenler her türlü konuyu yasaklayabilir bazıları ise daha esnek davranabilir. Tercih öğretmene bağlıdır. Ancak belli zamanlarda öğrencilerin konularına izin vermek en doğ ru olanıdır.

o)Söz Alma

Tartışmalar esnasında öğrenciler nasıl söz alıp konuşacaklar? Belli bir sıra mı izlenecek yoksa konuşma sırasını öğretmen mi belirleyecek? Genellikle izlenen yol parmak ya da el kaldırılması ve öğretmeninde bunlar arasında seçim yapmasıdır. Ancak di erleri gibi bu konuda da her öğretmen kendine özgü kurallar geliştirebilir. Ayet bu konuda kurallar

olu turulmamı sa, tartı malar esnasında söz almak isteyen ö renciler karma aya neden olacak ve sınıf düzenini bozucu davranı lar da bulunma olasılıkları artacaktır. Sınıf düzeninin yeniden sa lanması için ise, ö retim süresinin bir kısmının harcanmasına neden olacaktır.

ö)Ö retmeden Yardım steme

Ö renciler bireysel ya da gurup halinde çalı ırken zaman zaman ö retmenin yardımına ihtiyaç duyabilirler. Ö renciler yardıma ihtiyaç duyduklarında ö retmenin masasına gidip yardım mı isteyecekler yoksa ö retmeni yanlarına mı ça ıracaklar. E er ö retmenin masasına gelmeleri bekleniyor ise, bu durum zaman kaybına ve ö rencileri kontrol edememeye neden olabilir. Çünkü di er ö rencilerin görülmesi masa ba ındaki ö renciler tarafından engelle nece inden, di er ö renciler bir an kontrolsüz kalarak sınıfın atmosferini ve düzenini bozabilirler. Ö retmen masasında oturarak ö rencilere yardım ediyorsa belki yerinde oturup da yardıma ihtiyaç duyan ö renciyi fark edemeyecektir. Böyle durumlarda birkaç ö renci gere inden fazla yardı alırken bazıları da hiç yardım alamayacaktır. Bunun için ö retmenin sınıf içinde her ö renciye rahat ula abilece i bir sınıf sistemi olu turup, sınıf içinde hareketli olması gerekmektedir. Böylece her ö renci takip edilerek yardıma ihtiyacı oldu u halde çekingenlik nedeniyle ö retmeden yardım isteyemeyen ö rencilerin de durumu görülmü olacaktır. Böylece sınıfın huzuru bozulmadan istenilen çalı ma faaliyeti gerçeikle tirilecektir.

p)Araç Gereçlerin Kullanımı

Ö retim esnasında kullanılacak olan araç ve gereçlerin derse ba lamadan önce hazır duruma getirilmesi gerekir. Aracın çalı ıp çalı madı ının kontrol edilmesi, sınıfta uygun bir yere yerle tirilmesi ö retim sırasında aracı sınıfa getirmek ve yerle tirmek için ya da bozuk bi r aracı onarmak için harcanacak olan zamanı ortadan kaldıracaktır. Meslek liselerinde atölye ortamlarında kullanılan araç gereç ve makinelerin de görevli atölye efleri ve teknisyenlerince sürekli bakımlı ve kullanıma hazır bulundurulması gerekir. E er bu materyalleri ö renciler kullanacaklarsa, bu araçların nasıl kullanılaca ının ö rencilere de ö retilmesi gerekir. Ayrıca ö rencilere da ıtılması gereken materyaller varsa bu materyallerin da ıtılması mümkün

oldu unca hızlı ve sınıfın düzeni bozulmadan gerçe kle tirilmelidir. Sınıf ve atölye düzeninin bozulmaması ve malzeme da ıtımının hızlıca gerçe kle tirilmesi için malzeme dolapları ve temrinlik depoları sınıf ve atölye içinde kolay ula abilir yerlerde bulunması gerekiri (Küçükahmet, 2003, s. 95, 96, 97, 98).

2.4.4. Sınıfta Motivasyon

Motivasyon kavramı, davranı ı ba latan, yön veren, devam ettiren veya belli davranı ların tercih edilmesini sa layan güç anlamında kullanılabilir. Motivasyon, ö rencilerin istenen görevleri yerine getirmek için zaman ve çaba harcamaya ve becerilerini kullanmaya isteklilikleriyle ilgili bir kavramdır. Her ö rencide ihtiyaçlarını kar ılama motivasyonu vardır. E er ö retmenin istedi i bir çalı ma için ö renciler yeteri kadar maotivasyona sahip de il ise, bunun nedeni bu çalı manın ö rencilerin ihtiyaçlarını kar ılamamasıdır. Ö rencinin motivasyonu, ö rencinin ba arabilece i beklentisine, ba arının sa layaca ı yarara ili kin de erlendirmeye ve ö renme ortamının ö rencinin fiziksel, duygusal ve toplumsal ihtiyaçlarını kar ılama düzeylerine ba lıdır (Karip, 2007, s.132).

Sınıfta ortaya çıkan ö renme güçlükleriyle, disiplin olaylarının birço unun kayna ı güdülenme ile ilgilidir. Güdülenme, okuldaki ö renci davranı larının yönünü, iddetini, kararlılı nı belirleyen, en önemli güç kaynaklarından biridir.

Ö renmek için her ö renci, ö retme-ö renme sürecine istekli katılmak, ö renmenin gerektirdi i ilkelere uymak, ö renmesinden sorumluluk duymak ve çalı mak zorundadır. Bu nedenle ö renme için gerekli güdülenmeyi sa lamak, okulun ve ö retmenin önce likli görevleri arasındadır. Güdülenmi ve güdülenmemi davranı lar arasında fark vardır. Güdülenmi bir ö rencide a a ıdaki davranı özellikleri görülebilir.

Igi duyma ve dikkat etmede süreklilik.

Davranı ın yapılması için çaba göstermeye ve gerekli zam an harcamaya isteklilik.

Konu üzerinde odaklanma, kendini verme ve güçlüklerle karşılaşılınca, istenilen davranışı yapmaktan vazgeçmeme, sonuca gitmede ısrarcı olma ve kararlılık.

Okulda öğrenme – öğretme etkinlikleri içinde yukarıda belirtilen davranışları gösteren öğrenci yüksek derecede güdülenmiş demektir.

Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, öğrencilerin mutlaka güdülenmesi gerekmektedir. Öğrenciyi zorla bir şeyler öğretmek oldukça zordur.

Birçok öğretmen için iyi öğrenci, öğrenmeyi isteyen yani güdülenmiş öğrenci demektir. Bu anlayışın temelinde güdülenmiş öğrencilerin öğretmenin işini kolaylaştırıyor olması bulunmaktadır.

Güdülenmiş öğrencilerin çok olduğu bir sınıfta, disiplin sorunları en aza inmekte ve dersin gerekleri yerine getirilmektedir. Öğrenme güdüsü yüksek öğrenciler, bilgi edinmeye ve kendilerini yetiştirmeye değer verirler ve bundan zevk alırlar. Öğrenmeler için özel bir çaba harcarlar ve hatta öğretmenlerini daha kaliteli öğretim vermeye güdülenirler (Küçükahmet, 2003, s.108, 109, 110).

Güdülenmişlik döngüsüne göre, insanların ihtiyaçları vardır. İnsanları harekete geçiren bu ihtiyaçlardır. İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak için bazı davranışlarda bulunurlar. Yani insan davranışlarının temelinde ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar güdülenirler. Davranışlar sonucunda bu ihtiyaçlar karşılandıında, insanlarda doyum olur. Doyum oluştuktan sonra insanların ihtiyaçları değişir ve benzeri ihtiyaçlar sürekli olarak devam eder.

Güdülenmişlik döngüsünden hareketle, öğrencilerin öğrenme için gerekli davranışları yapmalarının temelinde yatan şey, öğrencilerin öğrenmeye ihtiyaç duymalarını sağlamaktır. İlgili öğrenme ihtiyacı giderilip doyuma ulaşıldığında ise, yeni öğrenme ihtiyaçları oluşturulmalıdır. Tabii ki bu öğrenme ihtiyaçları sadece öğretmen tarafından oluşturulmamalı,

hatta önemli ölçüde öğrenimi tarafından oluşturulmalıdır. Gidülenmi lik döngüsüne göre hiçbir şekilde öğrenme ihtiyacı duymayan bir öğrenimin öğrenme için gerekli davranışları göstermesi beklenemez (Yılman, 2006, s.136). Öyleyse gidülenmek insan ihtiyaçlarına bağlı olarak kendiliğinden oluşabileceği gibi, belki zamana belki olaylara ve belki başka insanların etkilerine bağlı olarak da oluşabilir. Gidülenmenin nasıl oluştuğunu bilmek bir öğrenim için de önemlidir. Bunun için güdü türlerinin öğrenim tarafından bilinmesinde fayda vardır.

2.4.4.1.Güdü Türleri

a)Birincil ve kincil Güdüler

Güdüler birincil ve ikinci olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Birincil güdüler, biyolojik temelli olan dürtülere dayanan güdülerdir. Birincil güdüler bütün canlılarda gözlenebilir. Birincil güdülerin bazıları açlık, susuzluk gibi, vücutta bilinen bazı fizyolojik defektlerden kaynaklanmaktadır. Bu güdüler öğrenilmemi güdülerdir.

kincil güdüler ise, psikolojik ve sosyal temellidir. Bundan dolayı ikincil güdülere sosyal güdüler de denmektedir. Bu güdüler öğrenilmi ve ya öğrenilmemi güdüler olabilirler. Diğer yandan da tıpkı birincil güdüler gibi öğrenme yoluyla defektli ele uyabilirler. kincil güdülere örnek olarak, sevecenlik ve birlikte olma isteği, sosyal onay, kendilik değeri ve başarı gösterilebilir.

b)Durumluluk ve Sürekli Güdüler

Güdüler sürekliliklerine göre durumluluk ve sürekli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Durumluluk güdü, belli bir durumun etkisiyle ortaya çıkar ve geçicidir. Sürekli güdü ise kalıcıdır. Örneğin Türkçe dersini sevmeyen fakat sınava gireceği için Türkçe dersine çalışkan bir öğrenimin Türkçe öğrenmesi ile ilgili güdüsü durumluktur. Türkçe'ye ilgi duyan, dersini çalışkan ve bu alını öğrenmek istediği için Türkçe çalışkan bir öğrenimin güdüsü ise süreklidir.

c) İçsel ve Dı sal Güdüler

 renciler ya okulu sever ya da okuldan nefret eder. Bazıları  renmeyi kolay ve ilginç buldu u için okulu sever, bazıları ise  renmeyi zor ve sıkıcı buldu u için okuldan nefret eder. Bireyin ihtiyaı kar ılandı nda, ba arı güdüsü açısından ba arıya ula tı nda bir doyum elde eder. Doyum güdülenmenin kayna ını olu turur. Birey doyum elde etmek için ba arıya ula mak istiyorsa, bu içsel gdlenmedir. Bi reyin güdülenmesi dı sal etkilere  renci için özendirici hedefler seçilerek ya da peki tireçler kullanılarak geli tirilirse, bu durumda güdülenme dı saldır. Dı sal güdü, dı arıdan gelen; ödül, ceza, baskı, rica gibi etkilerle ortaya çıkar(Küçükahamet, 2003, s.110, 111).

sel ve dı sal motivasyonu arttırmaya yönelik etkinlikler;

sel motivasyon için;

 renilmesi gereken bazı içeriklerin v becerilerin neden önemli oldu unu açıklayın veya gösterin.

Merak duygusunu canlandırın, harekete geçirin.

De i ik etkinlikler düzenleyin ve duyuşal uyarılar sunun.

Oyunlar ve benze imlerden yararlanın.

 rencilerin ihtiyaçlarıyla ba lantı kurun.

 rencilerin etkinlikler için plan olu turmasına yardım edin.

Dı sal motivasyon için;

Açık anla ılır açıklamalar yapın.

Do ru geri bildirimler verin.

Ö renci için de eri olan ödüller sunun.

Ödüllerin ö renciler tarafından elde edilebilir oldu undan emin olun.

2.4.4.2.Motivasyona Duyulan htiyacın Temelleri

a)Biyolojik

Yarmayı arttırma veya azaltma.

Duyuları harekete geçirme.

Açlı ı, susuzlu u, rahatsızlı ı azaltma

Biyolojik dengelenmeyi sa lama.

b)Duygusal

Duyu sal ahengi arttırma veya azaltma.

Kendini iyi hissetme duyusunu arttırma

Kendini kötü hissetme duyusunu azaltma.

Öz benli inin güvenli ini arttırma.

yimser ve hevesli olma seviyelerini koruma.

c)Zihinsel

İlgi uyandıran bir duruma karşı ilgiyi sürekli kıılma

Anlama ve anlamlandırma becerilerini geli tirme

Dengeyi arttırma ve belirsizli i azaltma.

Bir problemi çözme ve kara verme.

Çözüm üretme.

Yıpratıcı tehdit edici riskleri etkisiz kıılma.

d)Ba arımsal

Kendisi için belirledi i amaçlara ula ma .

Bir hayalinin pe ine dü me.

Kendi hayatının dizginlerini kendi eline geçirme.

Amaca giden yoldaki riskleri ortadan kaldırma.

Ba kalarının kendi hayatı üzerindeki etkisini kaldırma.

e)Davranı sal

Önceden kar ıla ılmı uyarıcıya tepkinin tekrarı.

Haz verici, memnuniyet verici bir sonuç elde etme.

Benilen bir modele benzeme çabası.

f)Dini

Hayatının amacını anlama çabasını yüce kılma.

Kendini üstün ve ilahi bir güce bağımlı görme(İman ve Turan, 2006, s.84, 85).

2.4.4.3.Öğrencilerin Güdülenmesini Etkileyen Faktörler

- Öğrenci yeteneği
- Akademik benlik tasarımı
- Öğrenci kişilik özellikleri
- Öğretilen içerik
- Özerklik
- Öğrenilecek konuya ilgi duyma
- Öğrenme stratejileri ve öğretim yöntemleri
- Öğrenmeye ihtiyaç duyma ve öğrendiğini hissetme
- Öğrenciye pozitif dönüt sağlama
- Öğrenmede sorumluluk alma
- Yarı madan ziyade işbirliği sağlama
- Öğrenme hedefleri
- Ödül
- Arkadaş çevresi
- Aile
- Fiziksel ve sağlık sorunları

2.4.4.4. Ö retmenlerin Ö rencilerde Ö renme Motivasyonunu Arttırmak için Yapabilecekleri Bazı Etkinlikler

- Ö rencileri cesaretlendirip, güven veriniz ve potansiyellerini zorlamalarını sağlayınız.
- Ö rencilerle bireysel olarak ilgileniniz ve ö rencilerle ilgi ve düzeylerine uygun bireysel çalışmalar yapınız.
- Ö renme – ö retme etkinliklerini zenginleştiriniz.
- Ö rencilere genel bir ö renme isteğini kazandırınız.
- Peki-tireç, dönüt ve düzeltme etkinliklerin mümkün olduğunca yer veriniz.
- Ö rencileri ö retim hedeflerinden ve konunun öneminden haberdar ediniz.
- Sınıfta sıcak bir ö renme atmosferi oluşturunuz.
- Ö rencilere değerli olduklarını hissettiriniz.
- Ö rencilere karşı adil davranınız. Ö renciler arasında ayrımcılık yapmayınız.
- Ö rencilere ö renmede sorumluluk veriniz ve derse katılımlarını sağlayınız.
- Dersinizde istekli olunuz. Üst düzey motivasyon açısından ö rencilere iyi bir model olunuz.
- Ö retim ilkelerine uygun ö retim etkinlikleri düzenleyiniz(Yılman, 2006, s.161, 162).

2.4.5. İletişim

2.4.5.1. İletişimin Tanımı

İletişim, konu alan bireyin (gönderici) sahip olduğu güdü, gereksinim, algı ve tutumların oluşturduğu duygu, düşünce veya bilgilerin her türlü yolla dinleyici(alıcı) bireye veya bireylere aktarılması sürecidir. Etkin iletişim etkili ise bir kimseden diğer kimseye iletilen düşünce ve duygular bozulmadan diğer kişi tarafından olduğu gibi anlaşılır. Burada anlamların yaratılması, ortaklaştırılması ve paylaşılması süreci vurgulanmaktadır. Toplum içinde yaşayan bireyler birbirleri ile iletişimi içindedirler ve iletişimi kolaylaştırarak iletişim unsurlar yerine iletişimi zorla iletişim unsurları kullanıyorlarsa aralarında gerginlik ve çatışmalar yaşanır. Sağlıklı bir

toplumun olu masında temel olan etkili ileti im kullanıldı nda gereksiz gerginlik ve çatı malar azaldı ı gibi zaman kaybı da azalır(Ersever, 2003, s.10,11).

leti im insanlar için yadsınamaz ö neme sahip eylemler a ıdır. Her birey çevresindeki varlıklarla ileti im kurar. leti imde kimi zaman ses, kimi zaman yazı ya da resim, kimi zaman da sözel olmayan hareketler araç olarak kullanılır. En iyi ileti im farklı araçların bir arada ve birbiriyle tutarlı olarak kullanılmasıyla sa lanabilir. Bireyin dil geli imi incelendi inde ilk a amanın bedensel hareketlerin egemenli inde oldu u görülür(Batla ve Batla , 2001, s.111). Genel olarak ileti im bireyler, kümeler ve toplumlar arasında söz, yazı, görüntü , el, kol hareketleri vb. simgeler aracılı ıyla dü ünçe, dilek ve duyguların kar ılıklı iletilmesini sa layan bir etkile im sürecidir. Daha yalın bir ifadeyle ileti im iki birim arasın ileti alı veri idir. Bu alı veri te bilgilerin, dü üncelerin, duygula rın ya da tutumların benzemesi, ortak olması amaçlanır. Bu yüzden ileti im için “simgelerin payla ılma sürecidir” de denebilir.

Di er bir tanımla ileti im, duyguların dü üncelerin, tutumların, tavırların, haber ve mesajların bir ki i, bir grup ya da bir kuruma kar ılıklı olarak iletilmesidir.(Demirel, 2006, s.138)

2.4.5.2. leti im Süreci Ve leti im Araçları

nsano lu günlük hayatın bir kısmını ileti im ile geçirmektedir. Yapılan bir çalı mada uyku saatlerinin dı nda kalan sürenin %75’ini ileti imle geçirmektedir. Stevens’in yaptı ı çalı mada ileti im içinde bulunan ki i, bu sürenin %30’unu konu arak, %45’ini dinleyerek geçirmektedir.

leti imin amacına ula abilmesi için mutlaka ileti im sürecinin i lemesi gerekir.

leti im sürecinin incelenmesinde dikkate alınan temel ö eler, kaynak, mesaj, kanal, alıcı ve dönüttür.

- Kaynak, ba kası ile payla acak bir fikre sahip olan kimsedir. Bu birey, bir insan grubu ya da bir kurum olabilir. Her türlü ileti im sürecinin bir kayna ı vardır.

- Mesaj, bir ileti im sürecinde ileti ime esas olan haber ya da bilgi olarak nitelendirilir. Bu hareket, jest, mimik, ses, ı ık, resim, yazı, i aret gibi bir sembol olabilir.
- Kanal, mesajın alıcıya iletilmesini sa layan araç ve yöntemlerdir. Kaynaktan gelen mesaj bir araç ya da yöntem yardımıyla kanaldan geçerek alıcının duyu organlarından en az birine iletilmek durumundadır. Genelde ne kadar çok duyu organı devreye girerse ileti im o derece etkin olur. Bu nedenle kanalda en etkili araçlara görsel i itsel araçlardır.
- Alıcı, kaynaktan gelen mesajın iletici araç ve yöntemleri takip ederek ula tı ı ki idir. Bu, kaynaktan oldu u gibi bir birey, bir insan grubu ya da kurum olabilir.
- Dönüt, kaynaktan gelen mesaja alıcının gösterdi i tepkinin tekrar kayna a ula ması sürecidir. E er ileti im sürecinde dönüt sa lanamıyorsa ileti imin tek yönlü oldu u söylene bilir. Bu açıklamadan hareketle çift yönlü mesaj alı veri ine “ileti im” tek yönlü mesaj alı veri ine “iletim” diyebiliriz.(Radyo ve televizyon tek yönlü iletim, sohbet, tartı ma çift yönlü ileti im)

leti im sürecinde kullanılan mesajlarla kanalları olu turan sembol, araç ve Yöntemlerin tümüne birden “ileti im araç ve yöntemleri” ya da “e itim araç ve yöntemleri denilmektedir”

Sa lıklı bir ileti imin gerçekleşmesi öncelikle alıcının kaynak tarafından çok iyi tanımlanması iletilmek istenen özelliklerin alıcıya uygunlu unun ve mesaj alıcı üzerindeki anlamlılı ının iyi bir e kilde belirlenmesine ba lı olarak meydana gelir.(Demirel, 2006, s.139)

2.4.5.3.E itimde leti im Süreci

Okulda gerçekleştirilen ö retim etki nliklerinin ku kusuz en önemli unsuru, ö rencidir. Ö retmenin ileti im biçimi, sözel ve sözel olmayan davranı ları, hem ö renci davranı larını, hem de ö retim sistemini do rudan etkilemektedir. Ö retmen en iyi bilgileri aktaran birey olarak görülmemelidir. Ö retmenin performansı ve ta ıdı ı sorumluluk, ö rencinin gelecekteki ya amını belirleyici bir faktör olacaktır. Ö retmenlik mesle inin birincil ko ulu denge mesle i olmasıdır. Sa lıklı ki ilik özelliklerine sahip olmayan, sözsüz ileti im becerileri yetersiz, bilimsel, kültürel, sanatsal alanlardan yoksun, akademik çalı ma mantı ından uzak, profesyonel olmayan ki ilerin yapabilecekleri bir u ra alanı olmamalıdır(Alkan, 2000, s.14).

E itim sisteminde iyi bir e itimci olabilmek için ileti im sürecinin sürec ini çok iyi bilmek gerekir. Ö renme-ö retme sürecinde de bir e iticinin bir konuyu etkili bir biçimde ö retilmesi için ö rencileriyle etkili bir ileti im kurması gerekir.

E itimde ileti im sürecinin i leyi inde kaynak ö retmen, alıcıda ö rencidir. Mesaj ders kitabı, program içeri i ya da ö retmenin sesi, kanal da ö retim süreçleri ya da süreçte kullanılan ö retim araç ve gereçleridir. Buna göre;

Çift yönlü ileti im, e itim sürecinde daha önemlidir. Sınıf içindeki ö renci ö retmen etkile imi ve yüz yüze ili kiler çift yönlü ileti im kurulmasını sa lar. Bu nedenle iyi bir e itici ö rencilerinden gelen tepkilere (dönütlere) göre nasıl ö retti ini ya da nasıl ö retmesi gerekti ini belirleyebilir. Sınıf ortamında ö rencinin soru sorması, gülmesi, derste uyuması ya da esnemesi bir dönüt i areti olabilir.(Demirel, 2006, s.140,141)

2.4.5.4.E itimde leti imin Önemi

Ö retmenler toplumun mimarlarıdır. Onların söz ve eylemleri ço u meslek gibi sadece kendilerini ilgilendirmez. çinde ya adı ı toplumun kültür yapısının geli me sinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Ö retmen birey ve toplum üzerindeki bu etkisini, bir ileti im süreci olan e itimi planlayan, uygulayan ve de erlendiren ki i olmasından alır. Bir di er ifadeyle, onun bu gücü e itimin toplum üzerindeki gücünden kaynak lanır, beslenir (Dökmen, 2001, s.28).

Her eyden önce ö retmenler unu iyi bilmelidirler ki, ö rencinin gözünde ö retmen sıradan bir kimse de ildir; giyini i ile konu ması ile tavırları örnek bir insandır. Bunun için, ö retmen her hareketine dikkat etmek zorundadır. E itimde görmenin, uygulamanın, örnek olmanın önemi büyüktür.

Yapılan ara tırmalara göre; genel olarak insanlar bir defa okuduklarının %10'unu, bir defa dinlediklerinin %20'sini bir defa gördüklerinin %30'unu, bir kere görüp dinlediklerinin %50'sini, bir kere anlattıklarının %70'ini ve bir kere anlatıp uyguladıklarının %90'ını

ö renirler.

E itimde ba arının temeli, e iten ile e itilen arasında hiçbir anla mazlı ın, olumsuzlu un bulunmamasıdır; ileti imin tam olmasıdır. Bunun için aralarında se vgi, saygı ve güven sa lanması gerekir.

nsan, bilgiye rehbersiz de ula abilir. Hele zamanımızda bu çok daha kolayla mı tır. Fakat e itim böyle de ildir. Do umundan ölümüne kadar e itime, e iticiye muhtaçtır insan. O, nasıl bir çevrede yeti irse, ona göre bir ki ili e sahip olur. nsanlar, özellikle çocuklar ve gençler, gördüklerini taklit eder, ö rendiklerini yaparlar. nsanın müspet ki ilik sahibi olabilmesi için, her zaman müspet eyler görüp, müspet eyler ö renmesi gerekir. Çünkü menfi örnekler ve menfi mesajlar onun menfi ki ilik sahibi olmasına neden olur.

Bunun için insan, daima güzel örnekler görmeye ve onu müspet ki ilik sahibi yapacak bilgileri ö renmeye ve müspet mesajları almaya muhtaçtır. E itimdeki en büyük zorluk, e itimcilerin büyük ço unlu unun, konularında uzman olmalarına ra men, ö rencilerini tanımamalarıdır. En iyi e itimci, ö rencilerine ö renme heyecanı a ılayan ve onları takdir ve te vik ederek, kabiliyetlerini geli tiren ve onlarla ahenk kurandır. Ahenk, muhatabın dünyasına girerek, ona onu, anladı ımızı hissettirmek, yani onunla sa lıklı ileti im, diyalog kurmaktır. Usta ileti imciler, sa lıklı ileti im kuranlardır. En iyi ö retmenler, usta ileti imci olanlardır.

leti im; iki taraf arasındaki duygu ve dü ünçe veya mesaj alı veri idir. leti im olmadan taraflar anla amaz ve uzla amazlar. Bütün anla mazlıkların sebebi sa lıksız ileti imdir. yi ileti imde bulunmanın kuralı, dikkatli olmak, iyi bir dinleyici olmak, muhatabına saygı göstermek ve onun bakı açısını kavramaktır. Bunun içi n gözlerimiz muhatabımızın duru unda, jest ve mimiklerinde, kula ımız ve aklımız sözlerinde olmalıdır.

Bir kitabı ya da haritayı okumayı ö rendi imiz gibi, aynı ustalıkla ki ileri de okumayı, ö renebiliriz. Bunun için insanların söyledikleri sözlerinin yan ısıra, beden dilini de anlamamız gerekir. Hatta, beden dili sözlerden daha önemlidir. Çünkü, sözler ile beden dili farklı ise,

geçerli olanı beden dilidir. Usta ileti imciler, ki ileri okuyabilen ve ileti imi engelleyen sebeplerden kaçınanlardır.

nsanlarla ileti im kurmayı engelleyen sebepler unlardır: Tenkit etmek, emir vermek, çok konu mak, gözda ı vermek, öfkeye kapılmak, münaka a etmek, suçlamak, yargılamak, ba ırarak konu mak, azarlamak, iyi bir dinleyici olmamak, ad takmak, a a ılamak, alay etmek, aleyhinde konu mak, konuyu saptırmak, oyalamak, sorguya çekmek, sözünden dönmek, laubali olmak, surat asmak, takdir ve te vik unsurunu yerinde kullanmamak sevmedi ini ve güvenmedi ini söylemek, te ekkür beklenen yerde te ekkür etmemek, ihtiyaç duyulan yerde yardıma hazır oldu unu bildirmemek. yi e itimciler, muhataplarının bakı açılarını kavrayıp, her eyi onların gözüyle görürler. Ba arılı e itimciler ve ba arılı yöneticiler, usta birer ileti imcidirler. (http://www.bizimsahife.com/gbahcesi/gb.egitimde_i letisinin_onemi_15.htm).

2.4.6. Sınıfta ileti im

2.4.6.1. ileti im Ortamı

Sınıf, ö retmen ve ö rencilerin e itsel amaçlara ula abilmek için kendilerinde var olan ve çe itli ileti im araçlarıyla sa ladıkları bilgi ve ya antıları, uygun bir düzenleni le payla tıkları ortamdır. Bu payla ım ileti imle olur. Ö rencilerin hazır bulunu luk düzeylerinin, ilgi ve gereksinimlerinin, yeterliklerinin, olanaklarının ö retmence; e itsel amaçların, araçların, düzenleni in ö retmen kılavuzlu unda birlikte belirlenmesi ileti imle olur. I eti im bu haber ve bilgilerin çok yönlü akimidir. Ö retmenden ö rencilere, ö rencilerden birbirlerine, ö rencilerden ö retmene, çevreden hepsine haber ve bilgiler çok yönlü olarak akar.

Sınıf içindeki ö retmen sosyal ve fiziksel çevresini kasıtlı olarak e tkilemek için ileti im kurur. Ö retmenin ileti im becerisini artırmak amacıyla ileti im olgusunu çözümlerken öncelikle kendi kendisine u gibi soruları sorması ve cevaplaması gerekir:

- Günderece im mesaj sonrasında ne olmasını bekliyorum?
- Çevremi etkileme anlamında neyi başarmak istiyorum?
- Girece im ileti im sonucu olarak öğrencilerimin neye inanmalarını, ne söylemelerini, ne yapmalarını istiyorum?
- Psikolojik anlamada, öğrencilerimde hangi etkiyi oluşturmak ve onlardan hangi tepkiyi almak istiyorum?
- Bu soruları öğrenci retme - öğrenci renme etkinliği öncesinde cevaplayan öğretmenlerin daha iyi bir öğrenci retme - öğrenci renme ortamı yaratabilecekleri düşünülmektedir.

Eğitimde ileti im sürecinin ileri leyi inde kaynak öğretmen, alıcı da öğrencilerdir (Bkz. ekil 2).Mesaj ders kitabı, program içeri i ya da öğretmenin yaptığı konularlardır. Kanal ise, öğrenci retim süreçleri ya da süreçte kullanılan öğrenci retim araç ve gereçleridir. Öğrenci renci tepkileri ise dönütü yansıtmaktadır. Buna göre sınıf içindeki ileti im ortamındaki gibi görülebilir.

Sınıf ortamında etkili bir ileti im gerçekleşebilmesi öncelikle kaynak konumunda olan öğretmenin konuyu etkili bir şekilde öğretebilmesine ve öğrencileri ile sağlıklı bir ileti im kurmasına bağlıdır.

Öğretmenin bilgiyi ve deneyimi kendi tekelinde görmesi tek yönlü ileti ime yol açar. Öğretmenin konular hakkının kontrolünü elinde bulundurması, öğrencinin ne zaman ve hangi konuda katılması gerektiğine karar vermesi ve tartışma konularını kendisinin seçmesi öğrenci katılımını azaltmakta, sınıf içi ileti im ortamını olumsuz yönde etkilemektedir.

Çift yönlü ileti im, eğitim sürecinde çok önemlidir. Sınıf içindeki öğrenci -öğretmen etkileşimi ve yüz yüze iletişimlerin çift yönlü iletişimin kurulmasını sağlar. Bu nedenle iyi bir öğretmen öğrencilerden gelen tepkilere (dönütlere) göre nasıl öğrettiğini ya da nasıl öğretmesi

gerekti ini belirleyebilir. Sınıf ortamında ö rencinin soru sorması, derste uyuması ya da esnemesi birer dönüttür.

Etkile im, birbirini kar ılıklı etkileme sürecidir. Bu süreç, sınıf ort amında ö retmen-ö renci, ö renci-ö retmen arasında gerçekleşmektedir. Sınıf içindeki çift yönlü ileti im etkili bir etkile ime yol açar. Sınıf içi ileti im sadece mesaj alı verisi olarak görülmemelidir; bilgilerin ö retmen ve ö renci tarafından yaratılmas ı olarak görülmelidir.

Sınıf içi etkile im sürecinde ö retmen-ö renci ili kileri incelendi inde her sınıfın ö renmeyi olumlu ve olumsuz yönde etkileyece i bir atmosferi, iklimi bulunmaktadır. Sınıf iklimi, ö retmenin izledi i ö retme strateji, yöntem ve teknikleri ile kullanıldı ı ileti im sanatı ile yakından ilgilidir. E itim ortamında ileti imin ba arıya ula ması, ö retmen -ö renci etkile iminin yönüne ba lı olarak de i ebilmektedir. Sınıf için etkile imin yönü ve süreci Lingren'e göre a a ıdaki ekillerdeki gibi gerçekleşmektedir.

Çift yönlü ileti im hem ö renciler hem de ö retmen arasında gerçekleşir.

Sınıf düzeni ve yerle im planı da sınıf içi ileti imi etkilemektedir. Geleneksel sınıf düzeninde sıralar sabit oldu undan grup çalı maları ve grup etkil e imi az olmakta; buna kar ın ö retmen merkezli uygulamalar a ırlık kazanmaktadır.

Sınıf içinde sa lıklı bir ileti im ortamı ile ö retmen -ö renci çeli kisinin giderilmesi, çift yönlü ileti im yoluyla “ö rencinin ö retmeni”, “ö retmenin ö rencileri kavraml arı, yerini “ö rencile en ö retmenler” ve “ö retmenle en ö renciler” kavramlarına bırakmasıyla mümkündür.

Ö retmenin ö rencile ebilmesi, ö rencinin de ö retmenle ebilmesi için ö retmemin sınıf içindeki ö retme-ö renme sürecinin etkilili ini artırmaya, ö rencilerle arasındaki ili kiden ba laması, ö rencinin de sınıfta yaratıcı bir güç olarak bulundu unu dikkate alması gerekir.

Öyleyse, sınıf için ileti im sadece mesaj alı veri i olarak görülmemeli; bilgilerin ö retmen ve ö renci tarafından yaratılması olarak görülmelidir.

Bu nedenle, ö renci-ö retmen ileti iminde her iki taraf aynı derecede etkinlik göstererek, ö retmen bilgiyi yanlı anla ılmaya imkan vermeyecek ekilde, ö rencinin de sahip oldu u geli im düzeyini dikkate almak suretiyle ö renciye aktarmalıdır. Ö retmen, ileti im sürecinde baskıcı bir tutum ve davranı yerine, ö rencinin kendisiyle ileti im kurmasını sa lamaya imkân verecek demokratik bir tutum ve davranı gösterebilmelidir(http://www.firat.edu.tr/sanalunv/otmg/sinifta_ilet_ort.htm).

2.4.6.2.Ö renci-Ö retmen ileti imi.

Her sınıfın ve okulun atmosferine yansıyan sosyal ko ullar, ö retimde önemli bir rol oynar. Elverişli sosyal ko ulların olu umu, ö rencileri güdüleyecek ve etkin ö renmelerini arttıracak ö retmenin ö retmeye yakla ım kapasitesi içeri sinde yer alır. Her eyden önce, ö retmen sınıfındaki ö renciler arasındaki ili kileri bilmeli ve bunları ö retime katkı getirecek ekilde kullanmalıdır. Ö retmen ö rencileri sorun çözmeye dahil edip çözümlerini, tartı malarını ve ele tirilerini dikkate almalıdır.

Ö retmenin ö rencilerle ileti im kurma ekli onun ki ili inin ve profesyonelli inin ayırt edici bir özelli didir. Bu, ö retmenin ö retim biçiminin ö rencilerin tanıyabilece i, görünür bir kanıttır. Ö retmen ö retme hedeflerini aslında ileti im yoluyla fark eder. Sonuç olarak, ileti imin yönü aslında ö retimin niteli ini belirler. Ö renme -ö retme sürecinde ileti im ö rencilerin kendi arasındaki ileti imi de içerir.

Etkile im ve ileti im; kar ılıklı güvenle, olumlu duygularla, tutumlarla ve bireysel ki iliklerdeki olumlu özelliklere yönelik bir düzenlemeyle, ho görüyle, birbirlerini anlamak için çaba harcamayla, de erlendirirken yansız tutumlarla, gerilim ve olumsuz yakla ımların yok edilmesiyle zengin bir ekilde gerçekleşir. Ö retmenin ö rencilerle olan ileti im ekli, sınıf atmosferinde ve okul kültüründe önemli bir rol oynar. ileti im ekli ve ö retmenin

ileti im yeterlili i ö renci davranı ları için önemli bir model olu turur. Ki i pek çok ekilde ileti im kurar. Bunlar; Sözlü olarak, a ızda yazılı olarak sözcüklerle, sözlü olmadan, sözcükleri kullanmadan ve hareketler yoluyla ileti im (Ünal, Ada, 1999, s.241).

2.4.6.3.Sözlü leti im.

Yüzyıllardır kullanırız sözlü ileti imi. Kitle ileti im araçlarının bulunmadı ı ya da bunlara çok güvenilmedi i zamanlarda sözlü ileti im toplumların hayatında daha da çok önem kazanmı tır. Sözlü ileti im insano lunun en geleneksel haberle me yöntemidir. Geleneksel bir ileti im türü olan sözlü ileti imin toplumların kültürel kimliklerinin korunmasında, geleneklerinin ya atılmasında ne denli önemli oldu unu Hıfzı Topuz "Kara Afrika'da leti im" isimli ererinde çok iyi anlatmaktadır:

"Geleneksel ileti im Kara Afrika'da yüzyıllar boyu çok önemli bir rol oynamı . Afrikalıların tarihsel zenginlikleri ve mirasları, görenekleri hep b u yollarla ku aktan ku a a tanıtılmı tır. Malili ünlü folklor uzmanı Hampate Ba "Ya lı bir ki inin ölmesi bir kütüphanenin yanması demektir" der. Ya lılar bir ileti im hazinesidir Afrika'da. Afrika tarihini gençlere yüzyıllar boyu ya lılar anlatmı tır. Geleneksel ileti im her eyden önce sözlü ileti ime dayanır. Nedir bu sözlü ileti im? Kar ılıklı konu ma, tartı ma, ya anmı olayların anlatılması, griot denen halk ozanlarının ve çalgıcıların anlattıkları öyküler, atasözleri, arkılar, destanlar, pazar yerle rinde, bayramlarda ve kutsal törenlerde yapılan konu malar, çocukların e itilmesi için düzenlenen kutsal e itim kamplarında anlatılanlar, yüce ruhlara, kutsal güçlere, tanrılara, do aya ve ataların ruhlarına saygıyı sa lamak için söylenen sözler, verilen ö ütler... Geleneksel ileti im i te bunlara dayanır, kökünü kara Afrika'nın binlerce yıllık tarihinde bulur.

Ya biz? Biz çok mu farklıyız? Kara Afrikalı sözlü ileti imden vazgeçmedi de, biz geçtik mi? Kim vazgeçebilir ki? Bir günlü üne kente inip de köyüne dönen anlatmaz mı gördüklerini, duyduklarını?

Sevenleri arasında "emmi" diye anılan emekli öğretmen Musa Uysal, anılarını kaleme aldı. "Nereden Nereye" isimli kitabında ilk çocukluk yıllarında aldığı radyo için, ve özellikle de Ankara'dan "öhh" diyenin öksürü ünün, halay çekenin ayak sesinin duyulduğu radyoyu görmek üzere kente ilk gidişini de anlatır:

"... Meydandaki kahvenin önü gittikçe kalabalıklaşıyordu. Sandalyeler sıklaştı. Sandalye bulamayanlar küme ayakta duruyordu. Meydanın her tarafı dolmuştu insanlarla. Çok geçmeden radyonun sesi yayıldı etrafa. Kestiremedim birden sesin nereden geldiğini. Silindirik, silindirik, kırpık bıyıklı adam çenemi tuttu, sesin geldiği tarafa çevirdi yüzümü. 'Uduvarda zurnanın kulağına benzer bir kutu var ya, işte o kutudan geliyor ses, o kutu konuşuyor' dedi. Kolaçık Mustafa'nın anlattıklarını görüyorum; radyonun sesini de duyuyordum şimdi. Ajans haberleri diye sessizce dinliyordum kalabalık. 'Gazi Mustafa Kemal Hazretleri İstanbul'dan Ankara'ya avdet etti (döndü). Bu yıl Cumhuriyetin onuncu yılı, bütün yurttaki büyük bir merasimle (törenle) kutlanacak'. Haberler bittikten sonra, radyoda 'Cilveli Haberim gel beri' türküsü söylendi. Duyduklarımı ezberlemeye çalıştım. Çok hoşuma gitmişti radyonun söylediği türküyü. Köye dönünce siparişleri sahiplerine vereceğim. Gördüklerimi, duyduklarımı, hepsini, anlatacağım arkadaşlarıma".

Görüldüğü gibi, ister Kara Afrika'nın, ister Ak Deniz'in, isterse denizlerin ötesindeki bir kıtanın çok gelişmiş bir ülkesinde yaşıyaymış, insanlar; kültürlerini, göreneklerini, gördüklerini, yaşadıklarını ve duyduklarını aktarıırken temel iletişim aracı olarak sözlü iletişimi kullanmışlardır.

İnsanlar bireysel ve toplumsal ilişkilerinde sürekli olarak konuşan ve dinleyen konumunda bulunuyor. Bu nedenle çok konuşmamıza, bu nedenle çok dinlememize karşın bu iki etkinlikte acaba başarılmıyız? Bu soruya "evet" demek çok zor. Öyle olsaydı konuşanın dinleyenden, dinleyenin de konuşandan yakınına pek tanık olmazdık. Bu yakınmalar toplumun her kesiminde olduğu gibi toplumsal bir kurum olan okul ortamında da çıkar karşımıza.

Öğretmenlerin kendi aralarındaki konuşmalarına böyle bir kulak verdiğimizde;

- Bu ö renciler dinlemesini bilmiyor.

- Söylediklerimi hiç anlamıyorlar.

- Anlamak istemiyorlar.

- Konu masını bile bilmiyorlar ki.

- O kadar anlattım yine de .....

türünden yakınmalarına tanık oluruz.

Ö rencilerin kendi aralarındaki, ö retmenlerine ili kin yakınmaları da pek farklı de ildir. Onlar da benzeri yakınmaları dile getirir:

- Anlatmasını bilmiyor.

- Bizi dinlemiyor.

- Ben konu uyorum, o pencereden dı arı bakıyor.

- Kullandı ı sözcükleri bile anlamıyorum.

- Böyle de ruhsuz ders anlatılmaz ki....

Bu tür yakınmaları daha da ço altabiliriz. Acaba konu mayı mı bilmiyoruz, yoksa dinl emeyi mi? Yukarıdaki örneklerde sıralanan yakınmalara bakılırsa her ikisinde de yetersizliklerimizin olabilece ini dü ünme zorundayız. Öyleyse, daha iyi konu an, daha iyi dinleyen bireyler olmak; ayrıca konu masını ve dinlemesini bilen bireyler yeti tirme k için konu ma ve dinleme becerileri üzerine e ilmemiz gerekmektedir.

Önceki satırlarda sergilendi i gibi birbirlerini konu ma ve dinleme yetersizli i ile suçlayan tarafların varlı ı içerisinde de konu an toplum yaratmaya çalı ıyoruz. Çocuklarımızın, gençlerimizin, aydınlarımızın, sokaktaki insanlarımızın konu masını istiyoruz. Ne var ki konu ma bir takım anlamlı seslerin gırtlak ve a ız aracılı ıyla çıkarılması de ildir.

Konu ma, duygu, dü ünçe ve dileklerimizi görsel ve i itsel ö eler aracılı ıyla kar ı mızdakine iletmektir.

Konu maya ça lar boyunca önem verilmi , ama bu arada konu macıya da bir sorumluluk yüklenmi tir. Aristo'nun dedi i gibi konu macının "kendini bilerek" konu ması ye lenmi tir. Söz ustaları sözün önemini vurgularken Aristo'dan farklı d ü ünmemi lerdir:

"insanda dilince de i ir kader, Ya yurda ba olur, ya ba ı gider." Yusuf Has Hacip

"Sözünü bilen ki inin, Yüzünü a ede bir söz, Sözünü pi irip diyenin, sini sa ede bir söz, Söz ola kese sava ı, Söz ola kestire ba ı. "Yunus Emre

Belki de konu macının yüklenmesi gereken bu sorumluluktan kaçmak için ve belki de do runun ortaya çıkmasıyla huzurunun bozulmasından korkan bazı egemen güçlerin baskısıyla olacak, kendini bilerek konu mak yerine hiç konu mamak ye lenir olmu ve konu mak yerine konu mamaya özendiren atasözleri dikilmi kar ımıza:

- Söz gümü se sükut altındır.
- Bülbülün çekti i dili belasıdır.
- Dil susmayınca ba esen olmaz.
- Do ru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.

- Dilini tut, danayı güüt. Daha da ileri gidilmi , birisini övmek için "A zı var, dili yok!" denilmi .

Oysa insanin susması, toplumun susturulması hiçbir zaman iyiye i aret sayılmamı tır. Bir atasözümüzde de, öncekilerin tersine, öyle cesaretlendirilmektedir insano lu konu maya:

" nsanin söylemezinden, suyun ar lamazından kork!" Suat Ta er,

Karacaoglan'ın a a ıdaki dizesine yer verir kitabında: "Yi it sevdi inden olur sarılması sarılmayı" ve "ben de söyle derim" diyerek ekler:

" nsan insanlı ından olur konu maya konu maya".

Ta er'in söylediklerine kulak vererek sınıf içindeki ö retmenin, ö rencilerini konu tura konu tura onların insanlıklarını daha da güçlü bir biçimde özümsemelerine ve peki tirmelerine yardımcı olmaları gerekir. Ö rencisine etkili konu mayı, sorumlulu unu bilerek konu mayı ö retecek ö retmenin öncelikle de kendini etkili ve sorumlu bir konu macı kılması zorunlulu u vardır(http://www.firat.edu.tr/sanalunv/otmg/sozlu_ilet.htm).

Ö retmenin sözlü ileti im düzeyi ve onun çevresinde yansıtılmı olan dü ünçe biçimi, onun içeri i, stili, yapısı ve bir konu ma ö esi ile tanımlanır. leti imin sözlü ekli, belli bir dilin dilbilgisi bakımından do ru sayılabilir. Ö retmen aynı zamanda kendi konu alanının özel dilinde de uzmanla ır. Gürültü, sesin dinami i, tempo, tonlama, anlatım biçimi ve konu manın co kunlu u ö retmenin sözlü ileti iminde önemli bir rol oynar.

a)Gürültü, sözlü ifadenin yo unlu udur. Arka sıradaki ö rencilerin i itmesi, anlaması ve aynı imkânlara sahip olması için ö renci sayısı, sınıfın büyüklü ü ve sesin da ılım biçimi gibi sınıf içerisindeki bazı ko ullar ayarlanmalıdır. Sesin gücü ki isel bir ön arttır. Alçak sesli bir ö retmen ö retme i inde ba arılı olamaz. A ırkı yüksek ya da alçak ses ki iyi yorar ve dikkatini toplama yetene ini azaltır.

b)Ses dinami i, ö retmenin iletmek istedi i mesajın istenilen ekli ve içeri i ile sınıfa sunabilme becerisidir. Dinamik bir ses tonu, sınıfa sunulmak istenen mesajlara ilave duygusal bir anlam katmayı, konu ma esnasında dikkat çekmeyi ve derece derece dersin akı na göre ses tonunu de i tirmeyi ifade eder. Dinamik bir ses, canlı, etkileyici fakat dramatik de ildir. Monoton bir ses tonu ö renciler üzerinde etkili de ildir, çünkü be yapıdaki bir ö retmen sesi dikkat etme ve konsantre olma kapasitesini sınırlar.

c)Tempo, konu ma hızını gösterir. A ırı hızlı ya da aceleci konu ma ö renciler için anlaşılabilir ve yeti ilebilir de ildir; yavaş olanı ise ö rencileri uyutur.

d)Anlatım biçimi, konu manın ritmidir. Ö retmen do al ritme dikkat etti i ölçüde konu ması ve sunusu oldukça dengeli gibi görünecektir.

e)Konu manın co kunlu u, yukarıda ifade edilen sözlü ileti im ö eleri arasındaki dengenin bir sonucudur. Ö retmenin ö retti i derse, ö rencilere, kendi mesle ine ve hayata kar ı tavırlarını yansıtır. Sözlü ifade ile sözsüz ileti imlerin yani jest ve mimikle rin uyum içerisinde olması önemlidir. Konu madaki co kunun di er ileti im de i kenleriyle çeli kili olmasının ö retmenin yetersiz, komik ya da ilgisiz gösterebilir (Ünal, Ada, 1999 s.242, 243).

2.4.6.4.Sözsüz ileti im

Ö retmenler ileti ime açık olmak zorundadır. Etkili ileti im davranı nda bulunmak isteyen ö retmen, ö rencilerin davranı larını kestirebilmeli ve kendi davranı larının da farkında olmalıdır. Sözlü ifadenin yanında, jest ve mimikleri, mesajları iletmede önemli rol oynar. Ö retmenin sınıf iç konumu, ileti im sürecini etkileyen önemli etkenlerden biridir. Sınıf içinde bilgisinin dı nda, görünüm ve davranı larıyla da otoritenin kayna ı olmalıdır. Duru u, bakı ı, hareketleri bu otoriteyi yansıtmalıdır (Schober, 1999, s.120).

Sözel ileti im insano lunun üzerinde en çok çalı tı ı etkinliklerden birisidir. İkokuldan üniversiteye kadar her okul düzeyinde ö rencilerden konu ma ve yazı dilinin yapılarını

ö renmeleri istenir. Sözel dile egemen olmadıkça gerçek anlamda e itilmi sayılmazlar. Öte yandan, sözsüz ileti im ise nsano lunun üzerinde çok az durdu u bir etkinlik olagelmi tir. Oysa insanın ileti imi tek ba ma sözcüklerle sınırlandırılmaz. Öyle olsaydı, ileti imle ilgili sorunlarımız birkaç taneyi geçmezdi. Telefon, radyo ve televizyonun insan sesini dünya nın her kö esine ve anında ula tırmasına kar ın günümüzde "ileti im eksikli i" kavramının daha yaygın biçimde kullanıldı ı da inanılmaz bir gerçek olarak belirmektedir. Bunun nedeni belki de insano lunun sadece konu mayı ö renmi ; ancak, temelde sözsüz ile ti im kuran bir yaratık olmasıdır. nsano lu sözcüklere güvenmemektedir. leti im çatı maları sıklıkla, insanların, söylediklerinin ba kaları tarafından kendi kafalarındaki biçimde anla ılaca ma inanmalarından do maktadır.

nsanlara tüm ileti im kanalları açık olmasına kar ın, sadece sözcüklerin olu turdu u kanal, bunlar arasında belki de anlamları ta ima kapasitesi en az olan kanaldır. Oysa insanlar tüm bedenleri ile ileti im kurarlar. Bedene özgü anlam daha güvenilir olmaktadır. Bedenin sessiz diline ters dü en sözcükler pek az dikkate alınır. Öyle ki, birbirleriyle sürekli konu an insanların söyledikleri ile sözel olmayan davranı ları uyu madıkça aralarında bir ileti im eksikli i de il bir inan eksikli i olu maktadır.

Beden dilimiz jestler, mimikler, oturu , duru gibi çe itli tavırlarla kendini ortaya koyar. nsanlar arası ileti imde bireyin durumuna ili kin de erlendirmelerini ta ıyan bu araçlara sözsüz mesajlar denir. Sözsüz mesajlarla yapılan bu anlatım biçimine de sözsüz ileti im denir. Sözsüz mesajlar insanın evrimsel geli imindeki ilk anlatım biçimidir. Albert Mehrabian beden, ses ve sözcüklerin ileti imi ne kadar etkiledi ini belirlemek için yaptı ı ara tırma sonunda; beden % 55, sesin %38, sözcüklerin % 7 oranında etkili oldu u sonucuna varmı tır. Aynı amaçla gerçekle tirdi i ara tırmasında Ken Cooper, ileti imde beden % 60, sesin % 30, sözcüklerin ise % 10 oranında etkili oldu unu bulmu tur. Sesin de sözsüz ileti im bütünü içinde yer aldı ı dü ünüldü ünde günlük ileti imimizde sözcüklerin yer inin sadece % 10 oldu u gerçe i ortaya çıkmaktadır. u halde bizler ileti im kurarken jestlerimizi, mimiklerimizi, sesimizin tonunu vb. sözel olmayan elemanları ileti imdeki yeri ortalama % 10

olan sözcükleri güçlendirmek, daha anlamlı kılmak için kullanılmaktadır. Başka bir söyleyişle, gönderdiği mesajlar söylediklerimizden çok daha fazla olabilmektedir.

Sözsüz iletişim günlük iletişimde böylesine pay sahibi olur ve öğretmenlerin de bu konu üzerine önemli ölçüde eğilmelerini gerektirmektedir. Çünkü öğretmen hizmetlerinin niteliğini büyük ölçüde öğretmen davranışları belirlemektedir. Öğretmen davranışlarını önemli kılan nedenlerin başında ise, bu davranışların sonuçta öğrenci davranışlarını şekillendirmesi gelmektedir. Başka bir söyleyişle, öğrencide oluşan davranışlar öğretmen davranışlarının bir yansımasıdır. Eğitimcilerin nitelikleri kendilerini eğiten öğrencilerin nitelikleri ile özdeş sayılabilmektedir.

Gallovvay, sözsüz iletişim konusunda yaptığı incelemelerde her eğitim sisteminin kendine özgü bir iletişim repertuarının olduğunu; bunların öğretmenler tarafından sınıf etkileşiminde kullanıldığını ve öğrencileri büyük ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur.

Öğrencileriyle girdiği iletişimde sözcüklerini daha anlamlı kılmaya çaba gösteren öğretmenin sözsüz iletişimin varlığını çok iyi kavraması ve sözsüz iletişimin büyük gücünden yararlanması zorunludur. Rosenfeld tarafından gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda derse hazırlıklı gelen öğretmenlerin yüz ifadeleri, konu madaki etkinlikleri, gülümseme biçimleri, jest ve mimikleri gibi davranışlarının derse hazırlıksız gelen öğretmenlerin aynı davranışlarına oranla yaklaşık iki kat daha etkili olduğu bulunmuştur.

Kimi zaman, insanların duygularını anlamak gerçekten zordur. Kendilerine sormazsınız, çünkü ne hissettiklerini çok netlikle söylemek istemezler, söylemek isteseler bile, çok kez duygularını kendileri de pek bilemezler. Bu öğrencilerin kafalarının içine girip ne hissettiklerini öğrenemeyeceğimize göre, yüz ifadelerine, beden belirtilerine bakarsak, o anda nasıl bir duygu içinde olduklarını anlamaya çalışırız.

a)Yüz fadeleri:

nsan bedeninin en dikkat çeken yeri yüz, yüzde ise en çok dikkat çeken yer gözlerdir. ki insan arasındaki gerçek ileti im göz göze gelmekle ba ladı ndan gözlerin ve ba kı ın büyük bir anlam ve önemi vardır. Bir kimse gözünüze bakıyorsa size ilgi duyuyor demektir. Kar ısındaki insan ya da nesneye ilgi duyan insanın gözbebekleri açılır. Öte yandan bir kimse, gözünü gözünüzden kaçırmakla, sizden bir ey saklamak durumunda o ldu unu ifade edebilir. Bu nedenle kar ısındakini etkilemek isteyen insanlar gözlerinin içine bakarak konu urlar. Ö retmen, sınıf ortamında, ö rencileriyle göz göze temasını koruyarak mesajını daha etkili bir biçimde iletebilece i gibi onlardan gelecek mes ajları almada ve anlamlandırmada daha etkili bir konuma gelir.

Pektas (1988) tarafından sözel olmayan ö retmen davranı larının ö retime etkilerinin de erlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir ara tırmanın bulgularına göre ö retmenlerin sözel olmayan davranı larında iki önemli nokta dikkati çekmektedir. Birincisi, ö retmenler sınıfa giri hareketi ile ö rencileri pek etkileyememekle beraber, sınıftaki ilk hareketleriyle ö rencilerle daha iyi bir ileti im ve etkile im kurabildikleri saptanmı tır, ikincis i, ö renciye vermek istedikleri mesajları, ses ve konu ma biçimleri kadar, yüz, kas ve göz ifadeleri kullanarak iletebildikleri gözlemlenmi tir.

b)Jest Ve Mimikler:

Yüz kaslarının anlatım amaçlı kullanımı mimikleri; ba , el, kol, bacak ve bedenin kullanım ı da jestleri olu turur. Jest ve mimikler "esas" ve "ikincil" olarak ikiye ayrılır. Esas jest ve mimikler, dü ünçe ve duygularımızı destekleyen, onları somutla tıran hareketlerimizdir. Örne in sohbet sırasında göz kırpması, ba ı sallama, kolları açma gibi i aret ve hareketler iletmek istedi imiz ve programladı ımız bir mesajı içeren jestlerdir. Öte yandan kendili inden gelen ve hiç beklemedi imiz bir anda bizi yakalayan esneme ya da hap ırma gibi durumlarda bile jest söz konusudur. Esas olarak anlatıma katkıda bulunmayan ve kendili inden (refleksiv olarak) ortaya çıkan bu hareketlere ikincil jest ve mimik denir.

Esas jest ve mimikler; biyolojik kökenli ve temel duyguları dile getiren "anlatım jest ve mimikleri"; gelenek ve göreneklere göre olması gereken davranışların olduğu "toplumsal jest ve mimikleri", ve bir öykünmeyi ya da tanımlamayı yansıtan "mimik jestler" olarak üçe ayrılır.

Anlatım jest ve mimikleri özellikle yüz ifadelerinde ortaya çıkan, biyo-psikolojik kökenli temel duyguları dile getiren hareketlerdir. Mutluluk, korku, öfke, açlık, üzüntü ve tiksinti duyguları ile ilgili bu hareketler hemen tüm insanlarda ortaktır.

Öğrencisiyle yüz yüze iletişimde olan öğretmen, öğrencisinin yüzünde beliren ifadeleri anlamlandırmakta güçlük çekmeyecektir. Öğrencisinin yüzünde beliren olumsuz ifadenin kendisinden de kaynaklanabileceğini düşünerek verdiği sözlü ya da sözsüz tüm mesajları kendi içinde tartıp gerekirse yeni mesajlarla öğrencisinin rahatlamasına yardımcı olacaktır. Örneğin, verilen bir tanımı öğrenci anlamadığında yüzünde bir açlık ifadesi olur. Öğretmen bu ifadeyi yakaladığında ek mesajlar göndererek öğrencisine yardımcı olur. Duyarlı bir öğretmen öğrencileriyle sürekli göz temasını koruyarak onların yüz ifadelerini ve öteki sözsüz davranışlarını okumaya çalışacaktır.

Toplumsal jest ve mimikler, toplumsal gereklere bağlı olarak gösterilenlerdir. Bireyin toplumsal konumu ve rolü gereği yaptığı ve yapmak zorunda olduğu hareketlerdir. Okulda ya da okul dışında öğretmenle öğrencinin selamlanması, öğretmen sınıfa girdiği zaman öğrencinin ayağa kalkması, öğrenci velisi okula geldiğinde öğretmenin onu konuk kabul ederek güler yüz göstermesi vb. hareketler bu gruba girmektedir. Bunlar toplumda çok yaygın kabul gören hareketlerdir. Öğretmenlerin içinde buldukları toplumun değerlerine ters düşecek hareketleri yapmaktan kaçınmaları gerekir. Örneğin zaman zaman yabancı filmlerde öğretmenin öğrenci karısında ayaklarını masanın üzerine koyarak oturduğunu izleriz. Toplumumuzda böylesi bir hareket hoş karşılanmaz, kınanır. Kültürümüzde öğretmen kendi özel odasında bile öğrencisiyle bu biçimde konuşma hakkına sahip olamaz.

Bir ö renci de ö retmen ve ço u ö renci tarafından ho kar ılanmayacak bir davranı sergileyebilir. Bu onun saygısızca davranma iste inden de il de henüz do ruyu ö renmemi olmasından kaynaklanabilir. Ku kusuz ki ö retmenin buradaki görevi o davranı n kökenini ara tırmak ve ö renciye do rusunu kazandırmaya çalı mak olacaktır.

Mimik jestler grubunda ise tiyatro oyuncularının, pandom im sanatçılarının oyun gere i yaptıkları hareketleri, taklitleri, bir olayı ya da bir eylemi anlatan ematik jestleri görmekteyiz. Ö retmen bir tiyatro oyuncusu de ildir; ancak mesajını etkili bir biçimde ula tırmak, ilgiyi ve dikkati çekmek için sınıf içerisinde neredeyse bir tiyatro oyuncusu gibi oynamak zorundadır. Zaman zaman ö retmenler ço unlukla anlatım yöntemini kullandıkları için ele tirilirler. Acaba her ö retmen anlatım yöntemini aynı biçimde mi kullanır? Kimi monoton ve ruhsuz bir sesle anlatırken kimi de eliyle, koluyla, yüzüyle, kısacası tüm bedeniyle anlatır. Hatta anlatmaz, ya ar ve ya atabilir.

c)Ba Hareketleri:

Ba ın yukarı, a a ı yönlere ve yanlara olan hareketleri söz konusudur. insan, kendisine yakın buldu u ya da kendi görü üne yakın görü belirten ki ilere do ru ba ıyla hafifçe yakınla ır, uzak buldu u ya da kendisinininkinden farklı görü ler belirten ki ilerden ba ıyla hafifçe uzakla ır. Bu küçük hareket, insanın gerçek duygularını ortaya koyması açısından büyük önem ta ır.

Ba ın bu anlatım jestlerinin (= ematik bas jestlerinin) bedeninin merkezinin duru u ile birlikte de erlendirilmesi daha do ru bir fikir verir. nsanın ematik ba jestleri oldukça çe itlidir. ematik jestler arasında en çok kullanılan "evet" ve "hayır" jestleridir. Yapılan ara tırmalar ba ın yukarıdan a a ıya do ru sallanma hareketinin "evet" anlamına geldi ini, sa a ve sola sallanma hareketinin ise "hayır" anlamında algılandı nı ortaya koymu tur.

Bundan ba ka ba ın ematik jestleri ile çok küçük hareketlerle kar ımızdaki insanları cesaretlendirici, destekleyici ya da reddedici mesajlar veririz. Bu kısa mesajlar insan

ili kilerinde büyük önem taşırlar. Örne in kar ımızdaki ki inin söylediklerini dinlerken ba ımızı hafifçe yukarı kaldırmamız, konu an ki ide büyük rahatsızlık yaratır. Büyük bir olasılıkla söyledi ini tekrarlamaya veya sesini yükseltmeye ba lar. Buna kar ılık ba ımızı öne do ru hafifçe sallamamız karsımızdaki ki ide "anla ılıyorum" duygusunu yaratır, rahatlık verir ve ileti imi kolaylaştırır. Ö retmenin sınıf içerisinde ba hareketlerini çok dikkatli kullanması gerekir. Ö renci konu masını bitirmeden ba ını yukarıya do ru kaldırmaya ba layan ö retmen ö rencisinin cesaretini kırabilir. Söylemek istedi inden ba ka eyleri söyleme giri iminde bulunmasına ya da gelecekte konu mak için söz istememesine neden olabilir. Oysa konu an toplum yaratmak için sınıf çok iyi bir laboratuardır. Ö retmenler katılmasalar bile ö rencilerin görüşlerini sonuna kadar dinleyebilmeli, katılmadıkları yönleri ö rencinin konu ması bittikten sonra açıklamalıdır.

d)Dokunma:

nsanlar arasında yakınlık ve sevgi duygulan dokunma davranı larıyla da dile gelir ve güçlenir. Dokunma duyumuz geli memiz için yeme içme kadar önemlidir. XIX. yüzyılın sonlarında XX. yüzyılın ba larında yetimh anelerde ölen çocuk oranı çok yüksekti.,o zamanki hekimlik bebe in sadece biyolojik beslenmesine, temiz çevrede bulunmasına önem veriyor, fakat psikolojik ihtiyaçlarının olabilece ini dü ünmüyordu. Yıllar sonra yapılan ara tırmalar, bebeklerin gıda yoksunlu undan de il, kuca a alınıp sevilmemekten kaynaklanan çe itli ruhsal kökenli hastalıklardan öldü ünü ortaya koydu. Bu ara tırmalardan sonra, batı ülkelerinde bugün bebe in günde birkaç kez kuca a alınıp sevilmesi, onunla konu ulması yöntemi uygulanmaktadır. Çocukların kuca a sık sık alınması yönteminin uygulanmasıyla ölüm oranında büyük bir dü me gözlenmiştir.

Ö renci bebek de ildir; ancak o da sevgiye ve yakınlı a ihtiyaç duyar. Bir ö retmenin küçük ö rencisinin ba ını efkatle ok aması o ö renciye nel er anlatmaz ki! Ne var ki her dokunma biçimi güzel duygularla ilgili de ildir ve olumlu olarak algılanmaz. Birisinin omzuna elini koymak destek vermek anlamına gelebilece i gibi, bir üstünlük belirtisi de olabilir. Toplumumuzda ö retmenler, ilkokullarda ö rencilerine efkatle daha çok

dokunabilirken, ö rencinin bedensel geli miyle birlikte bu ileti m biçimini kullanması, kültürümüz gere i, üst sınıflara do ru giderek azalmaktadır.

Neill (1989) tarafından yapılan bir çalı mada ö retmenlerin yüz ifadelerinin ve bedensel hareketlerinin okuldaki çocukların tepkileri üzerindeki etkileri ara tırılmı , gülümsemenin ve ka çatmanın güçlü etkisi oldu u, bedeninin durunun ve jestlerin zayıf etkisi oldu u bulunmu tur. Aynı ara tırmada, dokunma ve açıklama getirici j estlerin ö renciler tarafından olumlu, kontrol edici jestlerin ise olumsuz olarak görüldü ü belirlenmi tir.

e)Giyim Ku am:

nsano lu u ya da bu biçimde, az ya da çok örtünmeye ba ladıktan sonra kullandı ı giysiler ve süsler de toplumsal statü ile ilgili özellikler kazanmı tır. Ki inin toplumsal statüsü, onun toplumda yaptı ı i ler ve üstlendi i roller tarafından belirlenir. Toplumsal tabakala ma ve farklıla manın olmadı ı toplumlarda bile, en azından cinsiyete, ya a, belli becerilere ve ayrılıklara göre insanlar de i ik rolleri üstlendiklerinden giyim, ku am ve süslerde bu rollere göre biçim ve anlam ta ırlar. Giyim-ku am bireyin, sözleri ve bedeni kadar, be enilerini, o anda içinde bulundu u ruhsal durumu, kar ısındakilere verdi i önemi, de eri yansıtır. Yerine, zamanına uymayan giyim ku am çok de erli nice sözün üstünkörü dinlenmesine ve yanlış olarak algılanmasına yol açabilir. nsanın ba ka insanların kar ısına mümkün oldu u kadar temiz, düzenli bakımlı ve iyi giyimli olarak çıkması; yani insanın kendine bakması, kendisine ve çevresine olan saygısının bir göstergesi olarak dü ünülmektedir. Kendi bakımına ve dı görünü üne hangi nedenle olursa olsun özen göstermeyen bir ki i, ba kalarından da kendisine saygı beklemiyor anlamı verebilir. Günümüzde giyim kon usunda çok büyük bir çe itlili i ya amamıza kar ın ö retmenlerin temiz ve a ırıya kaçmayan biçimdeki giyim ku amları çevresine ve özellikle ö rencisine olan saygısının bir göstergesi olarak dü ünülebilir. Dikkat etmemiz gereken, giyimimizin kar ımızdakini etkiledi ini bilmek ve bu etkinin toplumun hangi kesiminde nasıl olaca ını önceden ve bilinçli bir biçimde saptayabilmektir (http://www.firat.edu.tr/sanalunv/otmg/sozsuz_ilet.htm).

Bu sebeple ö rencilerin kar ısına mümkün oldu unca temiz, bakımlı ve iyi gi yimli olarak çıkmak, saç bakımına, el ve ayak bakımına özen gösterilmesi önemli rol oynar. Her gün giyilen kıyafetlerin seçimi, zevkimiz, ki ili imiz, tutumumuz hakkında bilgi verir(James, 1999, s.17). Tabî ki elbise bir ö retmenin e itim ba arısını tek b a ina etkileyen faktör de ildir, ancak bir ö retmenin genel görünümünde toplam etkisine katkı sa layan bir mozaik ta ıdır.

f)Göz Teması

Gözler dü ünceler hakkında ipucu sa layabilirler. Tarih boyunca göz ile insan davranı ları arasında ili ki kurulmaya çalı ılmı tır. Hepimiz “gözleriyle onu parçaladı”, “Gözlerini kaçırıp duruyor”, “Çok davetkâr gözleri var”, “Gözünde öyle bir pırıltı vardı” ya da “Bana en kötü bakı ı ile baktı” gibi ifadeler kullanmı ızdır. Bu gibi ifadeleri kullandı mızda ki inin göz bebeklerinin büyüklü ünden ve bakı ları ile ilgili davranı larından bahsederiz. Gözler vücudun odak noktasıdır ve ruhun aynasıdır. Olumlu durumlarda göz bebekleri büyür, olumsuz durumlarda ise küçülür. Gözlerin direkt olarak konu ana yönlmesi, ilgiyi gösteri r. Ancak bu konu anı rahatsız edecek düzeyde olmamalıdır (Küçükahamet, 2003, s.136).

Göz temasının süresi de ileti im açısından önemlidir. Ö retmen ö renciye veya gruba uzun süre bakmamalıdır. Uzun bakı lar ö renci açısından tehdit olarak algılanabilir. B u nedenle Heidemann’ının u tavsiyesi yerindedir: ‘Ö rencilerden birine uzun süre bakmamaya dikkat ediniz. Bu baktı mız ki inin saldırgan olmasına yol açar ve baskın davranmak isteyen ö renciler, kimin daha bakabilece ini test etmek isteyebilirler (Heidema nn, 1983, s.77). Böyle bir durum istenmeyen ve sınıf içi ileti imde istenmeyen ve çözümlenmesi güçle en problemleri beraberinde getirebilir.

Gerçekten kar ıya anlatılan birçok ey gözlerle algılanır. Konu urken ö rencilerin bakı larından tepkileri ölçülebilir ve anlatılan konulardan ne kadar etkilendikleri anla ılabilir. Konu anlatıldıkça ö rencilerin bakı larında, yüzlerinde ve tavırlarında olumlu tepkiler

artıyorsa, konu ö rencilerin psikolojik dünyasında yankı buluyor demektir(Ertu rul, 2002, s.165).

2.4.6.5. İletim Engelleri

a)Emir Vermek, Yönlendirmek:

Bu iletiler, ö renciye duygularının, gereksinimlerinin ya da sorunlarının önemsiz olduğunu anlatır. Ö renci, ö retmenin duygu ve gereksinimlerine göre davranmak zorundadır: “Senin susmanı olman beni ilgilendirmez, yerine otur ve cezan bitinceye kadar bekle.”

Bunlar ö renciye o andaki davranışının kabul edilemez olduğunu söyler: “Sızlanmayı kes, bebek de ilsin.”

Böyle iletiler ö retmenin gücünü korkuya dönüştürür. Ö retmenin söylediklerini kendilerinden daha büyük ve güçlü bir tarafından verilen gözdağı olarak algırlar: “Sınıftan çık.”

Ö retmenler bu tür davranışları ile ö rencilerde karlılık verme, direnme, bağırsık ağrısı gibi olumsuz davranışlar ve dümanca duygular yaratabilirler. Bu iletiler, ö retmenin, ö rencinin karar ve yeteneğine güven duymadığını gösterir.”Bu akşam bir çalınma çizelgesi yap, yarın bana göster.”

b)Uyarmak, Gözdağı Vermek:

Bu iletiler emir verme ve yönlendirmeye benzer, ama çocuğun vereceği yanıtın karlılığı olacak tümceleri de içerirler:”Ağlamayı kes, yoksa seni gerçekten ağlatacak bir şey yaparım”

Bunlar, ö retmenin, ö rencilerinin isteklerine ve gereksinimlerine saygı duymadığını anlatır: “Yazını zamanında bitirmezsen bitirinceye kadar burada kalırsın”

Ö renciyi korkutur ve sindirir: “Kıyafetlerini temiz kullanmazsan, anneni ça ıraca ım”

Emir verme, yönlendirme gibi uyarı ve gözda ı vermek de dü manlık yaratır. Ö renciler bazen uyarı ve gözda ına öyle kar ılık verirler: “Ne olaca ı umurumda de il, ben yine bildi imi yaparım” Bazen de yalnızca ö retmenin verece ini söyledi i cezayı uygulayıp uygulamadı nı görmek için yapmaları yasaklanan eylemleri yaparlar.

c)Ö ü t Verme, Çözüm ve Öneri Getirmek:

Bu tür iletiler ö retmenin, ö rencilerin sorunlarını kendi kendilerine çözebilme yetene i olmadı ına inandı mın kanıtıdır.

Bunlar, bazen ö renciyi ö retmene ba ımlı yapar, kendisi için dü ünmesini engeller ve her sorununda, çözümü kendi dı ındaki bir otoriteden beklemeye ba latır.

Öneri, üstünlük tavrı olarak görülür. Bu da ba ımsızlık elde etmeye u ra anlar için çok sinir bozucudur. Önerme, önerenin üstünlü ünü gerektirdi i için, ö renciler kendi kendilerine dü ünçe geli tirmek yerine, önerene kar ı çıkarak çok gereksiz zaman harcarlar. Onlara göre zaten ö retmen ö renciyi anlasa, çözüm önerme zdi. Ö rencilerin genel dü ünçesi udur: “Benim ne hissetti imi, ne dü ündü ümü gerçekten anlarsanız, böyle saçma önerilerde bulunmazsınız.”

d)Ö retmek, Nutuk Çekmek, Mantıklı Dü ünceler Önermek:

Ö retmen-ö renci ili kisinde sorun olmadı ı zamanlarda ö retme, nutuk çekme, ö renciler tarafından kabul edilebilirken, sorunlu dönemlerde kabul edilemez. Sorunu olan ö renciler “ö renmeye” a a ılık duygusu, yetersizlik duygusu ile tepki gösterebilirler.

Mantık ve gerçekler ö rencinin mantıksız ve bilgisiz oldu unu hissettirdi i için, genellikle içe kapanıklık ve küskünlük ortaya çıkar.

Ö renciler de yeti kinler gibi yanlı larının gösterilmesinden hoşlanmazlar. Sonuna kadar dü üncelerini savunurlar. “Ben haklıyım ve bunu kanıtlayacağım” diye dü ünürler.

Nutuk çekme etkisiz bir ö retim yöntemidir. Uygun kullanılmadığı zaman yalnızca etkisiz olmakla kalmaz, nefret edilen bir yöntem olur. Ö renciler sıkılır ve dinlemeyi bırakırlar.

e)Yargılamak, Ele tirmek, Suçlamak, Aynı Dü üncede Olmamak:

Bu iletiler, ö renciler üzerinde öbürlerinden daha olumsuz etki yapar. Benlik kavramı, çocuğu yeti tiren ve onun ya amındaki en önemli yeti kinler olan ana -baba ve ö retmenlerinin yargı ve de erlendirmeleri ile biçimlenir. te bu nedenle, olumsuz de erlendirmeler çocuğun benlik saygısının alınmasına neden olur ve karılı ele tiri için onu kı kırtır.

Sonuçta ö renciler de ö retmenlerine aynı biçimde tepki verir. Ö rencilerin saygısızlı ından yakınanlar, ço unlukla olumsuz de erlendirmeleri çok sık kullanan ö retmenlerdir.

De erlendirme yapmak ö rencileri çok etkiler. De erlendirilme korkusu ile duygularını saklar ve yardım için ba kalarını ararlar. Bu tür iletilere kendilerini korumak için kızgınlıkla karılılık verir ve katı bir savunuya çekilirler. Bir ö renciye tembel oldu unu söylemek onu kızdırır ve hiçbir zaman çalı maya yüreklendirmez. En kötüsü de olumsuz de erlendirmelerin yinelenmesidir. Sık sık olumsuz de erlendirilen ö renciler sevilmediklerini, i e yaramadıklarını ve hiçbir eyi hak etmediklerini dü ünürler.

f)Övmek, Aynı Dü üncede Olmak, Olumlu De erlendirmeler Yapmak:

Ö retmenler, genel inancın tersine, övmenin olumsuz de erlendirme kadar zarar verdi ini duyunca inanamazlar. Ö rencinin iç dünyasına uymayan olumlu bir de erlendirme kızgınlık uyandırır. “Ben iyi bir ö renci de ilim” Ö renciler bu iletileri, ö retmenin kendilerini yönlendirme ve istedi ini yaptırma giri imi için kurnazlık olarak yorumlarlar: “Siz böyle söyleyince sanki ben daha çok mu çalı aca ım?”

Ö renciler haklı olarak, ö retmen olumlu yargılıyorsa ba ka bir zaman da olumsuz yargılayabilir sonucunu çıkarır. Ayrıca yargılamanın, üstünlü ü hissettirdi ini de dü ünür. Övgünün çok sık kullanıldı ı bir sınıfta, övgünün yoklu u ele tiri olarak yorumlanabilir: “Resmim hakkında iyi bir ey söylemediniz, demek ki be en mediniz” Ba kalarının yanında övmek, ö renciyi utandırır. Ö rencilerin ço u “iyi örnek” olarak gösterilmeyi, “kötü örnek” gibi a a ılayıcı bulur.

Çok fazla övülen ö renci ise buna alı ır hatta övülmeye gereksinim duymaya ba lar:”Bakın ö retmenim, benim kâ ıdıma bakın. Resmim ne güzel, de il mi?”, “Ö retmenim bakın krakerimi Ay e ile payla ıyorum”

Ö renciler, övgüyü sık kullanan ö retmenin gerçekte kendilerini anlamadı ını ve bu olumlu de erlendirmeleri, onları anlamak için yitirecekleri zamanı kazanmak içi n kullandıklarını dü ünürler.

g)Ad Takmak, Alay Etmek :

Ö rencilerin benlik imajları üzerinde olumsuz etki yapar. Ö renciler bu tip iletilere genellikle aynı tür ileti ile tepki verir.

Ö rencileri etkilemede bu tip iletileri kullanan ö retmenler hayal kırık lı ına u rar. Ö renciler özele tiri yapacakları yerde, özürlerini kapatmak için ö retmenlerinin kullandı ı iletileri kullanır: “Ben bebek de ilim; bebekler böyle davranmaz. Ben böyle davranırım.”

)Yorumlamak, Analiz Etmek, Tanı Koymak:

Bu tip iletiler ö renciye, davranı ının nedenlerinin ö retmeni tarafından bilindi ini anlatır: “Bunu ba kalarının ilgisini çekmek için yapıyorsun.” Bu amatörce yapılan psikanaliz ö renciye gözda ı gibi gelebilir ve sıkıntı verir. Ö retmenin çözümlemesi do ruysa, ö renci

kendini çıplak olarak açıkta kalmı hisseder ve utanır. E er yanlı sa ki ço unlukla böyledir, ö renci yersiz suçlandı ı için kızar.

h)Güven Vermek, Desteklemek, Avutmak, Duygularını Payla mak:

Yüzeyde bu iletiler sorunlu ö rencilere çok yararlıymı gibi gö rünür, ama gerçekte böyle de ildir. Ö retmenin karma ık duygular ya an ö rencisine güven vermeye çalı ması onda anla ılmadı ı izlenimini uyandırabilir.

Ö retmenler, ö rencilerin olumsuz duygularından etkilenmediklerinden onları avutmaya çalı ırlar. Böyle durumlarda güven verici ve destekleyici iletiler ö renci tarafından, ö retmenin onun duygularını de i tirmesini istedi i biçiminde anla ılır: “her ey düzelecek, yarın kendini daha iyi hissedeceksin.”

Ö renciler ö retmenlerinin bu çabalarının kendilerini de i tirmek için oldu unu sezer ve onlara güvenmezler. Acıma ö rencinin duygularını incitir ve ileti imi bozar, çünkü ö renci ö retmenin, duygularını de i tirmeye çalı tı ının farkındadır.

Hiç kimse, kendisine gerçe i algılayamadı ının söylenilmesinden ho l anmaz. Güven vermenin her türü, sorunlu ki inin abarttı ını, gerçekte ne olup bitti ini anlamadı ını ve bir bakıma “gerçek dı ı” duygular ta ıdı ını hissettirir.

Bu nedenle ö renciler de kendilerine destek veren ö retmenlerin çabasına dü manca tepki verir.

ı) Soru Sormak, Sınamak, Çapraz Sorgulamak:

Sorunlu oldu u zaman ö renciye soru sormak onda güvensizlik ve ku ku uyandırır. “ödevini sana söyledi im gibi yaptın mı?” Ö renciler bazı soruların, onları tuza a dü ürmek ve eksiklerini bulmak için soruldu unu dü ünür: “Ne kadar çalı tın? Bir saat mi? O zaman iyi bir

notu hak etmiyorsun” soruların nedenlerini anlamayan ö renciler, onları gözda ı aracı olarak algılar ve soruya soru ile tepki verir. “Niçin bilmek istiyorsunuz?”

Sorunu olan ö renciye sorununu çöz me amacı ile sorulan her soru, onun konu ma özgürlü ünü sınırlar ve bir sonraki iletisini sanki dikte ettirir. “Bu duyguyu illk ne zaman fark ettin” diye sorarsanız, ö renci yalnızca bu duygunun ilk ortaya çıkı mını anlatacak, ba ka hiçbir ey anlatmayacaktır. Avukatlar gerçe i saklamaya çalı an sanıkları konu turmak için çapraz sorgulama yöntemini ö renir. Ancak yine de konu mak istemeyen sanıktan yeterli bilgiyi alamazlar. Demek ki sorgulama, açık ve yapıcı ileti imi kolayla tırmak için yararlı de ildir.

i)Sözünden Dönmek, Oyalanmak, Alay Etmek, akacı Davranmak:

Böyle iletiler yüzünden ö renci, ö retmenin onunla ilgilenmedi ini, duygularına saygı göstermedi ini, belki de onu dı ladı mını dü ünür.

Ö renciler sorunlarını dile getirmek istediklerinde çok cidd idirler. akayla, espriyle kar ılık vermek onları incitebilir ve itilmi lik, bir kenara atılmı lık duygusunu uyandırır.

Ö rencileri ba ından savmak, o anki dü üncelerinden saptırmak, ilk ba ta ba arılı gibi görülebilir. Ancak ki inin üzerinde konu ulmayan duyguları yeniden ortaya çıkacaktır; çünkü ertelenen sorunlar çözümlenmemi sorunlardır.

Ö renciler saygıyla dinlenilmek ve anla ılmak isterler. Alay eden, oyalayan ö retmenler, onları sorunlarının çözümünü ba ka ki ilerde aramaya iterler. Böyle ö retmenl eri yardım için danı abilecekleri, güvенеbilecekleri ve ileti im kurabilecekleri ki iler olarak görmezler(Gordon, 2007, s.74, 75, 7 6, 77, 78, 79, 80,).

leti imde Alıcıdan ve Vericiden Kaynaklanan Hatalar

Vericiden Kaynaklanan Hatalar

1. Yeterli bilginin gelmeyi i.
2. Açık net ve yalın bir ifadenin kullanılmayı 1.
3. Konuya hazır olmama.
4. Hızlı konu arak dinleyicinin dikkatini da ıtmak.
5. Beden dilini yanlış , yetersiz ya da abartılı kullanmak.
6. Yüksek ya da düşük ses tonuyla konuşmak.
7. Dinleyiciyi küçümseyici tavır takınmak
8. Kişi ya da grup yapısını çözememe.
9. Kelime haznesinin yetersizliği.
10. Konudan sapmalar gösterme.
11. Alıcının duygularına kulak vermeme.
12. Kelimeleri yanlış kullanma.
13. Gereksiz yabancı kelimelere yer verme.
14. Vurgulamanın yetersiz olması.
15. mlanın yetersizliği
16. Monoton ifade kullanma

17. Gereksiz açıklamalarda bulunma.

18. Tekrarların çok fazla olması

19. Tiklerin olması

20. Dinleyiciye saygı duymama

21. Fazla detaya inme

22. Benzetmeleri yerine oturtamama.

j)Alıcıdan Kaynaklanan Hatalar

1. Yorumlamalar.

2. Ön yargılar.

3. Seçicilik özelli i.

4. Etkin dinlememe.

5. Ko ullanmalar.

6. Evet efendicilik.

7. Soru sormama(Küçükahamet, 2003, s.127).

2.4.6.6. İletim Engellerini Azaltma Yolları

Bir mesajı gönderirken, kendinizi alıcının yerine koyunuz. Alıcı tarafından bilinen kelimeler ve ifadeler seçiniz. Yanlış anlaşılabilir ifadelerden kaçınınız.

Herhangi bir şey söylemeden önce, mesajla ilgili hislerinizi, tutumunuzu, zamanlamanızı kontrol ediniz.

Mesajınıza kapı açıcı ifadelerle başlayınız. Kapı açıcı sözlere örnek: “ sizinle bu konu hakkında konuşmak istiyorum” , “ Görüyorum ki meğulsünüz, fakat bir an için bir şey söyleyebilir miyim?” bu sözlerden sonra mesajınızı iletirken:

1. Konu madan önce dü ününüz.
2. Açık ve basit bir dil kullanınız.
3. Alıcı ile göz konta ı kurunuz
4. “Ben” mesajları kullanınız.
5. Önemli bilgiyi vurgulayınız. Önemli bilginin konu ma sonuna ve konu ma ba ına verilmesine dikkat ediniz. Çünkü konu ma ortasındaki bilgilere ço u zaman dikkat edilmeyebilir.
6. “Anlıyorsunuz de il mi?” yerine “anlatabiliyor muyum” gibi açık sorular sorunuz.
7. Ki iye de il davranı a yo unla ınız.

Ö retmen yanlış yaptı ını dürüstçe kabul etmelidir. Bu durumda ö renciler kendilerine de er verildi i mesajını almaktadırlar.

McGlone ve Anderson (1973) ö rencilerin, ö retmenlerin uzmanlı ıyla ilgilendiklerini ortaya çıkarmı ladır. Ö renci ö retmenin bilgili oldu una inanırsa, ö renme artacaktır(Yılman, 2006, s.98, 99).

2.4.7. Ö retimin Yürütülmesi:

Ö retim i inin planlayıcısı olan ö retmen, bu süreci temel üç a amada gerçekleştirir. Bu a amalar, ö retim öncesi etkinlikleri içeren 1 - planlama a aması, ö retim etkinliklerini içeren 2- yürütme a aması ve ö retim sonrası etkinlikleri içeren 3 - de erlendirme a amasıdır.

2.4.7.1.Ders Öncesi lemler

a)Ö retimin Planlaması:

Ö retimde planın amacı; neyi, ne zaman, niçin ve nasıl yapılaca ını gösteren yazılı t asarıdır. Sınıf içi ö retim etkinliklerinin planlanmasının temel amacı, ders için ayrılan zaman içerisinde dersi en verimli etkili hale getirmektir. E itim ortamının planlanması, yapıcı bir disiplin, canlı ve zevkli bir sınıf atmosferi, gereksiz e itim etk inliklerinden uzak bir ö retimi sa lamak için önemlidir(Yılman, 2006, s.68).

MEB'nın 1981 yılında yayınlamı oldu u "E itim -Ö retim Çalı malarının Plânlı Yürütülmesine li kin Yönerge" gere ince, e itim -ö retimde birlik ve bütünlü ü sa lamak, e itimi, programda ö ngörülen amaçlara yöneltmek, çalı maları etkili ve verimli hale getirmek üzere, MEB'na ba lı her derecedeki ö retim kurumlarında ve yurt dı nda görevli ö retmenler, derslerine plânlı, programlı olarak yeterli hazırlıklarını yaparak gireceklerdir.

Türk e itim sisteminde, üniversiteler hariç, tüm derece ve türdeki okullarda ö retimin plânlı yapılması bir zorunluluktur. Plânlama üzerinde bilhassa ilkokullarda hassasiyetle durulmaktadır. Plânlama ilkö retimde, " İkö retim Kurumları Yönetmeli i" ile, ortaö retimde ise "Lise ve Ortaokullar Yönetmeli i" ile "mevzuat ba layıcılı ı" sıfatı kazanmakta ve kanunî

bir zorunluluk olmaktadır. Plânlamanın bu kanunî boyutu dışında ayrıca e itim -ö retim faaliyetlerini kolayla tıran bir de e itsel boyutu vardır. E itsel yönüyle plân; ö retmenin ö rencilerini e itim kurumlarında belli sürede, belli hedeflere ula tırabilmesi için yapaca ı ö retim faaliyetlerine hazır olmalarını sa layacaktır. Ö retmenin, bir ö retim yılı boyunca yapaca ı tüm faaliyetleri aklında tut ması beklenemez. Plânlı çalı an ö retmen hangi faaliyeti, ne zaman ve nasıl yapaca ını bilir ve kendini hazır hissetmenin verdi i bir rahatlıkla derslerini i ler. Plân amaca kısa ve do ru yoldan ula mada en büyük etkidir (<http://www.dersimiz.com/eyazim/ya zi.asp?id=67>).

yi bir ders planında ö retmen u üç soruya yanıt aramalıdır. Ö rencilerin özellikleri nelerdir? Ö retilecek olan konunun özelli i nedir? Ö retim için zaman ve mekân ko ulları nelerdir? Ö retmen ö rencisini tanımalı, konuyu ve konunun özelli klerini kavramalı ve ö retim süresi ile ortamın özellikleri hakkında bilgi sahibi olduktan sonra plan yapılmalıdır.

1. Ö retmen için bir kontrol aracı olması
2. Ö rencilerin bireysel farklılıklarının olması
3. Bireysel farklılıklara ba lı ö renme tercihlerinin farklı olması
4. Ö retimsel etkinliklerin çe itlili i
5. Ö retim materyallerinin seçilecek olması
6. Alternatif de erlendirme yollarının bulunması.

Planlı çalı manın u yararlarından söz edilebilir;

1. Ö retimin planlanması; ö retmenin neyi, niçin ve nasıl okutaca ını dü ünmesini sa layarak verimi arttırır.
2. Konuların ne zaman, ne kadar sürede i lenece ini gösterir ve programların süresi içinde tamamlanmasını sa lar.
3. Planlı çalı ma ö retmeni da ınıklıktan kurtarır ve onlara özgüven kazandırır.

4. Amaçları gerçekleştirecek en uygun yöntem, araç ve gereçlerin seçilmesini, derslere hazırlıklı girilmesini sağlar.
5. Planlama öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine göre yetiştirilmesini sağlar.
6. Planlı çalışmaya eğitim öğretimin değerlendirilmesinin, sağlam ve güvenilir olmasını sağlar.
7. Öğretmen ve öğrencilere düzenli ve birlikte çalışmaya alışkanlığı kazandırır.
8. Eğitim faaliyetlerinde düşünmeye açıklık kazandırır. Önemli olan plana tamamen uymak değil, gerektiğinde bulunduğu yere ve zamana göre değişiklik yapabilmektir.

Öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı mevzuatında yer alan ve tebliğler dergisinin Ağustos 2003 tarih ve 2551 nolu sayısıyla yayımlanan “Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Planlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge” si doğrultusunda ünitelendirilmiş yıllık plan ve günlük plan yapmak zorundadır.

Ünitelendirilmiş yıllık plan öğretim yılı süresince ders vermekle yükümlü olunan sınıflarda, müfredat da yer alan ünite ve konuların hangi aylarda yaklaşık olarak ne kadar sürelerde işleneceğini gösteren plandır. Zümre öğretmenler kurulu veya ilçe öğretmenler kurulu tarafından ders yılı başında ortak hazırlanır ve okul yönetimine teslim edilir. Okul yönetimi bu planları okulun açılmasından itibaren 15 gün içinde onaylamak durumundadır.

Günlük plan ya da ders planı ise bir ders için, o dersle ilgili eğitim programlarında yer alan ve birbirleriyle ilişkili öğrenci kazanımlarını ya da birkaç saatte işlenecek konu örüntüsünü, konuya ilişkin deney, tartışma soruları, proje ve ödevleri, uygulama çalışmalarını, ders araç gereçlerini içine alan birinci derecede sorumlu olduğu, zümre öğretmenleri ile ilçe öğretmenlerinin katkısıyla ders öğretmenlerince önceden hazırlanan planlardır.

Planların yapılmasında başlangıç noktası hedeflerdir. Hedefler belli olmadan, ne konu, ne yöntem, ne öğrenme öğretim durumları ne de değerlendirme yolları belirlenebilir. Hedefler

belirlenirken toplumun ve bireyin özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca hedefler, davranışlarla ifade edilmelidir. Dersin özellikleri de hedeflerin belirlenmesinde önem arz eder. Uygulamalı bir ders ile matematik dersinde hedefler aynı zihinsel süreçleri ilgilendirmeyeceğinden, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlardan hangisinde gelişmelerin olacaktır o dersin hedefleri belirlenirken dikkate alınmalıdır.

b)Ö retim Yönteminin Belirlenmesi

Yöntem öğretmenin bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçtiği ve izlediği düzenli yollara denir. Öğretim yöntemleri belirlenirken, dersin özelliği, öğrencilerin durumu (sayısı, ihtiyaçları, öğrenme stilleri, öğrenme tercihleri), ortamın özellikleri dikkate alınmalıdır. Etkili öğrenme ve öğretme süreçleri uygun yöntemlerin seçilmesiyle doğru orantılıdır. Uygulamalı bir dersin belirlenmesi esnasında; anlatım, gösteri, gösterip yaptırma gibi yöntemlerin yanında daha başka yöntemler de kullanılabilir. Bu açıdan öğretmenin ders anlatım yöntem ve tekniklerini iyi bilmesi gerekmektedir. Ancak her hangi bir derste konu yalnızca bir yöntem kullanılarak da belirlenebilir.

c)Ö retim Materyallerinin Hazırlanması

Öğretmenin öğretmeni öğrenme süreçlerinde ders araç gereçlerinden faydalanması, dersi hem daha ilginç hale getirir, hem de konuların daha etkili sunulmasını sağlayarak öğretmenin işini kolaylaştırır. Öğretim materyallerinin seçilmesi, bir dersi planlama aşamasında, öğretmenin yapması gereken işlerden biridir. Eğer öğretmeni planlama aşamasında öğretim araç ve gereçlerini gerektiği gibi hazırlamaz ise, ders esnasında bunların temini zor olur ve karışıklık oluşabilir(Yılman, 2006, s.69, 70, 75, 77).

Materyaller, bazı öğretim ortamları da öğrenmeyi destekleyici amaçla kullanıldığı halde, bazı ortamlarda ise tamamen öğretmeni rolü üstlenerek içeriği doğrudan öğrencilere aktarmaktadır.

Farklı öğrenim materyallerinin, öğrenim ortamındaki seviyeleri ve önemini Edgar Dale tarafından oluşturulan yarıntı konisinde gösterilmektedir.

Bu koninin dayandığı ilkeler, Çilenti tarafından şu şekilde açıklanmaktadır:

- 1- Öğrenimlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve öğrenmelerimiz o kadar kalıcı olur.
- 2- En iyi öğrenimimiz şeyler, kendi kendimize yaparak öğrenimimiz şeylerdir.
- 3- En iyi öğrenim soyuttan somuta ve basitten karmaşığa doğru gidilendir.

Dale'nin yarıntı konisine benzer bir sınıflandırma da 1937'lerde Hoban tarafından görsel- işitsel araçların sınıflandırılmasında da kullanılmıştır. Buna göre, öğrenim ortamında kullanılan materyaller, sundukları öğrenim ortamının soyuttan somuta olma özelliğine göre sınıflandırılmıştır.

Bu sınıflandırmadan da anlaşılacağı gibi, öğrenim materyallerinin en etkin kullanım amaçları, öğretilen içeriğin soyuttan somuta doğru amelendirilmesi ve öğrencinin birden fazla duyu organına hitap etmesini sağlamaktır. Örneğin Piaget'e göre, ilköğretim çağındaki çocuklar somut işlemler dönemindedir. Bundan dolayı da bu dönemdeki çocuklara kazandırmak istediğimiz davranışlar için hazırladığımız ders içeriği, onların beş duyu organına hitap edecek şekilde somut materyallerle desteklenmelidir.

Zaman sabit tutulmak üzere insanlar;

Okuduklarından %10'u, işittiklerinden %20'si, gördüklerinin %30'u, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar.

Bir e itimci, ö retim materyallerini bu bulguları göz ö nüne alarak hazırlamalı ve ö retim ortamında ö rencinin kullanımına sunabilmelidir.

Ayrıca ö retim materyallerinin hazırlanması ve derste kullanılması özel bir önem ve dikkat ister. Bunlar;

1. Ö retim materyali hedef davranı lara, ö rencinin hazır bulunu luk düzeyine uygun olmalıdır.
2. Ö retmen, ders planında hangi araç-gereçleri ne zaman kullanaca ını belirtmeli yeri gelince kullanmalıdır.
3. Araç-gereçler e itim teknolojileri ilkelerine göre kullanılmalıdır.
4. Devini sel alanla ilgili hedef davranı sal kazandırılırken, her bir ö renciye ö retim materyalleri sa lanmalıdır.

Ö retim materyallerinin e itim-ö retime sa ladı ı yararları ise a a ıdaki gibi sıralayabiliriz.

- Ö renmeyi kalıcı hale getirir.
- Ö rencilerin ilgisini çeker.
- Ö renmeyi güçlendirir.
- Anlamın geli mesi ve anlatım kolaylı ı sa lar.
- Ö retimde zaman kazandırır.
- Ö renmede uyarıcı etki yapar.
- Dü üncenin devamlılı ını sa lar.
- Ö retim süreçlerini güçlendirir ve etkin kılar.

- Sözcük gelişimine katkı sağlarlar

(<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~b0145556/arastirma m.htm>).

2.4.7.2.Ö retimin Uygulanması:

Ö retimde, planların hazırlanmasından sonraki amaç, ö retimin uygulanması amaçlarıdır. Nitekim hazırlanan planlar uygulamaya geçmediği takdirde bir anlam ifade etmeyecektir. Ö retimden ö retimin yürütülmesi için amaçlarıdaki amaçlarda gerçekleştirilir.

- Ders hazırlık
- Dersin sunumu
- Dersin uygulanması
- Ders sonu değerlendirme(Yılman, 2006, 77,78).

a)Ders Hazırlık

Örencinin ö retim faaliyetlerine etkili olarak katılabilmesi için, öğrencinin derse dikkatinin çekilmesi, motive edilmesi, öğrencilerin hedeflerden haberdar edilmesi, öğrencilerin anlatılan konulardan ve gerçekleştirilen uygulama faaliyetlerinden ilerleyen zamanlarda ve hayatının diğer dönemlerinde nasıl faydalanacakları ile ilgili bilgilendirme faaliyetleri bu bölümde yapılır.

Örencilerin derse dinlemeye hazır hale getirilmeden öğretmenin derse başlaması, akıntıya kürek çekmekten başkaca bir işe yaramaz. Öğrencinin dikkatini çekmek amacıyla neler yapılabilir? Bunun için ilk kural öğretmenin derse istekli ve pozitif enerjiyle girmesidir. Güler yüzlü ve esprilerin yer aldığı ilk etkileşim, derse anlatmaya istekli olmanın ilk belirtisidir(Yılman, Turan, 2006, s.122).

Derse her yönüyle hazır hale getirilen bir öğrencinin derste hem verimi yükselecek, hem dersten maksimum fayda elde edecek ve ders baranısı da zaman içinde yükselecektir.

b)Sunu (Derse Geçiş ve Geliştirme)

Bu amaçta bir bakıma dikkat yeniden çekilir. Bunun için planda belirtilen araç ve gereçler, i e ko ularak, konunun sunumu için iyi bir giriş yapılır. Bu amaçta öğrencinin derse ilgisinin canlı tutulması için güdüleme i lemeye devam edilmesi gerekir. Bilgilerin öğrencilerin önceden sahip oldukları bilgilerle ili kilendirilmesi çok önemlidir. Öğrencilerin ön ko ul öğrenmeleri ne kadar önemli ise, yeni öğrenmeleri de o kadar kolay ve anlamlı olur. Aksi takdirde ön öğrenmeler, yeni öğrenmeleri sınırlandırır ve zorlaştırır. Öğrencilerin öğrenme öğrenme sürecine etkin katılımını sağlayan ön ko ul öğrenmeler, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel düzeyde gerçekleşir.

Bilişsel Giriş Davranışları: Bunlar bir konunun öğrenilmesini kolaylaştıran ön öğrenmelerdir. Yeni öğrenilenler eski öğrenilenlerle ili kilendirilmelidir. Bu nedenle öğrenciler, konuyla ilgili olarak kazandırılacak davranışlarla için, gerekli olan bilişsel ön ko ul öğrenmelere sahip de ilse öğrenmeler zorlaştırır ve bu durum öğrencilerin derse katılımını engeller.

Duyuşsal Giriş Davranışları: Öğrencinin öğrenme konusuna karşı ilgisi, güdülenmiş i i, korkusu, kendine güveni, geçirdi i öğrenme başarıları, konuya veya derse karşı olumlu veya olumsuz tepkiler geliştirmesine neden olabilir. Ayrıca öğretmenin sert, sinirli, sabırsız, anlayışsız ya da hoşgörülü, sevgi dolu, sabırlı ve anlayışlı olması gibi özellikleri, öğrencinin derse ve öğrenmeye karşı olan tutum ve davranışlarını etkileyebilir.

Devinimsel Özellikler: Konuyla ilgili öğrenilecek psikomotor davranışlar olabilir. Her konuyla ilgili yeni hedef davranışların öğrenilebilmesi, devinimsel nitelikteki ön ko ul davranışlara bağılı ise, bunların önceden iyi belirlenmesinde fayda vardır. Örneğin yazı yazabilmek, kalem tutmak ve çizgi çizmek gibi ön ko ul öğrenmeleri gerektirir. Yine devinimsel öğrenmelerin gerçekleşebilmesi ön ko ul öğrenmelere bağılı bir süreçtir.

c)Uygulama:

Bu etkinlikler, ö retimin uygulanması basamağında yer alan çalışmaların önemli bir boyutunu oluşturur. Uygulama çalışmalarında örnekler verme, araştırmalar yapma ve sorular sorma önemli etkinliklerdir. Uygulama çalışmalarıyla öğrencilerin deneyerek eksikliklerini ve hatalarını görme, yeteneklerini tanıma ve her şeyden önce cesaretini arttırarak özgüven geliştirmeye fırsatı oluşturur.

Uygulama sırasında öğrencileri yapılan etkinliklere katma, öğrenci olduklarını pekiştirme ve dersin akıcı bir şekilde ilerlenmesini sağlamak amacıyla sınıfa sorular sorulur. Bu amaçla öğrencilere sorulacak soruların, önceki öğrenilenlerin yeni öğrenilenlerle ilişkilendirilmesini ve yeni durumlara transferini sağlayacak nitelikte olması gerekir. Öğretmen öğrenme sürecini yönetirken, öğrencilerini onaylayarak, ödüllendirerek pekiştirdiğinde, öğrencilere kendine güvenmeyi, saygı duymayı, okuldan, öğretmenlerden ve derslerden hoşlanmayı öğrenir. Gerek konunun sunulmasında, gerekse de uygulama çalışmalarında öğrencilerin bireysel öğrenme ve grupla öğrenme etkinliklerine yer verilmesi gerekir(İman, Turan, 2006, s.122, 123, 124).

d)Ders Sonu Değerlendirme:

Bu basamakta amaç, öğrencilere sunulan ve sonra öğrenciler tarafından içselleştirilen konuların öğrenciler tarafından ne kadar öğrenildiğini tespit etmektir. Ders sonunda, uygulanan öğrenme yöntemine göre bireysel veya grup ölçme ve değerlendirme yapılabilir. Öğrencilerden dönüt almak için basit ve kapsamlı sorular sorulabilir, sınıf içi sözlüler yapılabilir. Öğrenciler sorulara cevaplar verirken, uygun hatırlatmalar yapılarak pekiştirme yapılabilir. Özellikle uygun pekiştirme verilmemesi öğrenme için çok etkilidir. Öğretmenin öğrenciyi övmesi, gülümseyerek tepkiler vermesi veya başıyla onu onaylaması öğrencilerle iletişimi güçlendirecek ve öğrencilerin olumlu davranışlar edinmesini sağlayacaktır. Pekiştirme, istenilen davranışları oluşturmaya ya da olumsuz bir davranışın sıklığının arttırılmasını sağlayan ödül ya da ceza niteliğinde uyarıcılardır. Bu nedenle pekiştirme kalıcı olması istenen davranışlardan sonra verilmelidir.

De erlendirme yapıldıktan sonra artık ders bitirilme a amasına gelmi tir. Bu zaman dilimine girildi inde, artık ö rencilere yeni sorular yöneltmek, di er konularla ili ki kurmaya çalı mak anlamsız olacaktır. Çünkü ö renci dersin bitti i dü ünmesine girdi i dakikadan itibaren dı arıya çıkmak isteyecektir. Bu nedenle basit cümlelerle dersi özetlemek yeterli olacaktır. Özetleme, ö rencinin dikkatini toplama, ö rendiklerini düzenleme ve gözden geçirme ve kısa tekrar yapma fırsatı sa lar.

Dersin ba ndan sonuna kadar geçen süreyi kapsayan bu dört a amanın iyi planlanması gerekmektedir. Ö retmenin hangi durumda hangi davranı ı gösterece inin belirlenmesi, etkin ö renmenin gerçekleştirilmesini sa layacak ve ö retimin planlı ve düzenli yürütülmesiyle ö retmenin i ini oldukça kolayla tıracaktır. Genel olarak bu dört a amada ö retmenin günlük yapaca ı i aynımı gibi görünse de konunun durumu ve örüntüsüne göre farklılıklar olmalıdır.

2.4.7.3.Ö retimin De erlendirilmesi A aması:

Ö retimin de erlendirilmesi, ö rencilerin belirlenen hedefler do rultusunda, istenen davranı de i ikli ini kazanıp kazanmadı ını kontrol etmek için gerçekleştirilmesi gereken bir etkinliktir. Nitelikli bir e itim için ö rencilerin bilgi ve davranı geli imini objektif bir ekilde de erlendirip ö renci ve ö retmene do ru etkili geri bildirim vermektir. Bu ö retim sürecinin kalitesi açısından oldukça önemlidir. Ö retimde ölçme ve de erlendirme yapmanın temel iki amacı vardır.

- Ö renci ba arısını ortaya çıkarmak ve yükseltmek,
- Program geli tirme çalı malarına katkı sa lamak.

Bu amaçlardan birincisi ö rencinin ders sonunda gösterdi i davranı lara yönelik gibi görünse de bize ö retimin kalitesi ve ö renme ö retme durumlarının i lerli i vb. konularda da bilgi verir. E itimin her alanında ölçme ve de erlendirme olmak zorundadır. E itim sonucunda yeterli bilgiye ula ılıp ula ılmadı ı, uygulanan e itim programının ba arıya ula ıp

ula madı mı belirlemek, ö retmenin ö retim programlarını hazırlamasına olumlu katkıları sağlayacaktır(Yılman, 2006, s. 80, 81).

2.5. OLUMSUZ Ö RENCİ DAVRANILARINI DE İTİRME

Her ö renci sınıfta olumsuz davranı gösterebilir. Bu davranı lar yukarıda ifade etti imiz bazı ö retmen tepkileri veya etkili sınıf yönetimiyle engellenebildi i gibi, bazı ö rencilerde olumlu gelişmeler de gözlemlenebilir. Ancak bir ö renci bir davranı ı sürekli gösteriyorsa ortada bir sorun var demektir. Böyle durumlarda ö renciye e ilmek, olumsuz davranı mı de i tirmeye çalışmak gerekir. Ku kusuz bu süreç, davranı ı durdurma sürecinden daha zor ve karma ıktır(Erden,2003,s.208).

Olumsuz ö renci davranı ı ö retmen için çözülmesi gereken önemli bir problemdir. İnsanlar sürekli olarak kar ıla tıkları problemleri çözme çabası içindedirler. Her problem çözümü belli kararların alınmasını, her karar belli bilgilerin elde edilmesini gerektirir. Problemlere do ru çözümlerin bulunabilmesi her şeyden önce, do ru kararların alınabilmesine, do ru kararların alınabilmesi de do ru bilgilerin kullanılabilmesine ba lıdır(Karasar, 1994, s.3)

Karar vermenin di er bir özelli i ise, kararı do ru karar oldu una olan güvendir bu noktada verilen kararın hızlı mı? Yavaş mı? Verildi inin önemi yoktur. Bu noktada belki de ö retmen altıncı hislerine güvenmelidir. (Alder, 2001, s.98)

2.5.1. Davranı De i tirme Programları

Davranı de i tirme programları, davranı ı yakla ımın ilkelerine dayalı olarak geliştirilir. Davranı ı yakla ımın ba lıca çalışma alanı gözlenebilir insan ve hayvan davranı larıdır. Bu yakla ıma göre, bireyin davranı larını çevrelerindeki uyarıcılar etkiler. Davranı a neden olan, davranı la birlikte bulunan ve davranı ı takip eden uyarıcılar davranı ların ö renilmesini, biçimlendirilmesini ve kontrol edilmesini sağlar. Ancak, bireyin bulunduğu çevrede davranı mı yönlendiren çok sayıda uyarıcı vardır. Bu uyarıcılardan hangisinin davranı a neden

oldu unu belirlemek bazı durumlarda çok güçtür. Bu nedenle bireyin davranı larının biçimlendirilmesinde, davranı ı takip eden uyarıcıların kontrol edilmesi tercih edilmektedir.

Davranı ın sonucunda ortaya çıkan uyarıcının birey üzerinde üç farklı etkisi olabilir. Bunlar:

1. Davranı ı olumlu bir uyarıcı izler (peki tireç). Bu durum bireyin ho una gider ve davranı ı göstermeye devam eder.
2. Davranı ın sonucunda olumlu ya da olumsuz bir uyarıcı gelmez. Bu durumda davranı söner.
3. Davranı ı olumsuz bir uyarıcı takip eder (ceza) ve birey davranı ı durdurur.

Davranı çı yakla ımın temelinde olumsuz davranı ın söndürül mesi ve olumlu davranı ların peki tirilmesi ilkesi vardır. Bu ilkeye dayalı farklı programlar uygulanabilir. Ancak programların hazırlanması ve uygulanması hem zor, hem de ö rencideki geli me yava ol du u için ö retmenler tarafından sıklıkla kullanılmazlar. Oysa özel likle okul öncesi ve ilkö retim a amalarında çok etkili bir yöntem ol du u çe itli ara tırmalarla kanıtlanmı tır.

Davranı çı yakla ımın temel ilkelerine uygun birçok davranı de i tirme program ve teknikleri geli tirilmi tir. Bu programların ortak özellikleri a a ıdaki gibi sıralanabilir.

1. Davranı de i tirme programı uygulanacak ö renci ya da ö rencilerin olumsuz gözlenebilir davranı ların belirlenmesi: Ö retmenler genellikle ö rencilerin olumsuz davranı larını genelleyerek, yaramaz, tembel, asi, ha arı, inatçı gibi sıfatlar kullanarak dile getirmektedirler. Ancak davranı çı yakla ım kullanılırken olumsuz davranı ın net b ir biçimde tanımlanması gerekir. Örne in, izin almadan konu ma, aya a kalkma, ödevini yapmama, okula kitap getirmeme vb. Ö retmenin bu davranı ları belirleme si için sınıfı çok iyi gözlemesi ve ö rencilerin bu davranı ları ne sıklıkta gösterdiklerini kayı t etmesi çok önemlidir.

2. Programa başlamadan önce öğrenci ya da öğrenciler için uygun peki tireçlerin belirlenmesi: Hangi uyarıcının peki tireç görevi göreceği öğrencinin özellik ve ihtiyaçlarına göre değişir. Bu tip programların etkili olması için olumlu davranı gösterildiği zaman verilecek uyarıcının gerçekten öğrenci için peki tireç niteliğine sahip olması gerekir. Tahsısız, tatlı sevmeyen bir öğrenciye peki tireç olarak ek verilmesi ya da yüksek not almayı önemsemeyen bir öğrenciye notu peki tireç olarak kullanmak yanlıdır.
3. Program sürecinde öğrencinin değiştirilmek istenilen davranıyı hangi sıklıkta gösterdiğini izlemek için bir gözlem kayıt formunun hazırlanması: Davranı değiştirme programının başarılı olup olmadığını öğrencinin davranıyı gösterme sıklığındaki azalma belirler. Bu programın etkisi hızlı olmadığını için öğretmen programın etkili olup olmadığını ancak kayıt tutarak anlayabilir.(Erden, 2000, s.208, 209, 210).

Öğretmenin iyi bir gözlemci olması öğrenciyi yakın takibe alması gerekmektedir. Aynı zamanda sınıfın geneline yönelik de olumlu davranıların etkisini arttırmak adına, olumlu davranıların peki tireme yoluna gidilmelidir. Çünkü olumlu bir davranının peki tirelmesi o davranının görülme sıklığını arttıracaktır. Ancak öğretmenin bu yaklaşıma girebilmesi için öğrencilerin olumlu yönlerini ve onların olumlu davranılarını fark edebilmelidir. Çünkü görülmek istendiğinde her insanda mutlaka olumlu özellikler mutlaka vardır.

2.5.2. Uygun Olumlu Davranıyı Fark Etme:

Davranıların peki tireldiği zaman benzer durumlarda görülme sıklığı artmaktadır. O halde sınıftaki olumlu davranıların peki tirelmesi ile bu davranıların sınıfta görülme sıklığını arttırmış oluruz. Ancak bu kuralın uygulamaya geçirilmesi kolay değildir. Çünkü yanlı ya da uygun olmayan davranıların neler olduğunu konusunda uzmanlaştığımız öğretmenler, olumlu davranıların neler olduğunu konusunda tereddütlere düşebiliriz. Neyin yanlı olduğunu, neyin doğru olduğunu daha iyi biliriz. Olumsuz ele tiride bulunmakta üstümüze yoktur ancak, övgüde bulunmayı ço u kez aklımıza getirmeyiz.

Yapılan ara tırmalar ö retmenin ilgisinin ço u ö renci için çok önemli oldu unu, dolayısıyla ö renci için peki tireç özelli i ta ıdı nı göstermektedir. Burada yapılabilecek en büyük yanlı , uygun olmayan ö renci davranı na ya da bu davranı ı yapan ö renciye ilgi göstermektir. Böylece farkında olmadan ö rencinin uygun olmayan davranı nı peki tirmi oluruz. Ö retmen bunu yapmayı, uygun davranı ı ya da bu davranı ları gösteren ö rencileri ö ver, uygun olmayan davranı ları görmezlikten gelirse, bu durumda sınıfta uygun ö renci davranı ları artacaktır. Bu durumda uygun davranı ları arttırmada, övgüde bulunmanın görmezlikten gelme ile birlikte uygulanması etkili sonuçlar vermektedir.

Ancak kalabalık sınıflarda ö rencilere sık sık övgüde bulunmak kolay de ildir. Kalabalık sınıflarda genellikle uygun olmayan davranı lar dikkati çekerken, uygun davranı lar gözden kaçmaktadır. Ö retmenler, sınıfta uygun olmayan davranı ları görmemezlikten gelmeleri durumunda, bu davranı ların tüm sınıfa yayılaca ından korkmaktadır. Bunun sonucu olarak ö rencilere sıklıkla kızar, ba ırır. Oysa buna harcanan zaman ve enerjinin bir bölümü övgüde bulunmaya kullanılsa, çok daha etkili sonuçlar alınabilecektir. Buna “ele tiri tuza ı” dendi i de olmaktadır(Özyürek,1997, s.98).

Övgüde bulunmak herkese övgü da ıtmak gibi geli igüzel bir uygulama olmamalıdır. Bu uygulamanın kendi içinde belli bir disiplin ve kuralları vardır. Bunların ba lıcaları unlardır.

a) Övgüde Bulunulan Davranı Açık Bir Biçimde Tanımlanmalıdır: Büyük bir olasılıkla ö renciler, ö retmenin övgüde bulundu u davranı nı ne oldu unu açıklamasına gerek duymaksızın, davranı la ö retmen övgüsü arasında, ili ki kurabilecektir. Ancak yapılan ara tırmalar bu ili kinin sanıldı ı kadar büyük olmadı nı, ö rencilerin birçok durumda hangi davranı nı övgü aldı nı anlamadıklarını göstermektedir.

b) Övgünün Hemen Davranı ı zlemesi:

Davranı hemen övgüyle kar ılanmazsa araya ba ka bir davranı , hatta uygun olmayan bir davranı girebilir. Bu durumda ö retmen uygun olmayan bir davranı ı peki tirmi olur. En

azından ö rencilerin davranı ile övgü arasında ili ki kurabilmeleri için övgünün hemen davranı ı izlemesi gerekir.

c) Övgüde Bulunurken Do al ve Sevecen Olunması:

Ö retmen övgüde bulunurken, ho nutlu unu yalnızca sözleriyle de il jest ve mimikleriyle, ses tonuyla, ö renciye ya da ö rencilere hissettirmelidir.

2.5.3. Davranı De i tirme Programlarında Kullanılabilecek Peki tireçler

a)Sosyal Peki tireçler:

Aferin, güzel, çok ilginç, Harika, bravo, Ne güzel bir çalı ma, Bundan ho landım gibi sözler.

Gülümseme, göz kırpması, baş ile onaylama gibi sözel olmayan davranı lar.

Ö renci ile birlikte yürüme, birlikte oturma, beraber yemek yeme, ö rencilerle birlikte oynama, el sıkma gibi sosyal ili kiler .

b)Etkinlik Peki tireçleri:

Grup lideri seçme, ö retmene yardımcı olmasına izin verme, sınıfta fıkra anlattırma, bilmece sorma, kısa oyun oynama, film seyretme, müzik dinlemek, bo zaman ver mek, Okul gezisi planlama gibi etkinlikler.

c)Maddi Peki tireçler:

Çikolata, kurabiye, eker, meyve suyu gibi yiyecek ve içecekler, oyuncak, giyecek, okul malzemesi gibi nesnelere. (Erden, 2000, s.210).

d)Olumsuz Peki tireç:

Olumsuz peki tirme uygun olmayan davranı ları azaltmada etkili olmaktadır. Olumsuz peki tirme cezaya mükemmel bir alternatif olmaktadır. Uygun olmayan davranı ları azaltmada olumsuz peki tirmenin kullanılmasında temel kural ö renciye alternatif davranı sunmak ya da göstermektir. E er “X’i yapmayı durdurur, Y’yi yapmaya ba larsan, bu olumsuz durumd an kurtulursun” olumsuz durumlar ise ö rencilerin ho landı ı eyleri yapmaktan alıkonulmasıdır(ftar, Tekin, 1997, s.15).

2.5.4. Davranı de i tirmenin ilkeleri

Davranı de i tirme sadece problemlı davranı ların de i tirilmesi anlamına gelmemektedir. Uygun olan davranı ların süreklili ini saplayan, problemlı davranı ın olu masına olanak sa lamayan ortamların sa lanması da bu kapsam içinde ele alınmalıdır. Uygun olmayan davranı ın gözlenmesi sınıf yönetiminin yeniden sistematik olarak düzenlenmesini gerektirir.

Bu sistem içinde problemi ortadan kaldırmak, hem ortaya çıkmasını engellemek, hem de süreklili ini sa lamak bulunmaktadır. Bu sistem temelde davranı problemi gösteren tek bir ö rencinin bireyselle tirilmi bir yakla ımla, davranı larını düzeltmeyi kapsamı içine alırken, aynı zamanda da tüm gurubun davranı larını da denetlemeyi sa lar.

Davranı ın denetlenmesi, ö retimin yapılmasında uygulanan ilkelere benzer ilkelere uyularak gerçekte tirilmektedir. Ö retmen davranı de i tirmek için belli amaçlar koymak ve dikkate alaca ı davranı ı alt basamaklara ayırmak, sistematik bir süreç uygulamak ve ö rencinin geli imiyle ilgili olarak sürekli veriler toplamak zorundadır. Davranı ın denetlenmesi, sınıf kontrolü ve çalı ma becerilerini denetlemeyi kapsar. Her iki duru m için de ö retmen sınıf ortamını düzenleyerek, ö rencinin davranı larında de i me olmasını sa layabilir.

Bu süreçte dikkate alınması gereken ilkeleri ö yle sıralayabiliriz.

1. Davranı öğrenimi tir kendili inden de i mez. Özellikle problem davranı lar öğren ilmi davranı lardır. Öğrencinin kendi deneyimleri ve uygulanan peki tireçlerle, edimsel ko ullanma ile öğren di i davranı lardır.
2. davranı n ortaya çıkmasında, davranı n öncesinde ve sonrasında ortaya çıkanların dikkate alınması gerekir. Davranı yalıtıl mı bir ortamda tek ba ına geli mez. Davranı n ortaya çıkmasını etkileyen ve onun olu umundan önce olu umunu etkileyen bir etmen ve olu umundan sonra onu takip eden bir sonuçla birlikte ele alınmak zorundadır. Hem davranı ı ba latan, hem de ondan çıkan so nuç son derece önemlidir.
3. Uygun olmayan davranı ların azaltılması sınıf ortamının dikkatli bir biçimde örgütlenmesine dayanır. Sınıf ortamının fiziksel olarak düzenlenmesi, sınıfta uygulanan ö retim süreçleri ve ö retim programı davranı probleminin olu sıklı nı belirleme açısından önemli rol oynar.
4. Davranı n ortaya çıkmasını peki tirme artırır. Davranı ı izleyen peki tireçler, tekrar ortaya çıkmasını sa lar. Öğ retmeninden parmak kaldırarak söz istedi i için ödüllendirilen bir öğrenci, elini kaldırma hareketini tekrar söz istemek için istekli bir biçimde tekrarlar. Bu olumlu peki tirmeye bir örmektir. Davranı ı de i tirmede ve sınıfı denetlemede olumlu peki tireç olumlu bir araçtır. Bunun aksi olarak daha az benimsenmesi gereken olumsuz peki tirme de davranı n artmasına neden olur. Olumsuz peki tirmede, davranı tan sonra kaçınılan ya da ho lanılmayan bir olayın ortamdaki çıkartılması izlerse, davranı n tekrarlanma olasılı nı artırır. Örne in ödevini tamamlayan bir öğrenci, öğretmeninin ve ana babasının, kendisine devamlı ödevini yap diye söylenmesinden kurtulur. Böylece istenilen ödev yapma davranı ı artar.
5. Davranı ya da peki tireçlerin ortamdaki çekilmesi, ya da ho lanılmayan bir durumun ortama sokulması ile azalır. Davranı ı kaçınılan bir olay izle rse ve peki tireç uygulamaya son verilirse, kazanılan davranı söner.

6. Davranı de i tirme sonuçlarının ö renci için anlamlı olması gerekir. Davranı üzerinde olumlu etkinin olabilmesi için, sonuçlarının ö renci için anlamlı olması gerekir. Bu hem olumlu, hem de olumsuz pekiltireç için geçerlidir. Çünkü bir ö renci için olumlu olan bir sonuç, ba ka bir ö renci için olumsuz olabilir. Örne in çok kitap okuyan bir ö renci için kütüphaneye gönderilme olumlu bir peki tirme iken, spor tutkunu bir ö renci için olu msuz olabilir.
7. Davranı de i tirme sürecine e itsel olmayan etmenlerin müdahalesine dikkat etmek gerekmektedir. Davranı düzenleme uygulanan ö rencilere, e itsel olmayan terapi, ilaç vb. ile yapılan çalı malar davranı ın denetlenmesinde olumsuz yönde etki eder (Küçükahmet, 2003, s. 192, 193).

2.6. Ö RETMEN NASIL OLMALIDIR

2.6.1. Ö renciler Ö retmenleri Nasıl Görmek stiyor

Ö retmen ö rencilerle yüz yüze kalan ve e itimin mutfa nda görev alan ki iler olarak mutlaka bir çok sorunla kar ıla mak durumundadır. Anca k belki bu sorunları giderme noktasında ö rencilerin ö retmeni nasıl görmek istedi ini bilmek de faydalı olacaktır.

Bir ö retmenin sınıfı tarafından be enilmesini sa layan ki ilik çizgilerini belirlemek üzere yapılan ara tırmaya göre, ö rencilerce en çok v urgulanan nitelik öyledir:

1- birli ine dayanan demokratik tavır.

2-Her çocuk için sevecen ve saygılı olma.

3-Sabır

4-Geni bilgi.

5-Hareket ve görününü ün bo a gitmesi.

6-Do ruluk ve taraf tutmamak.

7-Esprili olmak.

8-Tam itidal ve metanet

9-Ö rencilerin sorunlarına ilgi duymak.

10-Esneklik

11-Cesaretlendirme ve takdir etmede iyi niyet.

12-Özel bir konuyu ö retmede ola anüstü ba arı.

Yukarıdaki saydı ımız özelliklere dayanarak ideal ö retmen öyle tanımlanabilir. “ deal ö retmen hem ö retti i bilgilerde, hem di er konularda ve dünya hakkında tam bir bilgiye sahip, iyiliksever, sa lıklı, gençlere gerçek, yakın ve yürekten ilgi duyan insandır.

Ö rencilere göre “iyi ö retmen” özelliklerinin neler oldu unu görmek için sorulan sorulara verilen cevapların sonuçları öyledir:

1-Ö retmenin sınıfta her ö renciye e it davranması bazı ö retmenlerin çe itli özellikleriyle bazı ö rencileri çok be endiklerini, bazılarını da hiç sevmediklerini belli etmemeleri.

2-Ö renci dersini çalı madı ı ve sözlü sınavlarda ba arısız ol du u zaman ö retmenin sert ele tiriler yapmaması hakaret edici sözler söylememesi.

3-Sınıfta ö retmenin çok otoriter davranarak rahatsız edici bir sükûnet istememesi normal hareket ve konu ma serbestli ini tanınması.

4-Kendi sorunları ve sıkıntıları oldu u zaman sınıfa ha in davranmaması.

5-Dersleri soyut olmaktan çıkarıp güncel örnekler vermesi, çevre kaynaklarından ve örneklerinden yararlanarak daha cazip hale getirmesi.

6-Derste bir davranı mını be enmedi i ö renciyi sınıf önünde küçültmeden hesap sormadan yalnız olarak kar ısına alıp onu tanımaya davranı mının nedenlerini anlamaya çalı ması.

7-Sınıfta keyifsiz veya huzursuz olan ö rencileri fark ederek onları psikolojik dünyalarıyla da tanımaya çalı ması.

8-Sınıfta bazı ö retmenlerin disiplin kuruluna gönde recekleri olayları ö retmenin kendi olanaklarıyla aydınlatmaya çalı arak ö rencileri maddi cezalardan koruması ve istenilmeyen davranı larını düzeltmelerine yardımcı olması.

9-Sınıfta akacı mizahıyla esprili bir hava olu turması, dersin içine ilginç örnek ler ekleyerek ö rencilerin dikkatlerinin da ılmasını önlemesi.

a)Konu alanını çok iyi bilir ve bildiklerini ö renciye etkili bir biçimde aktarır.

b)Ö renciyi anlar, onun ihtiyaç ve beklentilerine uygun e itim ortamları düzenler;

c)Ö renciyi çalı maya kar ı güdüler.

d)Ö rencilerin birbirinden farklı oldu unu kabul ederek her ö renci ile ayrı ayrı ilgilenir.

e)Ö renciye rehberlik yapar, ö rencilerin sorunlarını fark eder.

f)Ö rencisini ve ö retmeyi sever.

g)Ö rencilerin derse olan ilgisini çe itli tekniklerle arttırır.

- h)Bütün ö rencilerin dersi dikkatli dinlemelerini sa lar.
- i)Ö rencilerin verdi i ödevleri yapmalarını sa lar.
- j)Ö rencilerin sınıftaki farklı seviyelerine göre ders anlatır.
- k)Ö rencilerin sınıftaki disiplinsiz davranı larına izin vermez.
- l)Derslerine yeterli hazırlık yaparak girer.
- m)Sınıftaki ö renciler üzerinde olumlu bir izlenim bırakır.
- n)Sınıfa çok iyi hâkim olur.
- o)Ö rencilerin geli im ve ergenlik gibi çe itli sorunlarıyla ilgilenir.
- p)Ö rencilerle sa lıklı ileti im kurar.
- q)Sınıfta uyulması gereken kurallara ö rencilerin uymasını sa lar.
- r)Ö rencileri her konuda “etkin olarak” dinler.
- s)Ö rencilere derste soru sorma imkânı verir.
- t)Ö rencileri daha iyi tanıyan aileleri ile her zaman görüşür.

Görüldü ü gibi iyi ö retmen olmak oldukça güç bir i tir. Bu meslekte ba arılı olmak için ö retmenlerin iyi bir konu alanı bilgisine ve ö retmenlik mesle inin gerektirdi i davranı lara sahip olması gerekmektedir. Ö retmen arkadaşlarımızın iyi bir ö retmen olabilmeleri için geli mesine ve ö renme – ö retme sürecine katkısını iyi anlayabilmek için, önce ö retmenin görevlerini özetlemek gerekir. Ö retmenin temel görevi, etkili bir ö retim ortamı

düzenleyerek öğrenmeyi sağlamaktır. Öğretmen bu görevini yerine getirirken aşağıdaki etkinlikleri yapar:

1-Öğretim planlarının hazırlanması: Formal eğitim, planlı, programlı bir süreçtir. Bu nedenle öğretmenlerin derse girmeden önce yıllık ve günlük planlarını hazırlamaları gerekir. Öğretmen, öğretim planını hazırlarken, Tebliğler Dergisinde belirtilen şekilde, dersinin hedef tekniklerini, öğretim araç ve materyallerini seçer, hedeflere ulaşma derecesini tayin edecek değerlendirme etkinliklerini yapar.

2-Öğrenme yaşı antıları düzenleme: Öğretmen sınıfa girdikten sonra, önceden hazırladığı planları uygulamaya koyar. Uygulama sırasında öğretmenin gerçekleştirmesi için, öğrencilerin öğrenmeye karşı istekli olması ve eylemlerle bulunması gerekir. Bu nedenle öğretmenin öğrencilerini güdüleyerek, öğrenme ortamına aktif olarak katılımlarını sağlamak, yer geldikçe pekiştiricilerle davranışlarını yönlendirmesi gerekir. Okulda öğretim grupları yapılır. Her sınıfta değişik özellikte öğrenciler vardır. Bu öğrencilerin yönlendirilmesi ve uyum içinde çalışmalarının sağlanması da, öğretmenin görevleri arasındadır. Bu nedenle öğretmenin iyi bir yönetici ve sınıfın lideri durumunda olması gerekir.

Öğrenciler sevdikleri ve otorite olarak gördükleri öğretmeni model alma eğilimi gösterirler. Öğretmen giyimini, konuşma tarzı, düşünme ve yaşam biçimleri ile öğrencilere model olur. Bu nedenle öğretmenin sınıf içinde ve dışında davranışlarına dikkat etmesi öğrencileri için iyi bir model olmaya çalışması gerekir(<http://www.derskolik.com/modules/egitimmakaleler/item.php?itemid=53>).

2.6.2. Öğretmen Etkili Bir İnsan Olmalıdır

İnsanlar sadece fiziksel ilgiye değil duygusal ilgiye de muhtaçtır. Hayatımızda cesaret, fark edilme, güven ve umutla beslenmek isteyen insanlar mutlaka vardır. Bir öğretmen için bu insanlar hiç ümitsiz öğrencilerdir. Eğitimin can damarı baskalarına karşı samimi ilgidir. Bir

insanın etrafındaki ki ilere yardım etmek istemesi, onlara iyi duygular beslemesiyle ba lar. Onların üzerinde iyi bir etki bırakmak için, onlara sempati duymalı, küçümsememeli ya da hor görmemeliyiz. Onları sevmeli ve saygı duymalıdır. nsan ili kileri uzmanı Les Giblin' in öne sürdü ü: gibi “Kar ındakinin bir hiç oldu unu dü ünüyorsan, senin huzurunda kendini önemli hissetmeni sa layamazsın”(Maxwell, Dornan, 2007, s.48). Öyleyse bir ö retmen kar ısındaki ki inin ö rencileri oldu u dü ünülürse öncelikle onlara saygı duymalı ve sonra onların üzerindeki izlerin etkisi ile ö rencileri tarafından sayılan ve sevilen bir ki i olmalıdır. Ki i ba kalarının hayatına ili kin bir i lem yapmaya ba lamadan önce onları sevmelidir. Sevgi olmadan hiç bir ey olmaz. Ayrıca insanların güvenle rini kazanmak, ki ileri cesaretlendirmek ve bunun için çaba sarfetmek, bir ö retmen için de önemli olgulardır. Çünkü bir ö rencinin güvenini kazanmak onunla aynı zamanda etkili ileti imin yolunu açar. Aynı zamanda ö retmen,

1. Ö rencilere inanmalıdır.
2. Onlara güvenmelidir.
3. Kolay ula ılabilir olmalıdır.
4. Ö rencilere fırsat vermelidir.
5. Onların potansiyellerini fark etmelerini sa lamalıdır.

Böylece ö retmenin ö rencileri üzerindeki etkinli i artar. Bu ö retmenin derslerinde çok az problem olur. Belki de hiç problem görülmez.

2.6.3. Ülkemizde Mesleki Teknik E itim

Ara tırma meslek liselerinde çalı an ö retmenleri içermekte oldu undan bu bölümde ülkemizdeki mesleki teknik e itimin geli iminden, mesleki teknik e itimin kuramsal temellerinden, yönetim boyutundan mesleki e itimin temel ilkelerinden, meslekî ve teknik e itime olan ihtiyaçtan, meslekî ve teknik e itimi etkileyen faktörlerden bahsedilecektir.

2.6.4. Mesleki Ve Teknik E itimin Tarihsel Geli imi

Türkiye’de mesleki ve teknik e itim, imparatorluk ve cumhuriyet dönemleri olmak üzere iki bölümde incelenebilir. Selçuklularda Ahilik adıyla kurulmuş olan, Esnaf -Sanatkârlar Te kilatı, Osmanlılarda Lonca ve Gedik adları altında devam etmiştir. Osmanlılarda bu kurumlar, esnaf ve sanatkârları disipline ederek, toplumda i ve ticaret ahlakını korumakla birlikte, usta yeti tirilmesi ve yeti tirilenlerin istihdamını sağlamıştır. Toplumumuzda 12. yüzyıldan, 18. yüzyıla kadar mesleki e itim, geleneksel usullerle ve bir sistem içerisinde esnaf ve sanatkârlar te kilatlarınca yürütülmü tür.

19. yüzyılın ba larında, batılı ülkelerdeki teknolojinin di er bilim dallarıyla birlikte ilerlemesi ve bunların makineye uygulanması, sosyal hayatta önemli de imelere sebep olmu tur. Batıda büyük endüstrilerin kurulmasına neden olan makine inkılâbının ülkemizdeki etkisi sonucu, “Lonca Te kilatı” içinde bulunan sanat ve ticaret düzenini bozmuş , o zamana kadar Loncalar içinde devam etmekte olan mesleki e itim hizmetleri için okul disiplinin okul disiplini içinde yürütülmesi zorunlu hale gelmiştir (Alkan, 2004 , s.17).

Bugünkü erkek teknik ö retim okullarının çekirde ini oluşturan kurumlar, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, açılmaya başlanmıştır. O tarihlerde Tuna Valisi olan Mithat Pa a, 1860 yılında Ni ’te, Rusçuk ve Sofya’da kimsesiz çocukları barındırarak ve sanat ö retmek için, ıslahhaneler açmıştır. Bu okulların çalı maları hakkında bilgi edinen bir kısım valiler de, kendi vilayetlerinde bu çe it sanat okullarını kurmuşlardır. Valiler tarafından ilgi gören ve gelir

kayna ı da sa lanan bu okullar, her yıl biraz daha geli tirilerek, cumhuriyet dönemine kadar faaliyetlerine devam etmi lerdir (Alkan, 2004, s.17).

Büyük önder Atatürk'ün i aret etti i ça da uygarlık düzeyinin üzerine çıkma yolunda hızla geli mekte olan ülkemizde e itim, özellikle Mesleki Teknik E itim'e verilen önem ve bu e itimin geli tirilmesine yönelik yapılan çalı malar sonucunda sa lanan olanaklar, Mesleki ve Teknik E itimi bugünkü düzeyine ula tırmı tır (Alkan, 2004, s.36).

Cumhuriyet döneminde sayıları çok az olan, okulların durumu ve ne ekilde düzenlenece i üzerinde titizlikle durulmu tur. Bunun için birçok Avrupalı ve Amerikalı uzman ülkemize davet edilmi tir (Alkan, 2004, S.18). Bu çalı malardan sonra meslek okullarının sayıları hızla arttı tır.

Meslek okullarının sayılarını hız la artmasına kar ın, bu okulların ayrı bir genel müdürlük bünyesinde idare edilmesine ihtiyaç duyulmu tur. 22/06/1933 tarihinde, 2287 sayılı kanunla, Milli E itim Bakanlığı nda, Mesleki ve Teknik Ö retim Genel Müdürlü ü kurulmu tur (Alkan, 2004, S.18).

2.6.5. Mesleki Teknik E itimin Kuramsal Temelleri

Türkiye de mesleki ve teknik e itimin kuramsal temelleri konusunda yapılan en önemli çalı malar ALKAN, DO AN ve SEZG N e aittir. Mesleki teknik e itimin kuramsal temellerini felsefi, psikolojik, sosyolojik, ekonomik e saslar etrafında ekillendirmi ler ve "mesleki teknik e itimin prensipleri" adlı çalı malarında kısaca u fikirlere yer vermi lerdir. Felsefi yönden teknik e itim daha çok deneysel özellikler ta ıyan ampirizm (zihni ve fiziki tecrübelerle dayanma), natüralizm (Do acı) ve pragmatizm (fikrin sonucunu de erlendirmek) tarafından benimsenir. Skolastisizm (gelenekselcilik) ve humanizm mesleki e itimi e itim sürecinin dı nda bırakır. Experimentalizm ise birey ve kültür arasındaki etkile ime önem vererek e itimin amacını insan hayatını kalite yönünden yükseltmek olarak belirler. Ders dı ı ve içi faaliyetleri birbirinden ayırmadan de i en artlara uygun e itim programları geli tirmeyi

esas alır. Mesleki ve kültürel ya antıları bir bütün olarak algıladı ndan mesleki e itimi de gereklidir.

Psikolojik yönden mesleki ve teknik e itimin dayandı ı temel bilimsel yapı herbart psikolojisidir. Zihni kademeler kavramını esas alan Herbart veya tapısal psikolojiye göre, e itim yeni ya antıların eskilere ba lanaca ı uygun bir temel meydana getirmektir. Bu psikolojik görü , zihni faaliyetlerin duyu organlarıyla getirilen verilerin bilinçli veya bilinçsiz olarak zihinde depolandı ı ve sonra birçok zihni kademelerden geçerek son eklini aldı ı sayılına dayanır. Böylece eski ya antılar yeni ya antıya temel te kil ederek ona kendi anlam ve karakterini verir. Daha sonraları davranı ve alan psikolojileride mesleki e itimin e itici de erini kabul etmi tir. Davranı çılara göre bütün davranı lar bireye yönelen uyarılara bireyin gösterdi i reaksiyonlarla açıklanabilir. E itim ise istenilen alı kanlıkları ve davranı ları meydana getirecek ekilde refleksleri artlandırmayı ve yeni etki -tepki yolları meydana getirmeyi konu edinir. Gestalt'a göre ise zihin ve beden bir bütündür. Dü ünme yeni anlayı lar ve kavramlar edindikçe mevcutları yeni ya antılara göre tekrar de erlendirme ve yeniden olu turma sürecidir. Ça da psikologlara göre kuru bilgiler e itim de ildir ve sadece bu bilgileri edinmek ö retim için yetersizdir. Ö retim sadece zihin b ilgilerle ilgili problemlerde olumlu dü ünme süreci kullanabildi inde meydana gelir. Bilgileri kullanmadaki olumlu dü ünme alı kanlı ı geli tirme, bilgi edinmeden ayrı bir olaydır. Sosyal açıdan mesleki e itim her bireyde bir meslek ihtiyacı ve ilgisi oldu u, her bireyin toplumsal faaliyetlere katılma ihtiyacı duydu u, toplumun ise bireyin toplumsal i bölümüne katılmasını öngördü ü ilkesine dayanır.

Geli en teknoloji ile devamlı olarak yeni araçlar ve süreçler ortaya çıkmaktadır. ç i ve yöneticilerin bu yeni araç ve süreçleri etkili olarak kullanabilmeleri verimlilik için arttır. Makineler eskiden elle yapılan birçok i i yaptı ndan günümüz çalı anı mekanik becerilerden çok süratli ve verimli dü ünme ve karar verme yetene ine ihtiyaç duymaktadır. Richards 'a göre verim = mekanik beceri + teknik bilgi + mesleki yetenek olup e itim ile verimlili i arttırmak mümkündür. Bu da mesleki e itimin ekonomik temelini olu turmaktadır (<http://www.sitetky.com/frameset/tky/tkymain22.html>, 21.07.06).

Özetle bir toplumun zenginlik üretmesi için iki temel kaynaktan ister tarımsal ister endüstriyel olsun birincisi doğal kaynaklar ikincisi de insan gücüdür. Bu kaynağın değerlendirilmesi ise mesleki eğitime bağlıdır.

2.6.6. Yönetim Boyutundan Mesleki Eğitimin Temel İlkeleri

Mesleki ve teknik eğitimin temel ilkeleri sistemli bir felsefi, psikolojik, sosyal ve ekonomik kavramlar bütününe dayandırılması gerekir. ALKAN bu ilkeleri "Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları" adlı kitabında öğrenci, öğretmen, program, öğrenme, beceri öğretimi, yönetim, seviye ve değerlendirme başlıkları altında gruplandırmıştır. Yönetim açısından ilkeler konumunu oluşturduğundan bu araştırmada diğer başlıkları dikkate alınmadan sadece yönetsel ilkeler üzerinde yoğunlaşacağız. Alkan'a göre yönetim açısından mesleki ve teknik eğitimin ilkeleri şunlardır

- Yönetimde bölgesel ve yöresel destek sağlanmalıdır.
- Yönetim standart ve katı olmaktan çok esnek ve akıcı olmalıdır.
- Yönetimde mesleki eğitimcilerle birlikte endüstri ve toplum liderleri de yer almalıdır.
- Planlama organizasyon ve yönetimde eğitim kurumları ve diğer sektörler arasında esaslı bir sorumluluğa dayanan işbirliği sağlanmalıdır.
- Toplumda iş olanakları sağlayan çeşitli kurumların yardım ve işbirliği sağlanmalıdır.

(<http://www.sitetky.com/frameset/tky/tkymain22.html>, 21.07.06)

2.6.7. Meslekî Ve Teknik Eğitime Olan İhtiyaç

Toplumlarda, sanayileme süreciyle (her ne kadar sanayileme öncesinde de olsa) çok çeşitli alanlarda nitelikli insan gücü gereksinimine ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

Çe itli sanayi kollarının ortaya çıkması bu alanlara yönelik teknik personele olan ihtiyacı da beraberinde getirmi tir. Bugün ise meslekî ve teknik e itime olan farklı gereksinimi, bireysel, sosyal, ekonomik ve ulusal gereksinimler bakımından ele almak mümkündür. Bunları kısaca açıklamak gerekirse;

Meslekî ve teknik e itimdeki bireysel gereksinimler, daha çok bireysel farklılıklarla açıklanabilir. Bu farklılıklardan dolayı ortaya çıkan ihtiyaçları Alkan, Do an ve Sezgin kısaca be grupta sıralamaktadırlar. Bunlar;

1. Onüç ve onsekiz ya ları arasındaki ve tam gün ö renim gören orta ö retim ö rencilerin, okullarını bitirdiklerinde bir i e girebilmeleri ve bu i te ilerleyebilmeleri için gerekli beceri ve davranı ları kazandıracak programa ihtiyaçları vardır.
2. Orta ö retim sonrasında bireylerin yüksek düzeyde mesleklere hazırlanma ve mesleklerinde ilerleme ihtiyaçları vardır.
3. İlk ve orta ö renimini tamamlamadan okuldan ayrılma veya i hayatına atılma bireyler için ileri bilgi ve beceri gerektirmeyen i lerden geçerli ve sürekli bir mesle e hazırlanma olana ı tanıyan programa ihtiyaçları vardır.
4. Yeti kinlerin olu turdu u ve çalı tıkları mesleklerde geli me gereksinimi ya ayan bireylerin bilgi ve becerilerinin yenilenmesi için periyodik olarak meslekî geli me programlarına katılma ihtiyaçları vardır.
5. Bedensel, zihinsel, sosyal ve psikolojik ö zürleri nedeniyle çalı amaz durumdaki ve mesle ini kaybetmi bireylerin topluma kazandırılmaları için özel durumlarına uygun e itim programlarına ihtiyaç vardır.

Sosyal boyut açısından bakıldı nda ise, toplumda ya ayan bireylerin sosyal etkinliklere en geni ölçüde katılması, toplumun i lerini payla maları ve üretime katılması toplumların

varlıklarını sürdürebilmeleri için gereklidir. Bir i te çalı arak ekonomik ba ımsızlı a kavu an bireylerden olu an bir toplumda refah ve güvence artacaktır. Bu da toplumsal huzura katkı sa layacaktır. Bireylerin veya grupların meslekî yeterliliklerini geli tirmede ve toplumsal i birli ine katılmada meslekî ve teknik e itimin sosyal ba arı ve mülkiyet duygusu kazandırdı ı görülmektedir. Sosyolojik bakımdan son derece önemli olan bu husus bireyleri topluma yararlı kılarak, i siz bireylerin toplum için zararlı olabilecek herhangi bir akıma ba lanmalarını da önleyebilmektedir. Bunların hepsi sosyal bakımdan, sistemli ve plânl ı bir meslekî ve teknik e itime ihtiyaç oldu unu göstermektedir.

Toplumların do al kaynakları, sahip oldukları insan gücü ve bunlardan faydalanma durumları o toplumun refah düzeyini belirlemektedir. Meslekî ve teknik e itim ise insan gücü yeti tirme aracı olarak burada aktif rol oynamaktadır. Ayrıca, meslekî ve teknik e itimi, ekonomik yönden gerekli kılan hedefleri ise Temel a a ıdaki gibi açıklamaktadır;

- gücü piyasasının ihtiyaçlarının kar ılanması,
- Üretimde verimlilik ve kalite artı mının sa lanması,
- sızli in azaltılması,
- Daha ucuz ve kaliteli mal ve hizmet üretilmesi,
- ç ve dı pazarlarda rekabet gücünün yükseltilmesi,
- Kaynakların etkinlik, verimlilik ve rasyonellik esaslarına göre kullanılması,
- Ça da teknolojinin izlenmesi, yorumlanması, mal ve hiz met üretimine yansıtılması,
- Hızlı, istikrarlı ve sa lıklı bir ekonomik kalkınmanın desteklenerek gerçekleştirilmesi ekinde sıralanabilir.

Son olarak da ulusal gereksinimler açısından meslekî ve teknik eğitimi incelerken bu gereksinimlerin nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir

- Köyden kente göç edenleri gerekli bilgi ve becerilerle donatmak,
- Gelişen teknolojiyle birlikte teknik insan gücü ihtiyacını karşılamak,
- • sızlık sorununu çözümlemeye katkı sağlamak,
- Doğal kaynakları daha iyi değerlendirmek,
- Bireylerin üretim kapasitelerini artırmak,
- Tarımdan sanayiye geçişi kolaylaştırmak,
- Örenimi güçleştiren ekonomik engelleri aşmak,
- İlin ekonomik ve sosyal önemini tanıtmak,
- El sanatlarının kalitesini yükseltmek.

Ulusal çalışılma gücünün verimini yükseltmek için dünyasındaki koşullar, meslekler arasındaki farklılıklar ve bireylerin derlik gereksinimleri dikkate alınarak iyi plânlanmış bir meslekî ve teknik eğitim sistemiyle yukarıda sayılan bazı ulusal gereksinimlere cevap verilebilecektir.

2.6.8. Meslekî Ve Teknik Eğitimi Etkileyen Faktörler

Gelişen teknolojiye bağlı olarak meslek alanlarındaki çeşitliliğin artması ve mevcut mesleklerdeki nitelik ve niceliğin derliğimine ayak uydurabilme meslek öncesi eğitimin önemini artırmıştır. Meslekî ve teknik eğitim, bireylere bu derliğime ayak uydurmalarını

sa layacak önemli kurumlar olarak ortaya çıkmaktadır. Teknolojiyle birlikte bilginin sürekli artması, çok bilgi edinmek yerine, bilgi üretimini ve i levsel bilgiyi ö renmenin önemini artırmı tır. Bilgi patlamasıyla birlikte bazı meslekler ömrünü tamamlamı ve yeni meslekler ortaya çıkmı tır. Burada önemli olan, bireylerin artan bilgiyle birlikte meslekî ya amlarındaki yeniliklere uyumlarını kolayla tıracak gerekli bilgi, beceri ve tutum kazandıracak bir e itim almaları sa lanmasıdır.

Ulusal ve evrensel düzeyde meydana gelen de i iklikler meslekî ve teknik e itimi de etkilemektedir. De i imin meydana getirdi i sonuçlar bir bakıma gereksinimlerin ortaya çıkı mın bir göstergesi durumundadır. Özellikle geri kalmı ve geli mekte olan b irçok ülkede i sizlik sorunu bunlar arasında yer almaktadır. Hızlı nüfus artı ı buna kar ın sanayile mede geri kalmı toplumlardaki i sizli i artırmaktadır. Bu i sizlerin büyük bir kısmının da vasıfsız olması üretken i gücü oranının azlı ına neden olmakta sonuçta ise birçok sosyal problemi beraberinde getirmektedir. Bu noktada e itim kurumlarına büyük görev dü mektedir. E itim kurumları i sizlik problemlerine gerekli hassasiyeti göstererek niteliksiz ve üretime katkıda bulunmayan nüfus olu umuna engel olab ilmelidir. Burada meslekî ve teknik e itim nitelikli insan gücü yeti tirerek hem istihdam sorununa hem de sektörler arasındaki dengenin sa lanmasına katkıda bulunabilecektir(<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/kazu.htm> 03/03/2007).

BÖLÜM 3

3. METODOLOJİ

Bu bölümde ara tırmanın yöntemi ele alınmıştır. Ara tırmada kullanılan evren ve örneklem, verilerin toplanması ile ilgili yapılan çalışmalar, verilerin incelenmesi ve ara tırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmıştır.

3.1. ARA TIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal bilimlerde bilgi toplama için en çok kullanılan yöntemlerden birisi, insanlara ara tırılması düşünülen konular hakkında yazılı sorular sorarak cevap almaktır. Bu yöntem saha ara tırması yöntemi denir. Saha ara tırması yapabilmek için ise anket tekniği kullanarak ara tırma yapmak mümkündür. Böylelikle insanların ilgili konu hakkındaki görüş ve düşünceleri saptanmaya çalışılmaktadır. Bu ara tırmada, olumsuz öğrenci davranışlarından etkilenme düzeyi ile ilgili mevcut durumu tespit söz konusu olduğundan, betimsel nitelikli bir ara tırmadır.

Bu ara tırmada meslek lisesi öğrencilerinin sınıf ve atölye ortamlarındaki olumsuz davranışlarının öğretmenler üzerindeki etkileri ara tırılmak ve öğretmenleri etkileyen olumsuz davranışların neler olduğunu tespit edilmek istendiğinden, anket yöntemi kullanılarak alan ara tırması yapılmıştır.

3.2. EVREN

Ara tırmanın çalışma evrenini, İstanbul'daki endüstri meslek liseleri oluşturmaktadır.

3.3. ÖRNEKLEM

Ara tırma; belirtilen evrenden, evrenin özelliklerini yansıtan örneklem seçilerek gerçekleştirilmiştir.

Bu ara tırmada random (tesadüfi örnekleme) yöntemi kullanılmı tır. Böylece örnekleme giren herkesin e it oranda seçilme ansı olmu tur. Ara tırmanın örneklemini, stanbul Anadolu Yakasında bulunan meslek liselerinde çalı makta olan v e anketin uygulanması esnasında o an için orada bulunarak tesadüfen ara tırmaya katılan ö retmenler olu turmaktadır. Ara tırmada 10 farklı meslek lisesinde çalı an 200 ö retmene ula ılmı tır.

3.4. VER LER N TOPLANMASI

Ara tırmanın veri kayna ını anketlerle topl anan veriler olu turmaktadır. Ara tırma verilerinin toplanması için literatür taraması yapıldıktan sonra ara tırmanın amaçları do rultusunda, ö retmenlere uygulanmak üzere, ön anket hazırlanmı ve 20 ö retmene uygulanmı tır. Ön anketten alınan bilgiler ve literatür taramasının sonucunda uzman görü leri de alınarak anket formu olu turulmu tur. Bu anket formu geli tirilirken 15 ö retmene uygulanıp bu anket sonuçlarından alınan sonuçlara göre eksiklikler giderilerek gerekli düzenlemeler yapılmı tır.

Olu turulan anket üç bölümden olu maktadır. Birinci bölüm ö retmenlerin ki isel özelliklerinin soruldu u ba ımsız de i kenlerden olu maktadır. kinci bölümde ise hangi ö retmenlerin, hangi ö renci davranı larından ne derecede etkilendiklerini belirlemek amacıyla 23 adet açık uçlu soru bulunmaktadır. kinci bölümde sorulan sorularda dörtlü derecelendirme ölçe inden faydalanılmı tır. Bunlar çok etkiliyor, etkiliyor, az etkiliyor, hiç etkilemiyor eklindedir. Üçüncü ve son bölümde ise, ö retmenlerden konuyla ilgili var sa görü lerini belirtebilecekleri kısım bulunmaktadır.

3.5. VER LER N ANAL Z

Deneklere uygulanan anketlerden elde edilen bilgiler kodlanarak bilgisayara yüklenmi tır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS istatistik programı kullanılmı tır. Toplanan veriler istatistik paket programı olan SPSS programıyla istatistiki i lemlere tabi tutularak, yorumlanabilecek tablolar haline getirilmı tır.

Verilerin çözümlenmesinde istatistiklerden frekans (N), yüzde (%), ortalama (X), standart sapma (ss), ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını test etmek için t testi ve çoklu de i kenlerde $n>30$ oldu u durumlarda t testi, ikiden fazla ıklı ba ımsız de i kenlere ise varyans analizi kullanılmı tır.

Geli tirilen anketin güvenilirli i $r= 0,89$ çıkmı tır. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ kabul edilmi tir.

Elde edilen veriler kolay yorumlanabilmesi için bulgular bölümüne tablolar olu turulmu , tartı malar bölümünde de bu bulgular yorumlanmı tır.

Ara tırmada kullanılan ölçe e uygun olarak elde edilen görü lerin aritmetik ortalamaları de erlendirilirken, u aralıklar göz önünde bulundurulmu tur.

Verilen a ırlık	Seçenekler	Sınırı
1	hiç etkilemiyor	1,00-1,74
2	az etkiliyor	1,75-2,49
3	etkiliyor	2,50-3,24
4	çok etkiliyor	3,25-4,00

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde mesleki eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlere uygulanmış anket çalışmalarıyla elde edilen tablolar ve bu tablolara ait bulgular yer almaktadır. Bu araştırmada 200 teknik öğretmenle ulaşılmış ve değerlendirilmiştir.

4.1. BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİN FREKANSLARI VE KATILIM YÜZDELERİ

Bu kısımda araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgileriyle ilgili: cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, eğitim durumu, öğretmenlik alanı ve meslek lisesinde çalışmaktan memnuniyet durumlarıyla ilgili frekans dağılımları ve buna bağlı yüzde hesaplamalarına yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, bu değişkenlere ilişkin sayısal dağılımları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4-1 Öğretmenlerin "Cinsiyet" Değişkenine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Bayan	58	29
Erkek	142	71
Toplam	200	100,0

Birinci tablo incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin 58'inin (%29) bayan öğretmenler olduğu, 142'sinin (%71) erkek öğretmenler olduğu görülmüştür.

Tablo 4-2 Ö retmenlerin “Ya ” De i kenine Göre Da ılımı

Ya	Frekans (F)	Yüzde (%)
30 ya da daha küçük	86	43
31–35 arası	65	32,5
36–40 arası	30	15
41–45 arası	13	6,5
46 ve üzeri	6	3,0
Toplam	200	100,0

kinci tablo incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 86’sının (% 43), 30 ya da daha küçük ya ta; 65’inin (% 32,5), 31–35 ya ları arasında oldu u; 30’unun (% 15), 36–40 ya arasında oldu u, 13’ünün (% 6,5) 41–45 ya ları arasında oldu u 6’sının (% 3), 46 ve üzeri ya larda oldu u görülmektedir.

Tablo 4-3 Ö retmenlerin “Mesleki Kıdem” De i kenine Göre Da ılımı

Mesleki Kıdem	Frekans (F)	Yüzde (%)
0–5 yıl	47	23,5
6–10 yıl	101	50,5
11–15 yıl	31	15,5
16–20 yıl	17	8,5
21–25 yıl	3	1,5
26 ve üzeri	1	0,5
Toplam	200	100,0

Üçüncü tablo incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 47’sinin (%23,5) 0 –5 yıl arasında; 101’inin (% 50,5) 6–10 yıl arasında; 31’ünün (% 15,5) 11–15 yıl arasında; 17’sinin (% 8,5) 16–20 yıl arasında; 3’ünün (% 1,5) 21–25 yıl arasında; 1’inin (%0,5) 26 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip oldukları görülmü tür.

Tablo 4-4 Ö retmenlerin “E itim Durumu” De i kenine Göre Da ılımı

E itim Durumu	Frekans (F)	Yüzde (%)
Ön lisans (2yıllık)	0	0
Lisans(4 yıllık)	159	79,5
Lisansüstü	41	20,5
Toplam	225	100,0

Dördüncü tablo incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin hiç birinin ön lisans (2 yıllık) mezunu durumunda olmadı ı; 159’unun (% 79,5) lisans (4 yıllık) mezunu durumunda oldu u; 41’inin (% 20,5) lisansüstü mezunu durumunda oldu u görülmü tür.

Tablo 4-5 Ö retmenlerin “Ö retmenlik Alanı” De i kenine Göre Da ılımı

Ö retmenlik Alanı	Frekans (F)	Yüzde (%)
Kültür dersi ö retmeni	71	35,5
Meslek dersi ö retmeni	129	64,5
Toplam	200	100,0

Be inci tablo incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 71’inin (%35,5) kültür dersi ö retmeni; 129’unun (%64,5) meslek dersi ö retmeni oldu u görülmü tür.

Tablo 4-6 Ö retmenlerin “Meslek Lisesinde Çalı maktan Memnunluk” De i kenine Göre Da ılımı

Memnunluk Düzeyi	Frekans (F)	Yüzde (%)
Evet	163	81,5
Hayır	37	18,5
Toplam	200	100,0

Altıncı tablo incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 163'ünün (%81,5) meslek lisesinde çalı maktan memnun; 37'sinin (%18,5) meslek lisesinde çalı maktan memnun olmadı ı görülmü tür.

4.2. DENEKLER N BA IMLI DE KENLERE VERD KLER CEVAPLARA L K N BULGULAR

Tablo 4-7 “Ö rencilerin konuyla ilgili olmayan soru sorması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı

Soru 1	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	28	14	79	39,5	80	40	13	6,5	
X= 2,61					Ss=0,80				

Tablo 7'ye bakıldı ında, “Ö rencilerin konuyla ilgili olmayan soru sorması ” ifadesinden; ö retmenlerin %14'ünün çok etkilendi i, %39,5'inin etkilendi i, %40'ının az etkilendi i, %6,5'inin etkilenmedi i görülmü tür. Bu duruma, X= 2,61 ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-8 “Derse hazır gelmi gibi kendini gösterme çabası” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı

Soru 2	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	15	7,5	65	32,5	96	48,0	24	12,0	
X= 2,35					Ss=0,78				

Tablo 8'e bakıldı ında, “Derse hazır gelmi gibi kendini gösterme çabası” ifadesinden; ö retmenlerin %7,5'inin çok etkilendi i, %32,5'inin etkilendi i, %48'inin az etkilendi i, %12'sinin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, $X= 2,35$ ortalamaya göre ö retmenlerin az etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-9 “Atölyede bo bo dola ması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 3	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	70	35,5	91	45,5	27	13,5	12	6,0	
$X= 3,09$					$Ss=0,84$				

Tablo 9'a bakıldı ında, “Atölyede bo bo dola ması” ifadesinden; ö retmenlerin %35,5'inin çok etkilendi i, %45,5'inin etkilendi i, %13,5'inin az etkilendi i, %6'sinin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, $X= 3,09$ ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-10 “Okul kurallarına uymadı ı halde, kurallara uyuyormu gibi konu malar yapması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 4	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	37	18,5	94	47,0	57	28,5	12	6	
$X= 2,78$					$Ss=0,81$				

Tablo 10'a bakıldı ında, “Okul kurallarına uymadı ı halde, kurallara uyuyormu gibi konu malar yapması” ifadesinden; ö retmenlerin %18,5'inin çok etkilendi i, %47'sinin

etkilendi i, %28,5'inin az etkilendi i, %6'sinin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, $X=2,78$ ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-11 “Derse ilgi göstermemesi” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 5	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	96	48,0	84	42,0	17	8,5	3	1,5	
$X=3,36$					$Ss=0,70$				

Tablo 11'e bakıldığında, “Derse ilgi göstermemesi” ifadesinden; ö retmenlerin %48'inin çok etkilendi i, %42'sinin etkilendi i, %8,5'inin az etkilendi i, %1,5'inin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, $X=3,36$ ortalamaya göre ö retmenlerin çok etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-12 “Mesleki bilgi ve beceri öğrenmeye istekli olmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 6	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	100	50,0	76	38,0	21	10,5	3	1,5	
$X=3,36$					$Ss=0,73$				

Tablo 12'ye bakıldığında, “Mesleki bilgi ve beceri öğrenmeye istekli olmamaları” ifadesinden; ö retmenlerin %50'sinin çok etkilendi i, %38'inin etkilendi i, %10,5'inin az etkilendi i, %1,5'inin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, $X=3,36$ ortalamaya göre ö retmenlerin çok etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-13 “Okulda geçen zamanı iyi de erlendirmemeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 7	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	50	25,0	96	48,0	47	23,5	7	3,5	
X= 2,94					Ss=0,79				

Tablo 13’e bakıldığında, “Okulda geçen zamanı iyi de erlendirmemeleri” ifadesinden; öğretmenlerin %25’sinin çok etkilendiği, %48’inin etkilendiği, %23,5’inin az etkilendiği, %3,5’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 2,94 ortalamaya göre öğretmenlerin etkilendiği eklemlerde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-14 “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması ” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 8	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	29	14,5	85	42,5	74	37,0	12	6	
X=2,65					Ss=0,79				

Tablo 14’e bakıldığında, “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” ifadesinden; öğretmenlerin %14,5’inin çok etkilendiği, %42,5’inin etkilendiği, %37’sinin az etkilendiği, %6’sının etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 2,65 ortalamaya göre öğretmenlerin etkilendiği eklemlerde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-15 “Ö retmenlerine karşı davranışlarının öğrenciye yakınlıkta olmaması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 9	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	87	43,5	86	43,0	22	11,0	5	2,5	
X= 3,27					Ss=0,75				

Tablo 15’e bakıldığında, “Ö retmenlerine karşı davranışlarının öğrenciye yakınlıkta olmaması” ifadesinden; öğretmenlerin %43,5’inin çok etkilendiği, %43’ünü etkilendiği, %11’inin az etkilendiği, %2,5’sinin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,27 ortalama göre öğretmenlerin çok etkiliyor şeklinde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-16 “Arkadaşlarıyla ilişkilerinde istenmeyen davranışlar göstermeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 10	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	55	27,5	100	50,0	43	21,5	2	1,0	
X= 3,04					Ss=0,72				

Tablo 16’ya bakıldığında, “Arkadaşlarıyla ilişkilerinde istenmeyen davranışlar göstermeleri” ifadesinden; öğretmenlerin %27,5’inin çok etkilendiği, %50’sinin etkilendiği, %21,5’inin az etkilendiği, %1’sinin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,04 ortalama göre öğretmenlerin etkiliyor şeklinde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-17 “Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 11	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	57	28,5	94	47,0	46	23,0	3	1,5	
X= 3,02					Ss=0,75				

Tablo 17’ye bakıldığında, “Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması” ifadesinden; öğretmenlerin %28,5’inin çok etkilendiği, %47’sinin etkilendiği, %23’ünün az etkilendiği, %1,5’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,02 ortalama göre öğretmenlerin etkiliyor şeklinde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-18 “Okula öğrenmek amacıyla gelmemeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı

Soru 12	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	108	54,0	73	36,5	12	8,5	2	1,0	
X= 3,43					Ss=0,69				

Tablo 18’e bakıldığında, “Okula öğrenmek amacıyla gelmemeleri” ifadesinden; öğretmenlerin %54’ünün çok etkilendiği, %36,5’inin etkilendiği, %8,5’inin az etkilendiği, %1’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,43 ortalama göre öğretmenlerin çok etkiliyor şeklinde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-19 “Davranı bozukluklarının okulun e yalarına zarar verecek boyutlara ula ması” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapması na göre da ılımı

Soru 13	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	91	45,5	89	44,5	19	9,5	1	0,5	
X= 3,35					Ss=0,67				

Tablo 19’a bakıldı nda, “Davranı bozukluklarının okulun e yalarına zarar verecek b oyutlara ula ması” ifadesinden; ö retmenlerin %45,5’inin çok etkilendi i, %44,5’inin etkilendi i, %9,5’inin az etkilendi i, %0,5’inin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, X= 3,35 ortalamaya göre ö retmenlerin çok etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-20 “Birbirlerine kar ı dürüst olmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre da ılımı.

Soru 14	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	51	25,5	89	44,5	57	28,5	3	1,5	
X= 2,94					Ss=0,77				

Tablo 20’ye bakıldı nda, “Birbirlerine kar ı dürüst olmamaları” ifadesinden; ö retmenlerin %25,5’inin çok etkilendi i, %44,5’inin etkilendi i, %28,5’inin az etkilendi i, %1,5’ini n etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, X= 2,94 ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-21 “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 15	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	96	48,0	82	41,0	20	10,0	2	1,0	
X= 3,36					Ss=0,70				

Tablo 21’e bakıldığında, “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesinden; öğretmenlerin %48’inin çok etkilendiği, %41’inin etkilendiği, %10’unun az etkilendiği, %1’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,36 ortalama göre öğretmenlerin çok etkiliyor ekleinde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-22 “Derse zamanında gelmemeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 16	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	48	24,0	104	52,0	43	21,5	5	2,5	
X= 2,97					Ss=0,74				

Tablo 22’ye bakıldığında, “Derse zamanında gelmemeleri” ifadesinden; öğretmenlerin %24’ünün çok etkilendiği, %52’sinin etkilendiği, %21,5’inin az etkilendiği, %2,5’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 2,97 ortalama göre öğretmenlerin etkiliyor ekleinde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-23 “Ders dı ında kendileriyle yaptı ımız konu malardaki iyi niyete inanmamaları, güvensizlikleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 17	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	44	22,0	96	48,0	54	27,0	6	3	
X= 2,89					Ss=0,77				

Tablo 23’e bakıldı ında, “Ders dı ında kendileriyle yaptı ımız konu malardaki iyi niyete inanmamaları, güvensizlikleri” ifadesinden; ö retmenlerin %22’sinin çok etkilendi i, %48’inin etkilendi i, %27’sinin az etkilendi i, %3’ünün etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, X= 2,89 ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-24 “Olumlu ve olumsuz davranı ları ayırt edememeleri” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 18	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	49	24,5	100	50,0	49	24,5	2	1,0	
X= 2,98					Ss=0,72				

Tablo 24’e bakıldı ında, “Olumlu ve olumsuz davranı ları ayırt edememeleri ” ifadesinden; ö retmenlerin %24,5’inin çok etkilendi i, %50’sinin etkilendi i, %24,5’inin az etkilendi i, %1’inin etkilenmedi i görülmektedir. Bu duruma, X= 2,98 ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekinde katıldıkları görülmü tür.

Tablo 4-25 “Saygı ve sevgiye dayanan bir öğrenme ortamını yaratamamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 19	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	49	24,5	110	55,0	39	19,5	2	1,0	
X= 3,03					Ss=0,69				

Tablo 25’e bakıldığında, “Saygı ve sevgiye dayanan bir öğrenme ortamını yaratamamaları” ifadesinden; öğretmenlerin %24,5’inin çok etkilendiği, %55’inin etkilendiği, %19,5’inin az etkilendiği, %1’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,03 ortalama göre öğretmenlerin etkilendiği şekilde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-26 “Düğüncelerini açıklayabilecek düzeyde bulunmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 20	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	44	22,0	101	50,5	50	25,0	5	2,5	
X= 2,92					Ss=0,75				

Tablo 26’ya bakıldığında, “Düğüncelerini açıklayabilecek düzeyde bulunmamaları” ifadesinden; öğretmenlerin %22,5’inin çok etkilendiği, %50,5’inin etkilendiği, %55’inin az etkilendiği, %2,5’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 2,92 ortalama göre öğretmenlerin etkilendiği şekilde katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-27 “Derse katılmamaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 21	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	69	34,5	92	46,0	36	18,0	3	1,5	
X= 3,13					Ss=0,75				

Tablo 27’ye bakıldığında, “Derse katılmamaları” ifadesinden; öğretmenlerin %34,5’inin çok etkilendiği, %46’sının etkilendiği, %18’inin az etkilendiği, %1,5’inin etkilendiği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,13 ortalama göre öğretmenlerin etkilendiği ekleme katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-28 “Sınıf disiplinini bozmaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 22	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	100	50,0	79	39,5	20	10,0	1	0,5	
X= 3,39					Ss=0,68				

Tablo 28’e bakıldığında, “Sınıf disiplinini bozmaları” ifadesinden; öğretmenlerin %50’sinin çok etkilendiği, %39,5’inin etkilendiği, %10’unun az etkilendiği, %0,5’inin etkilendiği görülmektedir. Bu duruma, X= 3,39 ortalama göre öğretmenlerin çok etkilendiği ekleme katıldıkları görülmüştür.

Tablo 4-29 “Ö retmen ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta yetersiz olmaları” ifadesinin frekans, yüzde, ortalama ve standart sapmasına göre dağılımı.

Soru 23	Çok etkiliyor		Etkiliyor		Az etkiliyor		Hiç etkilemiyor		Toplam
	N	%	N	%	N	%	N	%	
	46	23,0	102	51,0	49	24,5	3	1,5	
X= 2,95					Ss=0,73				

Tablo 29’a bakıldığında, “Ö retmen ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta yetersiz olmaları” ifadesinden; ö retmenlerin %23’ünün çok etkilendiği, %49’unu etkilendiği, %24,5’inin az etkilendiği, %1,5’inin etkilenmediği görülmektedir. Bu duruma, X= 2,95 ortalamaya göre ö retmenlerin etkiliyor ekleminde katıldıkları görülmüştür.

4.3. BAĞIMSIZ DEĞERLENDİRİLEN KENLERİN BAĞIMSIZ DEĞERLENDİRİLEN KENLERE GÖRE DEĞERLENDİRİLEN DEĞERLERİN TEST ETMEK İÇİN YAPILAN DEĞERLENDİRİMLER

4.3.1. “Cinsiyet” Değerlendirmeli Bulgular

Cinsiyet değerlendirilen keninin bağımsız değerlendirilen kenlerle arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan T testi sonucunda bağımsız değerlendirilen ken olan “cinsiyet” ile bağımsız değerlendirilen kenler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

4.3.2. “Yaş” Değerlendirmeli Bulgular

Yaş değerlendirilen keninin bağımsız değerlendirilen kenlerle arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, bağımsız değerlendirilen ken olan “yaş” ile bağımsız değerlendirilen kenler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

4.3.3. “Mesleki kıdem” De i kenine li kin Bulgular

Mesleki kıdem de i keninin ba ımlı de i kenlerle arasındaki ili kiyi belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, ba ımsız de i ken olan “mesleki kıdem” ile ba ımsız de i kenler arasında anlamlı bir fark görülmemi tir.

4.3.4. “E itim Durumu” De i kenine li kin Bu lgular

E itim durumu de i keni için anket de üç seçenek mevcuttur. Bu de i ken için varyans analizi yapılması gerekirken, “ba ımsız verilerin frekansları ve katılım yüzdeleri” analizleri tablo 4’de de görüldü ü gibi ön lisans (iki yıllık) mezunu düzeyinde ö retmen olmadı ından ve seçenek sayısı ikiye indi inden bu de i ken için T testi analizi uygulanmı tir.

Tablo 4-30 E itim Durumu De i kenine Göre “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” fadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları

	E itim durumu	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
S 15	Lisans (4 yıllık)	159	3,37	0,66	198	0,438	0,011
	Lisansüstü	41	3,31	0,84			

Tablo 4-30 da görüldü ü gibi “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifad esinin aritmetik ortalamalarının e itim durumu de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek için yapılan ili kisiz grup t testi sonucunda; lisans e itimine sahip ö retmenlerin aritmetik ortalaması 3,37 iken; lisansüstü e itime sahip ö retmenlerin aritmetik ortalaması 3,31 olarak bulunmu tur. Lisans ve lisansüstü e itim alan ö retmenlerin puan ortalamaları için yapılan ili kisiz grup t testi’nde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Bu farklılık lisans e itime sahip ö retmenlerin lehine gerçekleş mi tir. Kısaca;

lisans e itime sahip ö retmenler “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesine lisansüstü e itimine sahip ö retmenlerden anlamlı düzeyde daha fazla katılmıştır.

4.3.5. “Ö retmenlik Alanı” De i kenine İlişkin Bulgular

Tablo 4-31 Ö retmenlik Alanı De i kenine Göre “Okul kurallarına uymadı ı halde kurallara uyuyormu gibi konular yapması” fadesi için Yapılan İlişkin Grup T Testi Sonuçları

	Ö retmenlik alanı	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
S4	Kültür dersi ö retmeni	71	2,69	0,88	197	—1,142	0,015
	Meslek dersi ö retmeni	128	2,82	0,77			

Tablo 4-31 de görüldü ü gibi “Okul kurallarına uymadı ı halde kurallara uyuyormu gibi konular yapması” ifadesinin aritmetik ortalamalarının ö retmenlik alanı de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek için yapılan ilişkin grup t testi sonucunda; meslek dersi ö retmenlerinin aritmetik ortalaması 2,82 iken; kültür dersi ö retmenlerinin aritmetik ortalaması 2,69 olarak bulunmu tur. Meslek dersi ö retmenlerinin ve kültür dersi ö retmenlerinin puan ortalamaları için yapılan ilişkin grup t testi’nde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Bu farklılık meslek dersi ö retmenlerinin lehine gerçektir mi tir. Kısaca; meslek dersi ö retmenleri “Okul kurallarına uymadı ı halde kurallara uyuyormu gibi konular yapması” ifadesine kültür dersi ö retmenlerinden anlamlı düzeyde daha fazla katılmıştır.

Tablo 4-32 Ö retmenlik Alanı De i kenine Göre “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” ifadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları

	Ö retmenlik alanı	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
S8	Kültür dersi ö retmeni	71	2,59	0,90	197	—0,876	0,016
	Meslek dersi ö retmeni	128	2,69	0,73			

Tablo 4-32 de görüldü ü gibi “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” ifadesinin aritmetik ortalamalarının ö retmenlik alanı de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek için yapılan ili kisiz grup t testi sonucunda; meslek dersi ö retmenlerinin aritmetik ortalaması 2,69 iken; meslek dersi ö retmenlerinin aritmetik ortalaması 2,59 olarak bulunmu tur. Meslek dersi ö retmenlerinin ve kültür dersi ö retmenlerinin puan ortalamaları için yapılan ili kisiz grup t testi’nde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Bu farklılık meslek dersi ö retmenlerinin lehine gerçekte mi tir. Kısaca; meslek dersi ö retmenleri “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” ifadesine kültür dersi ö retmenlerinden anlamlı düzeyde daha fazla katılmış tır.

Tablo 4-33 Ö retmenlik Alanı De i kenine Göre “Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması” ifadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları

	Ö retmenlik alanı	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
S11	Kültür dersi ö retmeni	71	3,14	0,66	197	1,680	0,046
	Meslek dersi ö retmeni	128	2,95	0,80			

Tablo 4-33 de görüldü ü gibi “Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması” ifadesinin aritmetik ortalamalarının ö retmenlik alanı de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek için yapılan ili kisiz grup t testi sonucunda; kültür dersi ö retmenlerinin aritmetik ortalaması 3,14 iken; meslek dersi ö retmenlerinin aritmetik ortalaması 2,95 olarak bulunmu tur. Kültür dersi ö retmenlerinin ve meslek dersi ö retmenlerinin puan ortalamaları için yapılan ili kisiz grup t testi’nde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Bu farklılık kültür dersi ö retmenlerinin lehine gerçekleş mi tir. Kısaca; kültür dersi ö retmenleri “Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması” ifadesine meslek dersi ö retmenlerinden anlamlı düzeyde daha fazla katılmış tır.

4.3.6. “Memnuniyet” De i kenine li kin Bulgular

Tablo 4-34 Memnuniyet De i kenine Göre “Atölyede bo bo dola ması” fadesi için Yapılan li kisiz Grup T Testi Sonuçları

S3	Memnuniyet	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
	Evet	163	3,17	0,75	198	2,73	0,000
Hayır	37	2,75	1,11				

Tablo 4-34 de görüldü ü gibi “Atölyede bo bo dola ması” ifadesinin aritmetik ortalamalarının memnuniyet de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek için yapılan ili kisiz grup t testi sonucunda; evet diyen ö retmenlerin aritmetik ortalaması 3,17 iken; hayır diyen ö retmenlerin aritmetik ortalaması 2,75 olarak bulunmu tur. Evet diyen ö retmenlerin ve hayır diyen ö retmenlerin puan ortalamaları için yapılan ili kisiz grup t testi’nde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Bu farklılık evet diyen ö retmenlerin lehine gerçekleş mi tir. Kısaca; evet diyen ö retmenler “Atölyede bo bo dola ması” ifadesine hayır diyen ö retmenlerden anlamlı düzeyde daha fazla katılmış tır.

Tablo 4-35 Memnuniyet De i kenine Göre “Derse katılmamaları” fadesi için Yapılan İlişimsiz Grup T Testi Sonuçları

S21	Memnuniyet	N	$\bar{x}$	SS	Sd	t	P
	Evet	163	3,09	0,72	198	—1,453	0,049
Hayır	37	3,29	0,87				

Tablo 4-35 de görüldü ü gibi “Derse katılmamaları” ifadesinin aritmetik ortalamalarının memnuniyet de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek için yapılan ilişimsiz grup t testi sonucunda; hayır diyen ö retmenlerin aritmetik ortalaması 3,29 iken; evet diyen ö retmenlerin aritmetik ortalaması 3,09 olarak bulunmu tur. Evet diyen ö retmenlerin ve hayır diyen ö retmenlerin puan ortalamaları için yapılan ilişimsiz grup t testi’nde 0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmu tur. Bu farklılık hayır diyen ö retmenlerin lehine gerçekleş mi tir. Kısaca; hayır diyen ö retmenler “Derse katılmamaları” ifadesine evet diyen ö retmenlerden anlamlı düzeyde daha fazla katılımı tır.

BÖLÜM 5

5. TARTI MALAR

5.1.1.Ö retmenlerin Kişisel Bilgi Ve Diğer Bağımsız Değişkenlere Verdikleri Cevaplara İlişkin Tartı malar

Tablo 4.1 incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin %71'inin erkek, %29'unun bayan ö retmen oldu u görülmü tür. Bu durum;

Ara tırmaya dâhil edilen mesleki eğitim kurumlarında, teknik ö retmenlere talebin daha çok erkekler tarafından oldu u anlamına gelebilir.

Ara tırmaya dâhil edilen eğitim kurumlarında erkek teknik ö retmenlerin, bayan teknik ö retmenlerden sayıca daha fazla oldukları dü ünülebilir.

Tablo 4.2 incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 86'sının (% 43), 30 ya da daha küçük ya ta; 65'inin (% 32,5), 31–35 yaşları arasında oldu u; 30'unun (% 15), 36–40 yaş arasında oldu u, 13'ünün (% 6,5) 41–45 yaşları arasında oldu u 6'sının (% 3), 46 ve üzeri yaşlarda oldu u görülmektedir.

Dolayısıyla ara tırmaya katılan okulların eğitimci kadrolarının çoğunun 30 yaş ve altındaki yaşlarda oldu u görülmektedir. Bu durumda ise ara tırmaya katılan okulların genç birer eğitimci kadrolarının oldu u dü ünülebilir.

Tablo 4.3 incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 47'sinin (%23,5) 0–5 yıl arasında; 101'inin (% 50,5) 6–10 yıl arasında; 31'ünün (% 15,5) 11–15 yıl arasında; 17'sinin (% 8,5) 16–20 yıl arasında; 3'ünün (% 1,5) 21–25 yıl arasında; 1'inin (%0,5) 26 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip oldukları görülmü tür.

Dolayısıyla ara tırmaya katılan okullardaki ö retmenlerin büyük bir b ölümünün 6–10 yıl arası kıdeme sahip oldukları dü ünülebilir.

Tablo 4.4 incelendi inde ara tırmaya katılan ö retmenlerin hiç birinin ön lisans (2 yıllık) mezunu durumunda olmadı ı; 159'unun (% 79,5) lisans (4 yıllık) mezunu durumunda oldu u; 41'inin (% 20,5) lisansüstü mezunu durumunda oldu u görülmü tür. Dolayısıyla bu durumda;

Ara tırmanın yapıldı ı okullardaki ö retmenlerin tamamının lisans seviyesindeki fakültelerden mezun oldukları dü ünülebilir.

Ara tırmanın yapıldı ı okullardaki e itimci kadrolar ının ön lisans düzeyinde ö retmen alımlarının son buldu u tarihten sonra göreve ba lamı ö retmenlerden olu tu u dü ünülebilir.

Ara tırmanın yapıldı ı okullardaki e itimci kadrolarında, ön lisans mezunu olarak göreve ba layan ö retmenlerin; daha sonra lisans tamamlama programlarından mezun oldukları dü ünülebilir.

Tablo 4.5 incelendi inde, ara tırmaya katılan ö retmenlerin 71'inin (%35,5) kültür dersi ö retmeni; 129'unun (%64,5) meslek dersi ö retmeni oldu u görülmü tür. Bu durumda;

Ara tırmanın yapıldı ı okullarda mesleki derslerinin sayısının ve çe idinin fazla oldu u ve buna paralel olarak da, meslek dersi ö retmenlerinin sayısının fazla oldu u dü ünülebilir.

Tablo 4.6 incelendi inde; ara tırmaya katılan ö retmenlerin 163'ünün (%81,5) meslek lisesinde çalı maktan memnun; 37'sinin (%18,5) meslek lisesinde çalı maktan memnun olmadı ı görülmü tür.

Ara tırmanın yapıldı ı okullardaki ö retmenlerin ço unlu unun, meslek liselerinde çalı maktan memnun oldukları dü ünülebilir.

Ara tırmanın yapıldı ı okullardaki ö retmenlerin, bu okullara istemeye istemeye gelmelerine ra men fikirlerinin sonradan de i ti i dü ünülebilir.

Ara tırmanın yapıldı ı okullardaki ö retmenlerin memnun olanlarının ço unun meslek dersi ö retmenleri oldu u dü ünülebilir.

5.1.2.Deneklerin Ba ımlı De i kenlere Verdikleri Cevaplara li kin Tartı malar

Örnekleme grubundaki ö retmenlerin;

“Konuyla ilgili olmayan sorular sormaları ” ifadesinden, etkilendikleri dü ünülebilir.

“Derse hazır gelmi gibi kendilerini gösterme çabası” ifadesinden , etkilendikleri dü ünülebilir.

“Atölyede bo bo dola ması” ifadesinden , etkilendikleri dü ünülebilir.

“Okul kuralların uymadı ı halde kurallara uyuyormu gibi konu malar yapması” ifadesinden , etkilendikleri dü ünülebilir.

“Derse ilgi göstermemesi” ifadesinden , etkilendikleri dü ünülebilir.

“Mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmamaları” ifadesinden , çok etkilendikleri dü ünülebilir.

“Okulda geçen zamanı iyi de erlendirmemeleri” ifadesinden , etkilendikleri dü ünülebilir.

“Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması ” ifadesinden, etkilendikleri dü ünülebilir.

“Ö retmene kar ı davranı larının ö renciye yakı ır ekilde olmaması” ifadesinden , çok etkilendikleri dü ünülebilir.

“Arkadaşlarıyla ilişkilerinde istenmeyen davranışları göstermeleri” ifadesinden, etkilendikleri düşünülebilir.

“Ödev yapma alışkanlıklarının olmaması” ifadesinden, etkilendikleri söylenebilir.

“Okula öğrenmek amacıyla gelmemeleri” ifadesinden, çok etkilendikleri söylenebilir.

“Davranış bozukluklarının okulun eğitimlerine zarar verecek boyutlara ulaşması” ifadesinden çok etkilendikleri düşünülebilir.

“Birbirlerine karşı dürüst olmamaları” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesinden çok etkilendikleri düşünülebilir.

“Derse zamanında gelmemeleri” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Derisinde kendileriyle yaptığımız konulardaki iyi niyete inanmamaları, güvensizlikleri” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Olumlu ve olumsuz davranışları ayırt edememeleri” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Saygı ve sevgiye dayanan bir öğrenme ortamını yaratamamaları” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Düğüncelerini açıklayabilecek düzeyde bulunmamaları” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Derse katılmamaları” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

“Sınıf disiplinini bozmaları” ifadesinden çok etkilendikleri düşünülebilir.

“Ö retmen ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta yetersiz olmaları” ifadesinden etkilendikleri düşünülebilir.

5.1.3.Ö retmenlerin Ba ımsız De i kenlere Göre Ba ımlı De i kenlere Verdiği Cevaplara İlişkin Tartışmalar

5.1.3.1. “Cinsiyet” De i kenine İlişkin Tartışmalar

Cinsiyet de i keninin ba ımlı de i kenlerle arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan T testi sonucunda ba ımsız de i ken olan “cinsiyet” ile ba ımsız de i kenler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu durumda;

Örnekleme grubunda bulunan ö retmenlerin ara tırmanı kapsayan ba ımsız de i kenleri oluşturan ifadelerden etkilenme düzeylerinde, cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı düşünülebilir. Başka ifadeyle; ara tırmanın yapıldığı meslek liselerindeki ö retmenlerin cinsiyet ayrımı olmaksızın öğrencilerle ilgili ortak sorunlardan yakın düzeylerde etkilendikleri düşünülebilir.

5.1.3.2.“Ya ” De i kenine İlişkin Tartışmalar

Ya de i keninin ba ımlı de i kenlerle arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, ba ımsız de i ken olan “ya ” ile ba ımsız de i kenler arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu durumda;

Örnekleme grubunda bulunan ö retmenlerin ara tırmanı kapsayan ba ımsız de i kenleri oluşturan ifadelerden etkilenme düzeylerinde, ya ın anlamlı bir farklılık oluşturmadığı düşünülebilir. Başka ifadeyle; ara tırmanın yapıldığı meslek liselerindeki ö retmenlerin ya ayrımı olmaksızın öğrencilerle ilgili ortak sorunlardan yakın düzeylerde etkilendikleri düşünülebilir.

5.1.3.3.“Mesleki kıdem” De i kenine li kin Tartı malar

Mesleki kıdem de i keninin ba ımlı de i kenlerle arasındaki ili kiyi belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda, ba ımsız de i ken olan “mesleki kıdem” ile ba ımsız de i kenler arasında anlamlı bir fark görülmemi tir. Bu durumda;

Örnekleme gurubunda bulunan ö retmenlerin ara tırmanı kapsayan ba ımsız de i kenleri olu turan ifadelerden etkilenme düzeylerinde, mesleki kıdem anlamlı bir farklılık olu turmadı ı dü ünülebilir. Ba ka ifadeyle; ara tırmanın yapıldı ı meslek liselerindeki ö retmenlerin mesleki kıdemlerine göre ayırım olmaksızın ö rencilerle ilgili ortak sorunlardan yakın düzeylerde etkilendikleri dü ünülebilir.

5.1.3.4. “E itim Durumu” De i kenine li kin Tartı malar

Bu bölümde ö retmenlerin e itim durumu de i kenine ili kin elde edilen bulgular tartı ılacaktır. Ö retmen deneklerin ba ımlı sorulara verdikleri cevapların e itim d urumu de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek üzere yapılan t testi sonucunda 23 sorudan 1 soruya verilen cevaplarda farklılık bulunmu tur.

Tablo 4.30 incelendi inde lisans e itime sahip ö retmenler “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadesinden lisansüstü e itimine sahip ö retmenlere göre daha fazla etkilenmi lerdir. Bu durumda;

Örnekleme gurubundaki lisans e itime sahip ö retmenlerin bu durumu daha fazla önemsedikleri dü ünülebilir.

Örnekleme gurubundaki lisansüstü e itimine sahip ö retmenlerin bu durumu daha az önemsedikleri dü ünülebilir.

5.1.3.5.“Ö retmenlik Alanı” De i kenine li kin Tartı malar

Bu bölümde ö retmenlerin ö retmenlik alanı de i kenine ili kin elde edilen bulgular tartı ılacaktır. Ö retmen deneklerin ba ımlı sorulara verdikleri cevapların ö retmenlik alanı de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek üzere yapılan t testi sonucunda 23 sorudan 3 soruya verilen cevaplarda farklılık bulunmu tur.

Tablo 4.31 incelendi inde meslek dersi ö retmenleri “Okul kurallarına uymadı ı halde kurallara uyuyormu gibi konu malar yapması” ifadesinden kültür dersi ö retmenlerine göre daha fazla etkilenmi lerdir. Bu durumda;

Örnekleme grubundaki meslek dersi ö retmenlerinin bu durumdan daha çok ikâyetçi oldukları dü ünülebilir.

Örnekleme grubundaki meslek dersleri ö retmenlerinin, ö rencilerin okul kurallarına ve atölye kurallarına gerçek anlamda uymaları konusunda hassas davrandıkları dü ünülebilir.

Örnekleme grubundaki kültür dersi ö retmenlerinin, ö rencilerin bu durumunu çok fazla önemsemedikleri dü ünülebilir.

Tablo 4.32 incelendi inde meslek dersi ö retmenleri “Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” ifadesinden kültür dersi ö retmenlerine göre daha fazla etkilenmi lerdir. Bu durumda;

Örnekleme grubundaki meslek dersi ö retmenlerinin bu tür davranı la daha çok kar ıla tıkları dü ünülebilir.

Örnekleme grubundaki meslek dersi ö retmenlerinin bu davranı sorunuyla ba etmek için çaba sarf ettikleri dü ünülebilir.

Ö rencilerin atölye ortamlarındaki uygulamalı derslerde sürekli i önlü ü giyiyor olmaları ve bu önlü ü giymenin kendi can güvenlikleri ve elbiselerinin temizli i için art oldu unu

dü ünmeleri, örnekleme grubundaki meslek dersi öğretmenleri için öğrenci kıyafetinin düzenli olmasına daha çok önem verdikleri düşünülebilir.

Örnekleme grubundaki meslek dersi öğretmenlerinin, derslerin ilerletilmesinde ve atölyelerde uygulanacak kuralların ilerletilmesinde gösterdikleri hassasiyetin, öğrenci kıyafetleri için de geçerli olduğunu düşünülebilir.

Kültür dersi öğretmenlerinin bu durumu önemsemedikleri düşünülebilir.

Tablo 4.33 incelendiğinde kültür dersi öğretmenleri “Ödev yapma alışkanlıklarının olmaması” ifadesinden meslek dersi öğretmenlerine göre daha fazla etkilenmişlerdir.

Örnekleme grubundaki meslek dersi öğretmenlerinin, öğrencilerin ödevlerini yapmalarını önemsemedikleri düşünülebilir.

Örnekleme grubundaki meslek dersi öğretmenlerinin öğrencilere ödev vermedikleri düşünülebilir.

Örnekleme grubundaki meslek dersi öğretmenlerinin böyle bir durumla karşılaşmadıkları düşünülebilir.

Örnekleme grubundaki kültür dersi öğretmenlerinin bu sorunla daha çok karşılaşmaları düşünülebilir.

Örnekleme grubundaki kültür dersi öğretmenlerinin, öğrencilere verdikleri ödevlerin yapılmamasının sonucunda, derslerinin de öğrenciler tarafından önemsenmediği fikrine sahip oldukları düşünülebilir.

5.1.3.6. “Memnuniyet” De i kenine li kin Tartı malar

Bu bölümde ö retmenlerin memnuniyet de i kenine ili kin elde edilen bulgular tartı ılacaktır. Ö retmen deneklerin ba ımlı sorulara verdikleri cevapların memnuniyet de i kenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermedi ini belirlemek üzere yapılan t testi sonucunda 23 sorudan 2 soruya verilen cevaplarda farklılık bulunmu tur

Tablo 4.34 incelendi inde evet diyen ö retmenler “Atölyede bo bo dola ması” ifadesine hayır diyen ö retmenlerden daha fazla etkilenmi lerdir.

Örnekleme gurubunda evet diyen ö retmenlerin, ö rencilerin atölye derslerine giren meslek dersi ö retmenleri oldukları dü ünülebilir.

Örnekleme gurubunu olu turan ö retmenlerden hayır diyenlerin böyle bir durumla kar ıla madıkları dü ünülebilir.

Tablo 4.35 incelendi inde hayır diyen ö retmenler “Derse katılmamaları” ifadesinden evet diyen ö retmenlerden daha fazla etkilenmi lerdir.

Örnekleme gurubunu olu turan ö retmenlerden hayır diyerek memnuniyetsizliklerini belirten ö retmenlerin, ö rencilerin derse katılmamasında daha fazla etkilendikleri dü ünülebilir.

Örnekleme gurubunu olu turan ö retmenlerden hayır diyerek memnuniyetsizliklerini belirten ö retmenlerin ö rencileri derse çekmeye gayret etmedikleri dü ünülebilir.

Örnekleme gurubunu olu turan ö retmenlerden evet diyen ö retmenlerin, böyle durumlarla kar ıla madıkları dü ünülebilir.

Örnekleme gurubunu olu turan ö retmenlerden evet diyen ö retmenlerin derse katılmayan ö rencilerden rahatsız olmaktan ziyade, onları derse çekmeye çalı tıkları dü ünülebilir.

5.1.4.Ö retmenlerin Ba ımlı Sorulara Verdi i Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama Ve Standart Sapma Da ılımlarına li kin Tartı malar

Yukarıdaki ba lıkla ilgili tablolar incelendi inde, ara tırmaya katılan ö retmenlerin ba ımlı sorulara verdi i en olumlu cevaplar $X = 3,43$ (Çok etkiliyor) düzeyinde “okula ö renmek amacıyla gelmemeleri.” ifadesine, $X = 3,39$ (Çok etkiliyor) düzeyinde “sınıf disiplinini bozmaları.” ifadesine, $X = 3,36$ (Çok etkiliyor) düzeyinde “Derse ilgi göstermemesi.”, “Mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmamaları” ve “Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları” ifadelerine yer verilmi tir. Bu durumda:

Ara tırmaya katılan ö retmenlerin dersi i lemede; ö rencinin okuldan beklenti düzeylerinin dü ük olmasından, mesleki bilgi ve beceriyi ö renmeye iste ksiz olmalarından ve derse hazır bulunululuk düzeylerinin yetersizli inden fazlaca etkilendikleri anlamı çıkarılabilir.

Ara tırmaya katılan ö retmenlerin ba ımlı sorulara verdikleri en olumsuz cevaplar $X= 2,35$ (az etkiliyor) düzeyinde “Derse hazır gelmi gibi kendini gösterme çabası” ifadesine, $X= 2,61$ (etkiliyor) düzeyinde “ö rencilerin konuyla ilgili olmayan soru sorması.” ifadesine, $X= 2,65$ (etkiliyor) düzeyinde “kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması” ifadesine yer verilmi tir. Bu durum; ö retmenlerin ö rencilerin derse hazırlıklı gelmi gibi davranmalarından az da olsa etkilendikleri, ö rencilerin konu dı ı sorularından ise etkilendikleri dü ünülebilir. Kılık kıyafetle ilgili ise, yine atölye ortamlarında önlük giyme mecburiyetine kar ın aksi ö renci durumlarından ö retmenlerin etkilendi i dü ünülebilir .

5.1.5.Alt Problemlere Göre Tartı malar

1. Meslek dersleri ö retmenleri ve di er bran ö retmenlerinin, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeyleri arasında fark olmadı ı dü ünülebilir.
2. Ö retmenlerin kıdemine göre, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeylerinde arasında fark olmadı ı dü ünülebilir.

3. Ö retmenlerin cinsiyetine göre, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeyleri arasında fark olmadı ı dü ünülebilir.
4. E itimini aldı ı mesle e ilgisi olan ve ilgisi olmayan ö rencilere göre, ö retmenlerin davranı larında farklılık oldu u görülmü tür. Ö retmenlerin mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmayan ö rencilerden olumsuz yönde etkilen dikleri dü ünülebilir.
5. Sınıf disiplininin bozulması nedeniyle olu an olumsuzluk, ö retmenlerin etkilenme düzeyleri arasında farklılık olu turmadı ı görülmü tür. Ö rencilerin sınıf disiplininin bozmalarından olumsuz yönde etkilendikleri dü ünülebilir.

BÖLÜM 6

6. SONUÇLAR

6.1.1.Ö retmenlerin Kişisel Bilgi Ve Diğer Bağımsız Değişkenlere Verdikleri Cevaplara İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde, öğretmen deneklerin kişisel bulgularına ait sorulara verdikleri cevaplara ilişkin sonuçlar verilmektedir.

1. Öğretmen deneklerin çoğunluğu (% 71) erkek öğretmenler olmaktadır.
2. Öğretmen deneklerin çoğunluğu, teknik öğretmenler olmaktadır.
3. Öğretmen deneklerin teknik branşlarda olanlarının çoğu erkek öğretmenlerdir.
4. Meslek liselerini bayan öğretmenler daha az tercih etmektedir.
5. Öğretmen deneklerin çoğunluğu (% 43'ünü) 30 yaş da daha küçük yaşta öğretmenler olmaktadır. Öğretmenlerin % 32,5'ini 31–35 yaşları arasında, % 15'ini 36–40 yaş arasında, % 6,5'ini 41–45 yaşları arasında, % 3'ünü 46 ve üzeri yaşlardaki öğretmenler olmaktadır.
6. Araştırmaya katılan okullar genç eğitimci kadrolara sahiptir.
7. Öğretmen deneklerin yaklaşık yarısını (% 50,5'ini) 6–10 yıl arasındaki kıdeme sahip öğretmenler olmaktadır. %23,5'ini 0–5 yıl arasındaki kıdeme sahip, % 8,5'ini 16–20 yıl arasındaki kıdeme sahip, % 1,5'ini 21–25 yıl arasındaki kıdeme sahip, %0,5'ini 26 yıl ve üstü mesleki kıdeme sahip öğretmenler olmaktadır.

8. Ö retmen deneklerin ço unlu u (% 79,5) lisans (4 yıllık) fakülte mezunudur. % 20,5'i ise lisansüstü mezunu durumundadır.
9. Ö retmen deneklerin hiç birisi ön lisans (2 yıllık) mezunu de ildir.
10. Ö retmen deneklerin ço u (%81,5'i) meslek lisesinde çalı maktan memnun, %18,5'i ise meslek lisesinde çalı maktan memnun de ildir.
11. Ö retmen deneklerden, teknik bıran larda olanların büyük bir ço unlu u okullarından memnundur.

6.1.2.Deneklerin Ba ımlı De i kenlere Verdikleri Cevaplara İli kin Sonuçlar.

Bu bölümde örneklem grubundaki ö retmenlerin ba ımlı de i kenlerden etkilenme düzeylerine ait sonuçlara yer verilmi tir.

1. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin k onuyla ilgili olmayan sorular sormalarından, etkilenmektedirler.
2. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin derse hazır gelmi gibi kendilerini gösterme çabası içinde olmalarından, etkilenmektedirler.
3. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin atölyede bo bo dola malarından, etkilenmektedirler.
4. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin okul kuralların uymadı ı halde kurallara uyuyormu gibi konu malar yapmasından, etkilenmektedirler.
5. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin derse ilgi göstermemelerinden, etkilenmektedirler..

6. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmamalarından, çok etkilenmektedirler.
7. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin okulda geçen zamanı iyi de erlendirmemelerinden, etkilenmektedirler.
8. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin kılık kıyafetlerinin düzgün olmamasından, etkilenmektedirler.
9. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin ö retmene kar ı davranı larının ö renciye yakı ır ekilde olmamasından, çok etkilenmektedirler.
10. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin arkada larıyla ili kilerinde istenmeyen davranı lar göstermelerinden, etkilenmektedirler.
11. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin ö dev yapma alı kanlıklarının olmamasından, etkilenmektedirler.
12. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin okula ö renmek amacıyla gelmemelerinden, etkilenmektedirler.
13. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin davranı bozukluklarının okulun e yalarına zarar verecek boyutlara ula masından çok etkilenmektedirler.
14. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin birbirlerine kar ı dürüst olmamalarından etkilenmektedirler.
15. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin hayattan beklentileri olmayan bireyler olmalarından, çok etkilenmektedirler.

16. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin derse zamanında gelmemelerinden etkilenmektedirler.

17. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin ders dı ında kendileriyle yaptı ımız konu malardaki iyi niyete inanmamaları, güvensizliklerin den etkilenmektedirler.

18. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin olumlu ve olumsuz davranı ları ayırt edememelerinden etkilenmektedirler.

19. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin saygı ve sevgiye dayanan bir ö renme ortamını yaratamamalarından etkilenmektedirler.

20. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin dü üncelerini açıklayabilecek düzeyde bulunmamalarından etkilenmektedirler.

21. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin derse katılmamalarından etkilenmektedirler.

22. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin sınıf disiplinini bozmalarından çok etkilenmektedirler.

23. Ara tırmaya katılan denekler; ö rencilerin ö retmen ve arkada larıyla ileti im kurmakta yetersiz olmalarından etkilenmektedirler.

6.1.3.Ö retmenlerin Ba ımsız De i kenlere Göre Ba ımlı Sorulara Verdi i Cevaplara İli kin Sonuçlar

6.1.3.1.Ö retmen Deneklerde “Cinsiyet” De i kenine İli kin Sonuçlar

Bu bölümde, ö retmen deneklerin “cinsiyet” de i kenine ait sorulara verdi i cevaplara ili kin sonuçlar verilmektedir.

1. Ö retmen deneklerin ara tırmayı kapsayan ba ımsız de i kenleri olu turan ifadelerden etkilenme düzeylerinde, cinsiyet anlamlı bir farklılık olu turmamaktadır.
2. Ö retmen denekler, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin, ortak sorunları ya amakta ve ortak duyguları payla maktadırlar. Dolayısıyla da ö rencilerle ilgili orta k sorunlardan yakın düzeylerde etkilenmektedirler.

6.1.3.2.Ö retmen Deneklerde “Ya ” De i kenine li kin Sonuçlar

Bu bölümde, ö retmen deneklerin “ya ” de i kenine ait sorulara verdi i cevaplara ili kin sonuçlar verilmektedir.

1. Ö retmen deneklerin ara tırmayı ka psayan ba ımsız de i kenleri olu turan ifadelerden etkilenme düzeylerinde, ya faktörü anlamlı bir farklılık olu turmamaktadır.
2. Ö retmen denekler, ya ayrımı gözetmeksizin, ortak sorunları ya amakta ve ortak duyguları payla maktadırlar. Dolayısıyla da ö rencilerle ilgili ortak sorunlardan yakın düzeylerde etkilenmektedirler.

6.1.3.3.Ö retmen Deneklerde “Mesleki Kıdem” De i kenine li kin Sonuçlar

Bu bölümde, ö retmen deneklerin “mesleki kıdem” de i kenine ait sorulara verdi i cevaplara ili kin sonuçlar verilmektedir.

1. Ö retmen deneklerin ara tırmayı kapsayan ba ımsız de i kenleri olu turan ifadelerden etkilenme düzeylerinde, mesleki kıdem faktörü anlamlı bir farklılık olu turmamaktadır.
2. Ö retmen denekler, mesleki kıdem ayrımı gözetmeksizin, ortak sorunları y a amakta ve ortak duyguları payla maktadırlar. Dolayısıyla da ö rencilerle ilgili ortak sorunlardan yakın düzeylerde etkilenmektedirler.

6.1.3.4.Ö retmen Deneklerde “E itim Durumu” De i kenine li kin Sonuçlar

Bu bölümde, ö retmen deneklerin “e itim durumu” de i kenine ait sorulara verdi i cevaplara ili kin sonuçlar verilmektedir.

Lisans e itime sahip ö retmen denekler;

1.Ö rencilerin hayattan beklentileri olmayan bireyler olmalarından daha fazla etkilenmektedirler.

6.1.3.5.Ö retmen Deneklerde “Ö retmenlik Alanı” De i kenine Ait Sonuçlar

Bu bölümde, ö retmen deneklerin “ö retmenlik alanı” de i kenine ait sorulara verdi i cevaplara ili kin sonuçlar verilmektedir.

Meslek dersleri bran larındaki ö retmen denekler;

1. Ö rencilerin okul kurallarına uymadı ı halde kurallara uyuy ormu gibi konu malar yapmasından daha fazla etkilenmektedirler.

2. Ö rencilerin kılık kıyafetlerinin düzgün olmamasından daha fazla etkilenmektedirler.

Kültür dersleri bran larındaki ö retmen denekler;

1. Ö rencilerin ödev yapma alı kanlıklarının olmaması ndan daha fazla etkilenmektedirler.

6.1.3.6.Ö retmen Deneklerde “Memnuniyet” De i kenine li kin Sonuçlar

Bu bölümde, ö retmen deneklerin “memnuniyet” de i kenine ait sorulara verdi i cevaplara ili kin sonuçlar verilmektedir.

Evet, cevabını veren ö retmen denekler;

1. Ö rencilerin atölyede bo bo dola masından daha fazla etkilenmektedirler.

Hayır, cevabını veren ö retmen denekler;

1. Ö rencilerin derse katılmamalarından daha fazla etkilenmektedirler.

6.1.4.Ö retmenlerin Ba ımlı Sorulara Verdi i Cevapların Frakans, Yüzd e, Ortalama Ve Standart Sapma Da ılımlarına İli kin Sonuçlar

Bu bölümde ö retmen deneklerin ba ımlı sorulara verdi i cevapların frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma da ılımlarına ili kin sonuçlar verilmektedir.

1. Ö retmen denekler ö rencilerin en çok, okula ö renmek amacıyla gelmemelerinden etkilenmektedirler.
2. Ö retmen denekler ö rencilerin, en çok sınıf disiplinini bozmalarından etkilenmektedirler.
3. Ö retmen denekler ö rencilerin en çok, derse ilgi göstermemesinden etkilenmektedirler.
4. Ö retmen denekler ö rencilerin en çok, mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmamalarından etkilenmektedirler.
5. Ö retmen denekler ö rencilerin en çok, hayattan beklentileri olmayan bireyler olmalarından etkilenmektedirler.
6. Ö retmen denekler ö rencilerin en az, derse hazır gelmi gibi kendini gösterme çabalarından etkilenmektedirler.

7. Ö retmen denekler ö rencilerin en az, konuyla ilgili olmayan soru sormasından etkilenmektedirler.
8. Ö retmen denekler ö rencilerin en az, kılık kıyafetlerinin düzgün olmamasından etkilenmektedirler.

6.1.5.Alt Problemlere Göre Sonuçlar

1. Meslek dersleri ö retmenleri ve di er bran ö retmenlerinin, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeyleri arasında anlamlı bir fark farklılık görülmemi tir.
2. Ö retmenlerin kıdemine göre, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeylerinde arasında anlamlı bir farklılık görülmemi tir.
3. Ö retmenlerin cinsiyetine göre, ö rencilerin olumsuz davranı larından etkilenme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemi tir.
4. E itimini aldı ı mesle e ilgisi olan ve ilgisi olmayan ö rencilere göre, ö retmenlerin davranı larında farklılık oldu u görülmü tür. Ö retmenler mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmayan ö rencilerden olumsuz yönde etkilenmektedirler.
5. Sınıf disiplininin bozulması nedeniyle olu an olumsuzluk, ö retmenlerin etkilenme düzeyleri arasında farklılık olu turmadı ı görülmü tür. Ö rencilerin sınıf disiplininin bozmalarından olumsuz yönde etkilendikleri görülmü tür.

BÖLÜM 7

7. ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulardan ve ulaşılan sonuçlardan faydalanılarak, Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sınıf ve Atölye Ortamlarındaki Olumsuz Davranışlarının Öğretmenler Üzerindeki Etkilerinin belirlenmesinde; öncelikle olumsuz öğrenci davranışlarının nedenleri, bu davranışların neler olduğu, bu davranışların karşısındaki öğretmen davranışlarının neler olması gerektiği ve bu davranışların engellenmesi için alınması gereken önlemler üzerine önerilerde bulunulmuştur.

1. Meslek liselerini oluşturan öğrenci profiline bakıldığında; genellikle sosyoekonomik düzeyi düşük ailelere mensup oldukları görülmektedir. Öğrenciler çoğu kez kendi içinde buldukları bu durumlara karşı tepkiler geliştirmektedir. Bu tepkileri de okullarda sorunlu davranışlar olarak kendini göstermektedir. Bu yüzden öğretmenler öğrencilerin ailevi yapısını çok iyi bilmelidir. Bunun için gerekiyorsa aile ziyaretleri yapılmalıdır.
2. Öğrencilerin davranışlarında çevresel faktörler çok önemli rol oynamaktadır. Sosyal çevrenin etkisiyle bazı öğrenciler gerçekle irken, iyi çevrelerin içindeki öğrenciler olumlu, kötü çevrelerin içindeki öğrenciler kötü öğrenciler edinebilirler. Dolayısıyla her iki durumun da davranışsal etkileri okullarda gözlemlenebilir. Davranışlarında problem olan veya davranışlarında bozulmalar olan öğrencilerin nasıl bir sosyal çevrenin içinde oldukları öğretmenler tarafından iyi tespit edilmelidir. Durumdan aile haberdar edilmelidir.
3. Bazen öğrencilerin olumsuz davranışları, öğrencinin kişisel sorunlarından gerçekleebilir. Psikolojik rahatsızlıkları olduğu gibi, geçirmiş oldukları bazı rahatsızlıklar öğrencilerin davranışlarının kontrolünde sorunlar ortaya çıkarıyor olabilir. Bu yüzden öğrencilerin sağlıklarıyla ilgili gerekli bilgilerin öğretmenler tarafından iyi bilinmesi gerekir. Öğrencilerin bu tür problemlerinin çözümü için gerekli tedavileri görmeleri sağlanmalıdır.

4. Ö rencilerin dersin huzurunu bozan davranı larının nedenleri arasında, anlatılan konuyu anlayamamı olmaları etkili olabilir. Bu durumda ö rencilerin dersin ileri ö renmelerini gerçekle tirecek yeterlilikte bilgi birikimine sahip olup olmadıkları ö retmenler tarafından tespit edilmelidir. Ö retmenlerin durum tespitinden sonra ö rencilerin düzeylerine göre ö retim yöntemleri uygulamaları gerekir.
5. Okul kurallarını bilmemek de ö rencilerin olumsuz dav ranı larına neden olabilir. Bu durumda ö retmenler okul kurallarının ö renciler tarafından ö renilmesini sa lamalıdır.
6. Ö rencilerin olumsuz davranı ları arkada larına yönelik, okul e yalarına yönelik, ö retmene yönelik olabilir. Bu durumda ö rencinin olumsuz davranı larında hedefinin asıl kime veya neye zarar vermek oldu u tespit edilmelidir.
7. Olumsuz davranı lar bazen ö rencinin bir refleks olarak istemeden yaptı ı ve sonunda muhtemelen mahçup olaca ı hareketler olaca ı gibi, bazen sistemli ve bili nçli olarak yapılan davranı lar da olabilir. Bu iki davranı ı yapan ö renciler iyi ayırt edilmelidir.
8. Ö retmenler ö rencilerdeki olumsuz davranı lar olarak derse geç gelmeden, ödevlerini yapmamaya, dersi dinlememeden ders esnasında arkada larına ve kend ilerine yönelik sözlü veya fiili saldırılara kadar de i ik davranı lara maruz kalabilirler. Bu durumlarda gösterdikleri tepkiler, yapılan davranı ın boyutuna paralel tepkiler olmalıdır. Gösterilen tepkiler her zaman tutarlı ve dengeli olmalıdır.
9. Ö retmenler kar ıla tıkları olumsuz davranı lar kar ısında ö rencileri uyarmak durumunda kalırlarsa bunu arkada larının önünde de il, daha sakin bir yerde yapmalıdırlar.
10. Sorunların özelli ine göre; ö retmenler, okul idaresi, veli ve rehberlik servisi ve gerekiyorsa ö rencinin arkada ları ile i birli i yapmalıdır.

11. Ö retmen ö renciyle kendi otoritesini sarsacak polemik ve tartışmalara asla girmemelidir. Olaylar karşısında sükûnetini ve sükkanlılığını muhafaza etmelidir.
12. Ö retmen de insandır, kişisel problemleri ve sabrının sınırları vardır. Zaman zaman kendilerini kontrol etmekte güçlük çektikleri anlar da olabilir. Böyle durumlarda ö retmenlerin kişisel amaçları da göz önünde bulundurarak, öncelikli olarak öğrencisine nasıl yardımcı olabileceğini düşünmesi gerekir.
13. Ö retmenler öncelikle bilgileriyle ve ilgili tavırlarıyla öğrenciler üzerinde olumlu etkiler oluşturmalıdır.
14. Dersin içeriğinde daha çok öğrenci merkezli eğitime yönelerek, öğrencileri mümkün olduğunca derse çekmelidirler.
15. Ö retmenler dersin zaman planlamasını çok iyi yapmalıdır. Böylece öğrencilerin gereksiz işlerle ilgilenip, sınıfın huzurunu bozacak davranışlara zamanları kalmayacaktır.
16. Ö retmenler eğitim etkinliklerini iyi planlamalıdır. Plan öğretmen için bir yol haritası gibidir. Dersin içeriğinde kendisi için en iyi rehberdir. Böylece plan dâhilinde konularını işleyip, gereksiz ve anlamsız zaman geçirme faaliyetlerine girmeyecek, öğrencilerin suistimallerine de meydan vermemi olacaktır.
17. Sorunlu davranışların giderilmesinde veya bu davranışları gösteren öğrencilerin davranışlarının düzeltilmesinde bazen öğrenciyle iletişim kurmak yeterli olabilecektir. Bu yüzden öğretmenlerin etkili iletişim yollarını iyi bilmesi gerekmektedir.
18. Yapılan araştırmalar öğretmenin ilgisinin çoğu öğrenci için çok önemli olduğunu, dolayısıyla öğrenci için pek çok özelliği taşıdığını göstermektedir. Burada yapılabilecek en büyük yanlış, uygun olmayan öğrenci davranışına ya da bu davranışı yapan öğrenciyi ilgi göstermektir. Böylece farkında olmadan öğrencinin uygun olmayan davranışını

peki tirilmi olur. Bu nedenle ö retmen her zaman olumlu davranı lar sergilemelidir, olumlu davranı lara pirim vermelidir.

19. Ö renciler sevdikleri ve otorite olarak gördükleri ö retmeni model alma e ilimi gösterirler. Ö retmen giyimi, konuma tarzı, dü ünme ve ya am biçimleri ile ö rencilere model olur. Bu nedenle ö retmenin sınıf içinde ve dı nda davranı larına dikkat etmesi ö rencileri için iyi bir model olmaya çalı ması gerekir
20. E er ö retmen olumsuz bir davranı ı de i tirmek istiyor ise, öncelikle bu davranı ı yapan ö rencinin ki isel özelliklerini ö renmeli, nelerden ho landı nı belirlemeli, bu ö rencinin davranı larını takibe almalı ve onun üzerinde anlamlı olabilecek olumlu peki tireçler uygulamalıdır. Bazen bir ö renci için yapılan davranı de i tirme uygulamaları tüm bir sınıf için de etkili sonuçlar verebilir.
21. Ara tırmanın sonuçlarına bakıldı nda ö retmenlerin en çok etkilendikleri olumsuz ö renci davranı ları arasında, dersi ö renmeye istekli olmamaları ifadesine rastlanmaktadır. Bu durumu ortadan kaldırmak için, ö rencilerin derse motivasyonlarının artırılması gerekmektedir. Ö retmenler anlatılan konunun gelecek konularda ve günlük hayatlarındaki faydalarından bahsedebilirler.
22. Ö retmenlerin ö rencilerin en çok, mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmamalarından etkilendikleri görülmektedir. Bu konuda ise ö rencilere ö renimine devam etti i meslek alanının iyi tanıtılması ve gelecekte kendilerine ne faydal arsa layaca na yönelik rehberlik faaliyetleri yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- ALKAN, Cevat, “**Bilimsel Ulusal ve Evrensel Boyutlu Ö retmenlik Mesle i**”, CBT Yayınları, Ankara, 2000
- ALDER Harry; “**Bir Lider Gibi Dü ünün**”, Çeviren: Halime Misge Kur un, Kariyer Yayıncılık, stanbul, 2002
- APUHAN, Recep ükrü, “**Etkili Ö retmenin Temel Davranı ları**”, Tima Yayıncılık, stanbul, 2002
- AYHAN Aydın;“ **Sınıf Yönetimi**“, Alfa Yayıncılık, stanbul, 2000
- ALKAN, C. DO AN, H. Ve SEZG N, “**Mesleki ve Teknik E itimin Esasları**”, Nobel Basımevi, Ankara 2004
- BA AR, Hüseyin, “**Sınıf Yönetimi**”, Milli E itim Basımevi, stanbul,1999
- BALTA Acar; “**Üstün Ba arı**”, Remzi Kitabevi, stanbul,1991
- BALTA , Z ve BALTA , A; “**Beden Dili**”, Remzi Kitapevi, stanbul, 2000
- CELEP Cevat; “**Sınıf Yönetimi ve Disiplin**”, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004
- DEM REL, Özcan; “**Ö renme Sanatı**”, Pagema Yayıncılık, Ankara, 2006
- DÖKMEN, Üstün; “**leti im Çatı maları ve Empati**”, Sistem Yayıncılık, stanbul, 1998
- ERDEN Münire; “**Sınıf Yönetimi**”, Alkım Yayınevi, stanbul, 2003
- ERSEVER, Oya G; Bilim ve Aklın Aydınlı nda E itim Dergisi, Yıl 3, Sayı 36, ubat 2003

ERTU RUL, H; “**Ö retmenlikte Yeni Teknikler**”, Tima Yayınları, stanbul, 2002

GORDON Thomas; “**Ekili Ö retmenlik E itimi**”, Çeviren, Birsen ÖZKAN, Sistem Yayıncılık, stanbul, 2007

FTAR, G.K ve TEK N, E; “**Tek Denekli Ara tırma Yöntemleri**”, Türk Psikologlar Derne i Yayınları, Ankara, 1997.

man, A, Baytekin, Ç, Balkan, F, Horzum, B. & Kıyıcı, M. (2002). “**Fen bilgisi e itimi ve yapısalcı yakla m**”. The Turkish Online Journal of Educational Technology, Cilt:1, Sayı: 1.

LGAR, Lütfü, “**E itim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi**”, Beta Yayıncılık, stanbul, 2000, s. 167

JAMES, JUD ; “**Bedenin Dili**”, Çeviri, Murat Sa lam, Alfa Basın Yayın Da ıtım Ltd. ti, stanbul, 1999.

KAYA Zeki;“ **Sınıf Yönetimi**“, Pagema Yayıncılık, stanbul, 2002

KAYA Canten; “**Ö retmenlere Öneriler**”, Zambak Yayınları, stanbul, 2003

KARASAR Niyazi; “**Bilimsel Ara tırma Teknikleri**”, 3A Ara tırma E itim Danı manlık Ltd, Ankara, 1994

KAR P Emin; “**Sınıf Yönetimi**”, Pagema Yayıncılık, Ankara, 2007

KÜÇÜKAHMET Leyla;“ **Sınıf Yönetimde Ça da Yakla ımlar**“, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2002.

KÜÇÜKAHMET Leyla;“**Ö retim lke ve Yöntemleri**“, Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Matbaası, Ankara, 1992

Maxwell, John C ve Dornan, Jim; “**Etkili İnsan Olmak**” Çeviri, Demet Dizman, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2007

ÖZYÜREK, Mustafa; “**Davranı Yönetimi**” Karatepe Yayınları, Ankara, 1997.

Shalaway, L. Learning to Teach. Scholastic Inc., 2931 East McCarty Street, Jefferson City, MO, 65102, 1997

SCHOBER, O; “**Beden Dili**”, Çeviri, Süeda Özbent, Arıon Yayınevi, İstanbul, 1999.

MAN Mehmet, TURAN Selahattin; “**Sınıf Yönetimi**”, Ö retin Pagema Yayıncılık, Ankara, 2006.

TEK N Halil; “**E itimde Ölçme ve De erlendirme**”, Yargı Kitap ve Yayınevi, Ankara, 1993.

TÜRNÜKLÜ, Abbas, ZORALO LU, Yunus, GEM C , Yusuf, “ **İkö retim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları**”, E itim Yönetimi, Cilt 7, Sayı 27, yaz 2001, s. 436

ÜNAL, Semra ve ADA, Sefer; “**Ö retmenlik Mesle ine Giri**”, Marmara Üniversitesi Yayınları, 1999

YILMAN Mustafa; “**Sınıf Yönetimi**”, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2006.

nternet Kaynakları

<http://www.cagdasagitim.org> 09/09/07

http://www.mcatürk.com/cocuk_ozelogrenme.htm15/09/07

<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/ipsir.htm> 14/09/07

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/22188_0.html 15/09/07

<http://www.egitim.com/egitimciler/0753/0753.1/0753.1.sinifyonetimi.p04.asp>14/10/07

http://www.bizimsahife.com/gbahcesi/gb.egitimde_iletisimin_onemi_15.htm

http://www.firat.edu.tr/sanalunv/otmg/si_nifta_ilet_ort.htm

<http://www.derskolik.com/modules/egitimmakaleleri/item.php?itemid=53> 06/11/2007

<http://www.dersimiz.com/eyazim/yazi.asp?id=67>

<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~b0145556/arastirmam.htm>

<http://www.sitetky.com/frameset/ky/tkymain22.html> , 21.07.06

EKLER

EK 1

De erli ö retmen arkadaşlarım,

Bu ara tırma ile “*meslek lisesi ö rencilerinin sınıf ve atölye ortamındaki olumsuz davranı larının ö retmenler üzerindeki etkileri*” incelenecektir. Ara tırmanın geçerlili i açısından lütfen bütün soruları okuyunuz ve mutlaka her soruyu cevaplandırınız. Sizce en do ru olan seçene i mutlaka do ru yere i aretlemeye dikkat ediniz. Cevaplamayı parantez içinde (x) veya (+) i areti koyarak yapınız. Ara tırma yüksek lisans tezi amacıyla yapıldı ından, sorulara verdi iniz cevaplar topluca de erlendirilecektir. sim yazmanıza gerek yoktur. gösterdi iniz ilgi ve i birli i için te ekkür ederiz.

Tez Danı manı
Prof. Dr. Semra ÜNAL

Yüksek Lisans Ö rencisi
Serdar Ya ar EV EN

I.BÖLÜM

<p>1) Cinsiyetiniz?</p> <p>( ) Bayan</p> <p>( ) Bay</p> <p>2) Ya ınız?</p> <p>( ) 30 ya da daha küçük</p> <p>( ) 31–35</p> <p>( ) 35–40</p> <p>( ) 40–45</p> <p>( ) 46 ve üzeri</p> <p>3) Mesleki kıdeminiz?</p> <p>( ) 0–5 yıl</p> <p>( ) 5–10 yıl</p> <p>( ) 11–15 yıl</p> <p>( ) 16–20 yıl</p> <p>( ) 21–25 yıl</p> <p>( ) 26 yıl ve üzeri</p>	<p>4) E itim durumunuz?</p> <p>( ) Ön lisans (2 yıllık)</p> <p>( ) Lisans (4 yıllık)</p> <p>( ) Lisansüstü</p> <p>5) Ö retmenlik alanınız?</p> <p>( ) Kültür dersi ö retmeni</p> <p>( ) Meslek dersi ö retmen</p> <p>6) Meslek lisesinde çalı maktan memnun musunuz?</p> <p>( ) Evet</p> <p>( ) Hayır</p>
--	--

II. BÖLÜM

A a ıdaki her cümleyi sırayla okuyunuz. Her ifadeye 4-3-2-1 ölçekleriyle cevap verilecektir.
“4- Çok etkili, 3- Etkili, 2- Az etkili, 1- Etkisiz” olarak olumludan olumsuzu do ru sıralanmı tır. Sizce hangisi uygunsa, o sayının bulundu u yere (x) veya (+) i areti koyunuz.

SORULAR		(4)	(3)	(2)	(1)
Sınıf ve atölye ortamlarında görülen olumsuz ö renci davranı larından etkilenme düzeyiniz.		Çok etkiliyor	Etkiliyor	Az etkiliyor	Etkilemiyor
S-1	Ö rencilerin konuyla ilgili olmay an soru sorması				
S-2	Derse hazır gelmi gibi kendini gösterme çabası				
S-3	Atölyede bo bo dola ması				
S-4	Okul kurallarına uymadı ı halde, kurallara uyuyormu gibi konu malar yapması				
S-5	Derse ilgi göstermemesi				
S-6	Mesleki bilgi ve beceri ö renmeye istekli olmamaları				
S-7	Okulda geçen zamanı iyi de erlendirmemeleri				
S-8	Kılık kıyafetlerinin düzgün olmaması				
S-9	Ö retmenlerine kar ı davranı larının, ö renciye yakı ır ekilde olmaması				
S-10	Arkada larıyla ili kilerinde, i stenmeyen davranı lar göstermeleri				
S-11	Ödev yapma alı kanlıklarının olmaması				
S-12	Okula ö renmek amacıyla gelmemeleri				
S-13	Davranı bozukluklarının okulun e yalarına zarar verecek boyutlara ula ması				
S-14	Birbirlerine kar ı dürüst olmamaları				

S-15	Hayattan beklentileri olmayan bireyler olmaları				
S-16	Derse zamanında gelmemeleri				
S-17	Ders dışında kendileriyle yaptığımız konularında, iyi niyete inanmamaları, güvensizlikleri				
S-18	Olumlu ve olumsuz davranışları ayırt edememeleri				
S-19	Saygı ve sevgiye dayanan bir öğrenme ortamı yaratmamaları				
S-20	Düncelerini açıklayabilecek düzeyde bulunmamaları				
S-21	Derse katılmamaları				
S-22	Sınıf disiplinini bozmaları				
S-23	Öğretmen ve arkadaşlarıyla iletişim kurmakta yetersiz olmaları				

III. BÖLÜM

Bu konuyla ilgili olarak belirtmek istediğiniz başka dünceleriniz varsa lütfen bu bölüme yazınız

--

EK 2

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/2052
Konu: Anket (Serkan Yaşar EVŞEN)

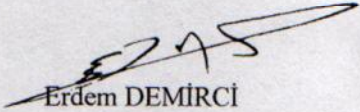
4 Temmuz 07

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'NE

- İlgi : a) Valilik Makamının 29 Haziran 07 tarih ve 18.580/2035 sayılı Oluru.
b) Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma,Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 18.08.2003 gün ve 2430 Sayılı Emri.
c) Yeditepe Üniversitesi Rektörlüğü' nün 20 Haziran 2007 tarih ve 6300/3731 sayılı yazısı.

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" Yüksek Lisans Öğrencisi Serkan Yaşar EVŞEN'in Ek-5' de isimleri yazılı olan, Üsküdar,Kadıköy,Ümraniye,Beykoz,Kartal,Sultanbeyli,Tuzla,Pendik ve Maltepe İlçelerindeki Okullarda bulunan öğretmenlere uygulamak üzere "**Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sınıf ve Atolye Ortamındaki Olumsuz Davranışlarının Öğretmenler Üzerindeki Etkileri**" konulu anket uygulaması yapma isteği İLGİ (a) Valilik Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi, gereğinin İLGİ (a) Valilik Oluru doğrultusunda, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin bilgisinden sonra Okul Müdürlüklerine gerekli duyurunun anketçi tarafından yapılmasını,işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Kültür Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Erdem DEMİRCİ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKLER :
Ek-1. (İLGİ(a)Valilik Oluru)
2. (30 Soruluk anket)

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

B.08.4.MEM.4.34.00.18.580/2007
Anlatı (Sevda Yaşar EVŞEN)

2007/06/07

VALİLİK MAKAMINA

- a) Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
18.03.2003 tarih ve 2430 sayılı emri.
b) Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsünün 20.06.2007 tarih ve
3731 sayılı yazısı.

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetim ve Denetim Birimi
öğrencisi Sevdâ Yaşar EVŞEN "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sınıf ve Aile
Çevresindeki Olumsuz Davranışlarının Öğretmenler Üzerindeki Etkileri" konulu
yazısına istegi ile ilgili ilgi yazı Müdürlüğümüze incelenmiştir.

Bu geçenin yukarıda belirtilen konuda, eğitim-öğretimi aksatmamak koşuluyla ve
vali müdürlerinin gözetim ve sorumluluğunda, anket yapılan kişilere ait kimlik bilgileri
gizlenmesi kaydıyla ekte onaylı ve mühürlü bulunan Ek:(1/2-5) de bulunan bilgi
notları ile de ismi bulunan okullarda ilgi (a) Bakanlık emri esasları dahilinde uygulanması
konusunda Müdürlüğümüze rapor halinde bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüze uygun
görmektedir.

Mukararınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

M. Atilla
Millî Eğitim

OLUR:
2007/06/07

OLUR:
2007/06/07
Hikmet DİNÇ
Vali Yardımcısı
194

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

EK-1

SAYI : B.30.2.YTÜ.0.70.00.00-6300/3731
KONU : Anket (Serkan Yaşar EVŞEN)

20 Haziran 2007

İstanbul İl Milli Eğitim
Müdürlüğüne,
Cağaloğlu

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" Yüksek Lisans öğrencilerinden Serkan Yaşar EVŞEN, İstanbul İli Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye, Beykoz, Kartal, Sultanbeyli, Tuzla, Pendik ve Maltepe ilçelerindeki okullarda öğretmenlere uygulanmak üzere "Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sınıf ve Atölye Ortamındaki Olumsuz Davranışlarının Öğretmenler Üzerindeki Etkileri" konulu anket çalışmasını Yüksek Lisans Tezi için yürütmek istemektedir.

Gerekli iznin verilmesini rica ederim.

Prof. Dr. Ahmet SERPİL
Rektör

EK : Anket Formu (4 sayfa)
Okul Listesi (1 sayfa)

EL-5

UYGULAMA YAPIULACAK OKULLARIN LİSTESİ

Araştırma İstanbul ili , Üsküdar, Kadıköy, Ümraniye, Beykoz, Kartal, Sultanbeyli, Tuzla, Pendik, Maltepe ilçelerinde bulunan Endüstri Meslek Liselerini kapsamaktadır.

OKULLAR

ÜMRANIYE

Atatürk E.M.L.
Ümraniye E.M.L
Taşdelen E.M.L
D.M.O Bilgisayar A.T.L.

ÜSKÜDAR

Haydarpaşa E.M.L,

BEYKOZ

Beykoz E.M.L
Beykoz Su Ürünleri E.M.L

KADIKÖY

Nurettin Perihan Erk E.M.L

KARTAL

Kartal E.M.L
Yakacık E.M.L
Samandıra E.M.L

SULTANBEYLİ

Sultanbeyli E.M.L

PENDİK

Pendik E.M.L
Güllübağlar E.M.L,

TUZLA

Tuzla E.M.L
Tuzla İ.M.K.B E.M.L

MALTEPE

Küçükyalı E.M.L
Handan Hayrettin Yelkinkanat E.M.L

ÖZGEÇM

Serdar Ya ar Ev en 1974 yılında Denizli’de do du. İlk, orta ve lise ö renimini Denizli’de tamamladı. 1991 yılında Gazi Üniversitesi Teknik E itim Fakültesi Elektrik Ö retmenli i Programını kazandı. 1995 yılının Haziran ayında fakülteyi başarıyla tamamladı. Aynı yılın Eylül ayında Malatya Yunus Emre Endüstri Meslek Lisesine elektrik ö retmeni olarak atandı. 2001 yılının Ocak ayına kadar burada görev yaptıktan sonra, İstanbul Ümraniye Atatürk Endüstri Meslek Lisesine Atandı. Bu okulda atölye ve bölüm eflikleri yaptıktan sonra, halen müdür yardımcısı olarak görevine devam etmektedir. Evli ve yedi yıldır mutlu bir yuvaya sahiptir.

Aralık 2007